

Euroopa Liidu Teataja

C 76

Eestikeelne väljaanne

Teave ja teatised

56. aastakäik

14. märts 2013

Teatis nr	Sisukord	Lehekülg
I	<i>Resolutsioonid, soovitused ja arvamused</i>	
	ARVAMUSED	
	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	
	Täiskogu 486. istungjärk 16. ja 17. jaanuaril 2013	
2013/C 76/01	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Andekate laste ja noorte võimete arendamine Euroopa Liidus” (omalgatuslik arvamus)	1
2013/C 76/02	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soolise võrdõiguslikkuse mõõde strateegias „Euroopa 2020”” (omalgatuslik arvamus)	8
2013/C 76/03	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Piraatlus merel: ELi reageeringu tugevdamine” (omalgatuslik arvamus)	15
2013/C 76/04	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa sotsiaalse märgise loomine” (perspektiivarvamus)	20

ET

Hind:
4 EUR

(Jätkub pöördel)

III Ettevalmistavad aktid

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

Täiskogu 486. istungjärk 16. ja 17. jaanuaril 2013

2013/C 76/05	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühtse turu akt II – üheskoos uue majanduskasvu eest” COM(2012) 573 final	24
2013/C 76/06	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa teadusruumi partnerluse tugevdamine tiptaseme ja kasvu saavutamiseks” COM(2012) 392 final	31
2013/C 76/07	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Julgeoleku valdkonna tööstuspoliitika. Innovatiivse ja konkurentsivõimelise julgeolekupoliitika tegevuskava” COM(2012) 417 final	37
2013/C 76/08	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELis tehtava rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö parandamine ja keskendamine: strateegiline lähenemisviis” COM(2012) 497 final	43
2013/C 76/09	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusinfo paremini kättesaadavaks: rohkem kasu avaliku sektori investeeringutest teadustegevusse” COM(2012) 401 final	48
2013/C 76/10	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta” COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)	54
2013/C 76/11	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Pilvandmetöötuse võimaluste kasutamine Euroopas” COM(2012) 529 final	59
2013/C 76/12	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ja Vaikse ookeani piirkonna arengupartnerluse uutmine” JOIN(2012) 6 final	66

I

(Resolutsioonid, soovitused ja arvamused)

ARVAMUSED

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 486. ISTUNGJÄRK 16. JA 17. JAANUARIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Andekate laste ja noorte võimete arendamine Euroopa Liidus” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 76/01)

Raportöör: **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

19. jaanuaril 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Andekate laste ja noorte võimete arendamine Euroopa Liidus”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 20. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 131 ja erapooletuks jäi 13.

1. Soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on teadlik asjaolust, et tänu viimastel aastakümnetel tehtud uuringutele ja mahuka erialakirjanduse olemasolule ⁽¹⁾ on andekate laste ja noorte problemaatikat suhteliselt laialdaselt uuritud. Siiski soovib komitee selle teema olulisust arvestades, et Euroopa Komisjon ja liikmesriigid toetaksid täiendavate uuringute tegemist ning võtaksid kohaseid meetmeid, mis soodustavad

⁽¹⁾ Andekate laste õpetamise kohta on avaldatud näiteks järgmised uuringud:

Martínez Torres, Mercé ja Guirado, Angel (toim.), „Altas capacidades intelectuales. Pautas de actuación, orientación, intervención y evaluación en el período escolar”, Barcelona, Editorial Graó, 2012;

Torrego, Juan Carlos (toim.), „Alumnos con altas capacidades y aprendizaje cooperativo. Un modelo de respuesta educativa”, Madrid, Fundación SM, 2012;

Pfeiffer, Stephen, „Current perspectives on the identification and assessment of gifted students” ajakirjas Psychoeducational assessment, 2011; Wallace, B. ja Erikson, G., „Diversity in Gifted Education. International perspectives on global issues”, New York, Routledge, 2006;

Sternberg, R. J. ja Davidson, J. E., „Conceptions of giftedness”, Cambridge University Press, 2005;

Sternberg, R. J. (toim.), „Definitions and conceptions of giftedness”, Thousand Oaks, Corwin Press, 2004.

tähelepanu pööramist üldiselt kõigi inimeste mitmekesisusele, algatades sealhulgas programme, mis aitavad leida andekate laste ja noorte võimetele rakendust väga erinevates valdkondades. Selle tegevuse eesmärgid oleksid muu hulgas tööhõive ja tööalase konkurentsi edendamine Euroopa Liidus ning eriteadmiste parem väärtustamine majanduskriisi kontekstis ja nn ajude väljavoolu vältimine.

1.2 Komitee teeb ettepaneku soodustada andekate laste ja noorte arengut ja võimeid kõigil haridustasanditel ja kõigis õppevormides, vältides spetsialiseerumist väga varastel etappidel ja soodustades koolides mitmekesisusele tähelepanu pööramist, kasutades ära rühmaõppe ja mitteformaalse hariduse võimalusi.

1.3 Komitee soovitab edendada elukestvat haridust ja õpet, arvestades asjaolu, et inimeste intellektuaalsed võimed ei ole staatilised, vaid arenevad eri eluetappidel erinevalt.

1.4 Komitee soovitab pöörata tulevikus rohkem tähelepanu liikmesriikide projektidele ja kogemustele andekate lastega töötamisel, eelkõige sellistele, mis toovad kasu kogu ühiskonnale, suurendavad ühtekuuluvust, vähendavad koolist väljalangemist ja soodustavad hariduse edendamist vastavalt strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidele.

1.5 Komitee meenutab vajadust teha töökohal kindlaks need töötajad, eelkõige noored töötajad, kes suudavad ja tahavad arendada oma vaimseid võimeid ja aidata kaasa innovatsioonile, ning anda neile võimalus jätkata õpinguid oma ambitsioonidele ja huvidele soodsas keskkonnas.

1.6 Komitee teeb ettepaneku pöörata suuremat tähelepanu andekate laste ja noorte haridusele järgmistes aspektides:

- õpetajate põhi- ja täiendusõppe korraldamine andekate õpilaste põhitunnuste, selliste õpilaste märkamise ja neile õppetöös vajaliku tähelepanu pööramise kohta;
- selliste menetluste üldine kasutuselevõtt, mis aitavad tunda varakult ära kõigi õpilaste, kuid eriti ebasoodsast sotsiaalsest keskkonnast pärit õpilaste andekust;
- andekatele õpilastele suunatud haridusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine. Need meetmed peavad hõlmama tegevust nii tavalises õppeasutuses kui ka väljaspool;
- integreerida õpetajakoolitusse inimväärtused, mitmekultuurilisus, teabe- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamine õppes ning loovuse, innovatsiooni ja algatusvõime innustamine.

1.7 Andekatele lastele ja noortele sobivama hariduse andmine peab hõlmama nende emotsionaalset haridust, mis on eriti oluline teismeeas, ja sotsiaalsete oskuste omandamist. Samuti peab see aitama soodustada nende laste ja noorte integreerumist ja kaasamist ühiskonda ja tööturule ning edendama nende meeskonnatöö võimet.

1.8 Tuleb kasutada õpilasvahetust ja õpilaste ajutist viibimist teistes riikides võimaldavaid mehhanisme ja menetlusi, et neis saaksid osaleda andekad õpilased, eelkõige ebasoodsatest oludest pärit õpilased.

1.9 Tuleb kasutada teabevahetuse ja heade tavade levitamise võimalusi ELi liikmesriikide seas andekate õpilaste ja üliõpilaste kindlakstegemisel ja neile sobiva hariduse andmisel.

1.10 Tuleb edendada andekate laste ja noorte ettevõtlusvaimu, arendades seejuures kogu ühiskonnale kasulikku vastutustundlikkust ja solidaarsust.

2. Üldine taust

2.1 Programmis „Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”, mille Euroopa Komisjon võttis vastu 2010. aastal, seatakse üheks põhieesmärgiks aruka majanduskasvu saavutamine teadmiste- ja innovatsioonipõhise majanduse arendamise abil. Sellest lähtudes on kõigi kodanike haridus oluline ressurss, mille abil tagada Euroopa Liidu tulevik, ning see hõlmab muu seas ka andekate inimeste paremat kindlakstegemist ja neile sobivama hariduse andmist.

2.2 Euroopa Liidu liikmesriikide praeguses hariduspoliitikas omistatakse suurt tähtsust õpilaste mitmekesisusega arvestamisele. See tähendab, et on võetud kohustus anda igale õpilasele selline haridus, mis võimaldab kasutada maksimaalselt just selle õpilase võimeid. Jõupingutuste seas, mis on suunatud kõigile eriõpet vajavatele õpilastele, on vaja suurendada andekatele õpilastele suunatud vahendeid.

2.3 ELi liikmesriikide praeguse olukorra analüüs näitab, et andekate õpilaste kindlakstegemisel ja neile sobiva hariduse andmisel valitsevad riigiti suured erinevused. Samuti juhitakse tähelepanu vajadusele parandada kõnealustele õpilastele suunatud haridustavasid ja -meetmeid. Selles aspektis on olulise mõjuga õpetajate sellealane napp erikoolitus.

3. Andekus

3.1 Mõiste

3.1.1 Rahvusvahelistes uuringutes ollakse üksmeelel, et andekaid inimesi esineb kõigis ühiskonnarühmades ⁽²⁾. See põhimõte kehtib ka Euroopa Liidu liikmesriikide elanikkonna puhul. Sotsiaalsest, poliitilisest ja hariduslikust vaatepunktist on andekate inimeste kindlakstegemine ja neile sobiva hariduse andmine üsna hiljuti esilekerkinud teema, mis lähiaastatel kahtlemata veelgi olulisemaks muutub. Mainitud uuringutes kinnitatakse üksmeelselt, et andekate õpilaste parem äratundmine ja nende haridusele suurema tähelepanu pööramine nõuab kogu ühiskonna, st vastutavate poliitikute, õpetajate, teadlaste, perekondade ja sotsiaalpartnerite kaasamist.

3.1.2 Suuri vaimseid võimeid käsitlevas erialakirjanduses räägitakse sellest teemast mitmeid eri termineid kasutades: varaküpsus (eakohasest paremad tulemused), andekus (erilised oskused teatud kindlas valdkonnas: matemaatika, muusika jne) ning lõpetuseks suur vaimne võimekus või suured vaimsed võimed. Vaimset võimekust määratletakse tänapäeval järgmiste omaduste kaudu:

— keskmisest suurem vaimne võimekus nii üldiste kui ka konkreetsete oskuse lõikes. Kuigi traditsiooniliselt on võetud võrdlusaluseks üle 130 olev intelligentsuskvoot (100 on keskmine), on viimastel aastatel seda kriteeriumi laiendatud ja paindlikumaks muudetud, hõlmates sellesse ka teised, sama olulised näitajad;

— suur pühendumus ülesannetele ja kohusetunne: püsivus, huvi, vastupidavus, enesekindlus jne;

⁽²⁾ Kõige paremini uuritud ühiskonnarühmast, st kooliealistest lastest, lähtudes varieeruvad hinnangud andekate inimeste osakaalu kohta elanikkonnas 2 %-st 15 %-ni sõltuvalt näitajatest, mida selle hinnangu andmiseks on kasutatud. Traditsioonilisema kriteeriumi puhul, st intelligentsuskvoodi alusel hindamisel, võeti tavaliselt võrdlusaluseks 130ga võrdne või sellest suurem intelligentsuskvoot. Sel viisil on hõlmatud ligikaudu 2 % elanikkonnast. Praegu tunnustatakse, et nimetatud kriteerium on väga piirav ning et intelligentsuse hindamine on ainult üks teguritest, mida arvestada andekuse kindlakstegemisel. Seepärast on andekuse määratlust laiendatud, hõlmamaks ka teised tegurid, nagu loovus, originaalsus ja seostamis-, järeldamis- ja üldistamisvõime. Sellest tänapäevasemast vaatepunktist lähtudes hinnatakse, et andekate inimeste osakaal võib ulatuda 10 %-ni või isegi 15 %-ni kogu elanikkonnast, kuigi kõige ulatuslikumalt aktsepteeritud hinnangud jäävad 5 % ja 10 % vahele. Sellest teemast ülevaate saamiseks vaadake Joseph Renzulli juba klassikaks saanud uuringuid või järgmisi kõige hilisemaid uuringuid: Borland, J.H., „Myth 2: The gifted constitute 3 % to 5 % of the population” ajakirjas *Gifted child quarterly*, 53, 2009; Miraca, G., „Exceptionally gifted children”, New York, Routledge, 2004; ning Robson, D., „High IQ kids: collected insights, information and personal stories from the experts”, Free spirit publishing, 2007.

— suur loovus, paindlikkus ja originaalsus küsimuste esitamisel ning esilekerkivatele probleemidele ja raskustele reageerimisel ja nende lahendamisel.

Kuigi andekusega kaasnevad koolitöös ja akadeemilises elus tavaliselt head õpitulemused, ei ole ka koolist väljalangemise juhtumid ebatavalised. Andekust ei tohi pidada staatiliseks olukorraks, vaid võimeks, mille vallandumiseks on seda vaja ühiskonnas märgata, tunnustada ja õhutada, sest vastasel juhul võib see kaotsi minna.

3.1.3 Erialakirjanduses ollakse üksmeelel ka selles, et andekus on mitmemõõtmeline, st laiaulatuslik ja mitmekülgne, milles ei saa piirduda intelligentsuskvoodi mõõtmisega, vaid millesse tuleb hõlmata ka selliste aspektide hindamine nagu mõtlemise originaalsus ja loovus, ning mis on sageli seotud perekondlike ja sotsiaal-kultuuriliste aspektidega ja neist mõjutatud. Mõnel juhul esineb andekus kõrvuti mõne puudega, nagu näiteks autistide või liikumispuudega inimeste puhul.

3.1.4 Andekaid õpilasi ja inimesi esineb kõigis ühiskonnarühmades ja -kihtides, olenemata soost või sotsiaalsetest tingimustest. Kuid praktikas mõjutavad selliste inimeste märkamist järgmised tegurid, millele tuleb arvestada ja mida tuleb püüda korvata:

— sagedamini leitakse andekaid õpilasi keskmistes ja kõrgemates ühiskonnakihtides, sest sealsetes perekondades levib rohkem teemakohast teavet ning samuti avaldab suurt mõju perekond hariduses ja koolitöös innustust jagades. Samuti võivad ebasoodsas sotsiaalses keskkonnas mõnikord õppeasutuste madalad nõudmised õpilaste võimetele mõjutada negatiivselt andekate õpilaste kindlakstegemist;

— kuigi üldiselt kõik andekad õpilased ja inimesed kipuvad varju hoidma, on andekaid õpilasi leitud statistiliselt sagedamini meeste kui naiste seas. Sellel on kultuurilised ja psüühika arenguga seotud põhjused, millest tulenevalt on anonüümsus tõenäolisem potentsiaalselt andekate tüdrukute ja naiste seas ⁽³⁾.

⁽³⁾ Näiteks Madridi autonoomse piirkonna andekate õpilaste hariduse rikastamise programmis osales 1999.–2012. aastal suurte variatsioonideta 70 % meessoost õpilasi ja 30 % naissoost õpilasi. Samal teemal vt Pérez, L., Domínguez P. ja Alfaro, E. (toim.), „Actas del Seminario: situación actual de la mujer superdotada en la sociedad”, Madrid, Consejería de Educación, 2002.

3.1.5 Sarnaselt kogu ülejäänud kooliealise elanikkonnaga tuleb ka andekate õpilaste ja noorte puhul meeles pidada, et tegemist on väga eripalgelise rühmaga.

3.1.6 On andekaid õpilasi, kellel võib olla raske koolis edukalt toime tulla ning kes kuuluvad koolist väljakukkunute rühma, sest neile ei pöörata õppetöös piisavalt või üldse mitte eritähelepanu või on neil probleeme kohanemisega. Samuti võib sageli kohata andekaid õpilasi, kes on eakaaslaste poolt tõrjutud. Ka see suurendab koolist väljalangemise ohtu. Andekate õpilaste märkamine ja neile piisava tähelepanu pööramine on tegur, mis võib aidata ja peabki aitama vähendada koolist väljalangemist ja suurendama kõrgharidusega inimeste osakaalu elanikkonnas, mis on üks peamine hariduspoliitika eemärk programmis „Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”.

3.2 Andekate õpilaste kindlakstegemine ja jälgimine õppetöös

3.2.1 Andekusele suurema tähelepanu pööramine hõlmab mitmeid eri elemente: võimete algne avastamine, nende ulatuslik psühhopedagoogiline ja sotsiaalne hindamine, et andekust kinnitada või see tagasi lükata, ning lõpetuseks neile võimetele vastava õppetöö korraldamine, mis võib toimuda nii formaalse kui ka mitteformaalse hariduse kaudu.

3.2.2 Üldiselt ollakse arvamusel, et palju andekaid inimesi jääb avastamata. Andekust võiks püüda tuvastada kas lasteaiahariduse lõpus või koolihariduse alguses. Nagu ka teiste eriõpet vajavate õpilaste puhul, lihtsustab andekuse varane kindlakstegemine neile õpilastele vajaliku tähelepanu pööramist õppetöös ning aitab vältida tulevikus võimalikku ebaedu koolis või koolist väljalangemist. Kuigi andekust on võimalik kindlaks teha ka hilisematel haridus- või eluetappidel, peetakse eriti oluliseks selle algset avastamist ja psühhopedagoogilist hindamist just õpilaste seas, kes võivad olla andekad.

3.2.3 Andekas õpilane avastatakse tavaliselt siis, kui vanemad või õpetajad näevad, et laps paistab oma eakaaslaste seas silma või siis ei suuda mõnes olukorras kohaneda. Andekuse algne kindlakstegemine, mille spetsialistid peavad hiljem kinnitama või tagasi lükkama, võib toetuda järgmistele näitajatele:

- keelekasutus: lai sõnavara, kasutatavate terminite täpsus, keerulised lausestruktuurid;
- paljude keeruliste ja abstraktsete ideede mõistmine: laps võib arendada ideid tasemel, mida temavastavalt ei oodata;

— küsimuste kvaliteet: küsimused võivad olla ebatavalised, originaalsed, keerulised või küpsed ja eesmärgipärased;

— oskus töötada probleemide lahendamiseks välja süstemaatilisi ja mitmetahulisi strateegiaid;

— võime õppida huvi korral kiiresti ja lihtsalt;

— väga suur loovus ideede, asjade ja lahenduste loomisel vastusena konkreetsetele probleemidele.

3.2.4 Varases lapseas (kuni 4–5 aastani) peab olema andekate õpilase kindlakstegemisel eriti ettevaatlik, sest varane areng või õppetöös väga stimuleeriva keskkonna olemasolu võib põhjustada enneaegset diagnoosi, mis ei pruugi olla püsiv ega õige. Neil juhtudel tuleks korraldada vaatlemist ajal, mil võimed kinnistuvad, või teha vastupidi kindlaks, kas õpilane läheneb tavapärastele parameetritele.

3.2.5 Ebasoodsas sotsiaalses keskkonnas jääb andekus sageli varjatuks sotsiaal-majanduslike raskuste ja puuduse tõttu või isegi õppeasutuste madalate nõudmiste tõttu ning neid on raskem avastada. Selle asjaoluga tuleb arvestada ning pöörata erilist tähelepanu ebasoodsatest oludest pärit laste ja noorte arengule, et pakkuda neile sellist haridust, mida nad vajavad, tehes sealhulgas kindlaks õpilased, kes võivad olla andekad.

3.2.6 Andekate õpilaste ja noortega seoses tuleb vältida järgmisi stereotüüpe või ootusi:

- eeldada, et üliandekad lapsed paistavad positiivselt silma kõigis oma arengu valdkondades, et nad on emotsionaalselt küpsed, suure enesekontrolliga, iseseisvad ja vastutustundlikud ning soovivad õpetajale meele järele olla;
- arvata, et nad on edukad kõigis õppeainetes. Õpetajad ootavad tavaliselt, et üliandekad õpilased esitaksid ülihäid töid kõigis õppeainetes;
- loota, et andekad lapsed oleksid väga motiveeritud koolis häid tulemusi saama ning täidaksid püüdlikult ja huviga kõik neile esitatavad ülesanded.

3.2.7 Kui lapsevanematel ja õpetajatel tekib kahtlus, et tegemist on andeka lapse või noorega, tuleb nende võimete algseks kindlakstegemiseks kasutada spetsiifilisi hindamisvahendeid, mida peavad rakendama psühhopedagoogilise hindamise spetsialistid, keda aitavad seejuures õppeasutuse õpetajad. Selline hindamine peab olema võimalikult mitmepalgeline ja täielik ning hõlmama eri valdkondi (kool, sotsiaalkeskkond ja perekond) ja erinevaid teabekogumise vahendeid, et neid saaks kasutada mis tahes õpilase puhul perekondlikust ja sotsiaalsest päritolust sõltumata. Selle laiaulatusliku ja mitmekesise hindamise tulemusel on võimalik koostada psühhopedagoogiline aruanne, millega andekus kinnitatakse või tagasi lükatakse.

3.3 Andekatele õpilastele sobiva hariduse andmine

3.3.1 Pärast andekuse kinnitamist lihtsustavad nendele lastele ja noortele sobiva hariduse tagamist järgmised tegurid ja tingimused:

- võimeid stimuleeriv keskkond;
- iseseisvus ja enesekontroll;
- sõprade ja kaaslaste rühma kuulumise tunne;
- ümbritsevate inimeste tunnustus ja usaldus;
- tema vajadustele ja isiklikule õpirütmile kohandatud õpe;
- paindlik õppekava, mis võimaldab süvaõpet;
- juurdepääs õppematerjalidele, mis täiendavad tavapärase õppetööd;
- õppetöö paindlikumaks muutmine ajakava, harjutuste, õppematerjalide või rühmatöö osas;
- õpilase osalemine oma õppeprotsessi kavandamises.

3.3.2 Eri pedagoogilistes mudelites ja haridussüsteemides lähenetakse erinevalt sellele, kuidas tulla toime andekate õpilaste õpivajadustega. Selles valdkonnas võetavad meetmed võib jagada kaheks eri suunaks:

- a) diferentseeritud haridus: samas haridusasutuses luuakse homogeensed õpilaste rühmad vastavalt nende õpivõimetele ja -tasemele;

- b) kaasav haridus: õpilaste rühmad on heterogeensed ja õppeasutus pakub õpet, mis on kohandatud igas rühmas olevate õpilaste eripalgelisele kooslusele.

3.3.3 Praegu on Euroopa Liidu haridussüsteemides valdav kaasav haridus. See tähendab, et kõigile algharidust omandavatele õpilastele püütakse pakkuda ühesugust haridust mitmekesisusele tähelepanu pööravas koolikeskkonnas ning välditakse liiga varast homogeensete rühmade moodustamist. See läheneemisviis on kooskõlas asjaoluga, et hiljem, mittekohustusliku koolihariduse etapis või keskkooli lõpus ja ülikoolihariduse alguses pakutakse mõnes ELi liikmesriigis võimalusi, mille eesmärk on arendada konkreetseid andeid, või luuakse homogeensemaid rühmi, mis on suunatud andekatele ja/või heade õpitulemustega õpilastele. Praeguse olukorra analüüsist selgub, et tõenäoliselt võetakse tulevikus suund kaasava hariduse säilitamisele alghariduses ning homogeensetele rühmadele konkreetsete võimaluste pakkumisele hilisematel kooliaastatel või pärast kohustuslikku kooliharidust.

3.3.4 Õppeasutus võib andekate õpilastega seoses võtta järgmisi konkreetseid haridusmeetmeid. Osa neist, nimelt tavapäraseid meetmeid, saab kohaldada üldiselt kõigile õpilastele.

— Tavapärased meetmed.

- Eri raskusastmega materjali esitamine, paindlikud rühmad, mitmekesised harjutused ja tavapärase õppekavade laiendamine.

- Hariduse rikastamine, mis keskendub õpilase motivatsioonile ja huvile teatud teemade vastu ning mida õpilane saab ise korraldada.

- **Mõnevõrra erilised meetmed.** Õppekava kohandamine konkreetse õpilase vajadustele õppekava laiendamise ja/või rikastamise abil: individuaalsed õppekavad.

- **Erandlikud meetmed.** Eri õppetsüklite ja -vormide paindlikumaks muutmine kiirendatud õppe võimaldamise teel: õpilane võib õppida koos endast vanemate õpilastega. Neid meetmeid kasutatakse väga vähestel juhtudel, ligikaudu 3 % puhul andekatest õpilastest.

3.3.5 Kooliväliselt võivad andekad õpilased osaleda kavandatud, kuid koolitööst vähemal määral reguleeritud tegevusaladel, mis võimaldavad neil suhelda teistes haridusasutustes õppivate andekate õpilastega. Selline õppekavaväline tegevus on üsna levinud ja võib olla väga eripalgeline. Seda võivad toetada liikmesriigid, riigiasutused ja Euroopa Liit.

3.3.6 Need kaks hariduse liiki, formaalne haridus ja mitteformaalne haridus, ei ole üksteist välistavad variandid. Andekatele õpilastele sobivama hariduse andmine peab hõlmama mõlemat aspekti: koolitundide ajal koolis toimuv õpe sarnaselt sellele, mida vajavad kõik eritoetust vajavad õpilased, ning täiendav õppekavaväline õpe kas koolis või väljaspool kooli.

3.3.7 Praegu on peamine ülesanne parandada märkimisväärselt haridust, mida pakutakse andekatele õpilastele nende endi haridusasutustes. Selleks on vaja parandada õpetajate põhi- ja täiendusõpet andekate õpilaste märkamise ja neile õppetöös vajaliku tähelepanu pööramise kohta kõigi õpilaste mitmekesisusega arvestamise üldises kontekstis.

3.3.8 Kõigi ning eelkõige üliandekate laste ja noorte võimete arendamine Euroopa Liidus ei ole vaid haridussektori ülesanne. Oluline on ka sellise majandus- ja sotsiaalpoliitika elluviimine, mis võimaldab pakkuda neile inimestele juba varases eas võimalusi oma võimetele rakendust leida. Selles valdkonnas on ELil oluline ülesanne: ennetada ja ära hoida võimekamate inimeste väljarändamist teistesse maailma osadesse, kus oma võimeid rakendada.

4. Uuringud ELi andekate õpilaste kohta

4.1 Ülevaade

4.1.1 Viimastel aastatel on mitmetes uuringutes püütud anda ülevaadet andekate inimeste olukorrast kogu Euroopa Liidus ⁽⁴⁾. Neis antakse järgmist teavet:

— üldiselt leitakse ja märgitakse uuringutes, et on vaja muuta ja kohandada haridusasutuste tavasid, et parandada õpilaste ja sealhulgas andekate õpilaste mitmepalgelisele rühmale sobiva hariduse andmist;

— riikide haridusseadustes käsitletakse ka andekaid õpilasi, kuid esineb suuri erinevusi selles küsimuses, kas need õpilased vajavad eriharidust või mitte;

⁽⁴⁾ Üksikasjaliku ülevaate saamiseks andekatele õpilastele antava hariduse praegusest olukorrast Euroopa Liidu liikmesriikides vt: „La atención a los alumnos con altas capacidades en la Unión Europea”, ajakiri De todo un poco, nr 11, Madridi autonoomse piirkonna suure võimekusega õpilaste hariduse rikastamise programmi igaaastane väljaanne, lk 21–29, Madrid, 2009. „Gifted Learners. A survey of educational policy and provision”, Euroopa Eripedagoogika Arendamise Agentuur, 2009. Eurydice (2006), tödokument „Specific Educational Measures to promote all Forms of Giftedness at School in Europe”, Brüssel, Eurydice üksus. Monks, F.J., Pflüger, R., „Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective”, Nijmegeni Ülikool, 2005.

— andekuse kindlakstegemise protsess järk-järgult laieneb, ületades traditsioonilise, vaid intelligentsuse mõõtmisega seotud kontseptsiooni ning hõlmates ka spetsiaalseid loovust ja originaalsust hindavaid teste ning õpetajate ja perekonna poolt esitatavaid koolitööga, ühiskonnaga ja perekonnaga seotud aruandeid;

— andekate õpilastega tegelemisel on valdav pigem mitteformaalse hariduse raames toimuv kooliväline tegevus kui õppekava järgne tegevus või tavakoolis koolitundide ajal toimuv õppetöö. Sagedamini korraldatakse konkursse ja võistlusi, mis on seotud konkreetsete annetega (teadus, tehnoloogia, sport, muusika jne), kui üldiselt suurte vaimsete võimete seotud tegevust;

— väga palju on veel võimalik parandada õpetajate põhi- ja täiendusõpet andekate õpilaste märkamise ja neile õppetöös vajaliku tähelepanu pööramise kohta.

4.2 Õigusnormid ja sobiva hariduse tagamine

4.2.1 Kõigis Euroopa Liidu riikides on olemas valdkonna spetsialiste ja perekondi koondavad eratühendused, mis pakuvad koolivälist tegevust, mille eesmärk on arendada andekate õpilaste võimeid. Lisaks edendavad mõnes riigis asjaomast tegevust ka spetsialiseerunud haridusasutused või tehakse nendega koostööd.

4.2.2 Kokkuvõtte andekatele õpilastele antavast haridusest Euroopa Liidu liikmesriikides on järgmine:

— praktiliselt kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide seadustes on sätestatud mingisugused haridusmeetmeid kõnealuste õpilaste jaoks. Osas riikides on sätestatud üldised haridusmeetmed kõigi õpilaste jaoks, eristamata ülivõimekaid või andekaid õpilasi teistest: kõigilt õpilastelt oodatakse häid tulemusi;

— enamikus riikides luuakse heterogeenseid rühmi erinevate võimete õpilastest, püüdes pöörata tähelepanu rühma kõigile liikmetele. Osades riikides luuakse homogeenseid õpilaste rühmi vastavalt õpilaste võimetele ja õpitulemustele, kuigi mõnes riigis kasutatakse seda võimalust ainult spordi- või kunstiaandepuhul;

— seoses paindlikkuse või kiirendatud õppe meetmetega, st võimalusega õppida oma vanusele vastavast kõrgemal koolikursusel, on enamiku riikide seadustes see võimalus sätestatud, kuid ei ole ühtset kriteeriumi selle rakendamiseks. Osa liikmesriike annavad ülivõimekatele keskkooliõpilastele võimaluse osaleda ülikoolide kohandatud projektides ja kursustel.

4.3 Õpetajate koolitamine

4.3.1 Hoolimata praegusest raskest majandusolukorrast, mis mõjutab ka haridussüsteemi, ja õpetajate igapäevastest väljakutsetest, on vaja parandada õpetajate teemakohast erikoolitust nii põhi- kui ka täiendusõppe raames.

4.3.2 Enamikus Euroopa Liidu liikmesriikides sisaldavad tulevaste õpetajate ametlikud õppekavad mingit erikoolitust andekate õpilastega tegelemise kohta kas eraldi kursusena või osana üldkursusest, mis käsitleb õpilaste mitmekesisusega arvestamist.

4.3.3 Õpetajate täiendusõppe kavade raames pakub riigiasutuste hallatavat õpetajate täiendusõpet vaid pool riikidest. Ametliku täiendusõppega paralleelselt pakuvad täiendusõpet ka mõned eraettevõtted.

4.3.4 Kokkuvõtteks nähtub kõnealuse teema hetkeseisu analüüsist Euroopa Liidus, et olukorda on võimalik märkimisväärselt parandada järgmistes valdkondades:

- õpetajate põhi- ja täiendusõpe, mille eesmärk on parandada õpetajate hoiakuid andekate õpilaste suhtes ning suurendada nende teadmisi sellistest õpilastest ja meetoditest, mida kasutada nende äratundmiseks ja neile sobiva hariduse andmiseks;
- integreerida õpetajakoolitusse inimväärtused, mitmekultuurilisus, teabe- ja kommunikatsioonitehnoloogiate kasutamine õppes ning loovuse, innovatsiooni ja algatusvõime innustamine;
- psühhopedagoogilise hindamise menetluste üldine kasutuselevõtt ning selliste sotsiaalsete ja perekondlike tegurite üldine arvestamine, mis avaldavad mõju andekate õpilaste kindlaks tegemisele. Need õpilased tuleb kindlaks teha varases eas, kuid peab jääma ka võimalus viia hindamisprotsess ellu hilisemates haridusetappides või juba tööturule sisenenud inimeste puhul isegi töökohal;
- suurte vaimsete võimetega või muude erakordsete omadustega õpilastele suunatud haridusmeetmete väljatöötamine ja rakendamine nii tavakoolis kui ka väljaspool kooli mitteformaalse hariduse raames: hariduse rikastamise programmid;
- selliste mehhanismide ja menetluste väljatöötamine ja rakendamine, mis edendavad andekate inimeste elukestvat õpet, eelkõige ülikooli astumise ja selles õppimise ajal.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Soolise võrdõiguslikkuse mõõde strateegias „Euroopa 2020”” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 76/02)

Raportöör: **Joana AGUDO I BATALER**

Kaasraportöör: **Grace ATTARD**

12. juulil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal:

„Soolise võrdõiguslikkuse mõõde strateegias „Euroopa 2020” ”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 20. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungi järgul 16.–17. jaanuaril 2013 (17. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 200, vastu hääletas 6, erapooletuks jäi 4 komitee liiget.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab ja jagab põhimõtet, mille kohaselt strateegia „Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia”⁽¹⁾ ning „Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegia 2010–2015”⁽²⁾ peavad ennast vastastikku tugevdama. Selleks on hädavajalik kaasata soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise mõõde (*gender mainstreaming*) ja konkreetseid meetmeid seoses strateegiaga „Euroopa 2020” väljatöötatavatesse poliitikameetmete eesmärkidesse, ellurakendamisse, järgimisse ja hindamisse.

1.2 Komitee peab esmatähtsaks puuduse parandamist, et sooline võrdõiguslikkuse mõõde jäeti strateegia „Euroopa 2020” kõigis seitsmes juhtalgauses konkreetselt käsitlemata. Selleks peab komitee vältimatuks kaasata soolise võrdõiguslikkuse mõõde süstemaatiliselt riiklikesse reformikavadesse ja Euroopa poolaastasse, eelkõige ajal, mil Euroopa majanduse olukord vajab poliitikameetmete senisest tulemuslikumat rakendamist ja ressursside tõhusamat kasutamist, tunnistades soolise ebavõrdsuse negatiivset mõju majanduskasvule.

1.3 Komitee toetab riigipõhiseid soovitusi, milles komisjon kutsub liikmesriike üles parandama riiklikes reformikavades ettenähtud eelarveid nii, et poliitikameetmetes arvestataks soolise võrdõiguslikkuse põhimõttega. On oluline, et läbivaatamist ja järelevalvet käsitlevatel ministrite kohtumistel tagataks kõnealuste soovitude kohaldamine ja järjepidevus ning tõstetaks esile võrdõiguslikkuse poliitikas tehtud edusamme. Selleks tuleb järjepidevalt kasutada ELi fondide, iseäranis Euroopa Sotsiaalfondi vahendeid.

1.4 Komitee soovib eraldada järgmise mitmeaastase finantsraamistiku 2014–2020 kaudu sihipäraseid vahendeid naiste

õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks. Komitee arvates peab rahastamine olema piisav ja nähtav selle rakendamise ja läbipaistvuse tagatisena, et toetada võrdõiguslikkust soodustavaid poliitikameetmeid, tegevusi ja projekte kõigis ELi pädevusalasse kuuluvates valdkondades.

1.5 Komitee arvates tuleb erinevate konkreetsete olukordadega riikides, piirkondades ja sektorites arvestades võtta meetmeid, mille abil saab parandada olukorda ühiskonnas ja suurendada naiste osalemist tööturul, k.a ettevõtete asutamise toetamine. Nende kvantitatiivset ja kvalitatiivset potentsiaali tuleb toetada strateegias „Euroopa 2020” määratletud eri valdkondades, milleks on uuendustegevus, teadusuuringud, haridus ja kutseõpe, digitaalne ühiskond, kliima ja rohemajandus, energia, liikuvus, konkurentsivõime, tööhõive, kvalifikatsioonid, sotsiaalne tõrjutus ja vaesus.

1.6 Komitee rõhutab, kui väärtuslikud on sotsiaalpartnerite võetud kohustused ja nende osalemine Euroopa, riikide, piirkondlikul ja sektorite tasandil erinevate poliitikameetmete rakendamise kõigis etappides, et tagada soolise võrdõiguslikkuse vajalik edasiarendamine ELi kõigis liikmesriikides. Sotsiaaldialoog ja kollektiivlepingud on esmatähtsad vahendid, et täiendada riiklike reformikavasid soolise võrdõiguslikkuse mõõtmega. Euroopa sotsiaalpartnerite tegevusraamistik soolise võrdõiguslikkuse vallas on sellega seoses oluline näide, mis peab strateegias „Euroopa 2020” kajastuma.

1.7 Komitee peab eriti oluliseks soolise võrdõiguslikkuse aspekti kaasamist kõigi seitsme juhtalgausesse elluviimisesse. Selleks on vaja teada meeste ja naiste konkreetset ja teineteisest erinevat olukorda järgmistes valdkondades: tööturg ja elukestev õpe, juurdepääs hariduse ja tööhõive kõigile tasanditele, vaesus ja tõrjutuse ohud, digitaalsektori uute tehnoloogiate kättesaadavus ja kasutamine, hariduse, teadustöö ja tootmise kõigil tasanditel osalemine, eriti uutes tärkavates majandussektorites. Komitee soovib panna erilist rõhku naiste IT-õppele,

⁽¹⁾ COM (2010) 2020 final, edaspidi „strateegia „Euroopa 2020” ”.

⁽²⁾ COM (2010) 491 final, edaspidi „võrdõiguslikkuse strateegia”.

kuna neid on vähe IT-sektori ametikohtadel. Komitee peab hädavajalikuks, et komisjon ja liikmesriigid kasutaksid olemasolevaid sooga seotud näitajaid ja võtaksid kasutusele uusi näitajaid valdkondades, kus need veel puuduvad.

1.8 Komitee leiab, et arvestades noorte tööpuuduse ja koolist väljalangevuse rasket – ent meeste ja naiste vahel erinevat – olukorda enamikus liikmesriikides, on väga vajalik soolise võrdsuslikkuse mõõtme senisest tihedam kaasamine noorsoopoliitika kujundamisse.

1.9 Komitee kutsub liikmesriike üles võtma arvesse komisjoni spetsiifilisi soovitusi ja rakendama meetmeid naiste tööhõive arvuliseks ja kvalitatiivseks parandamiseks kõigis riikides. Selleks tuleb laste- ja eakate inimeste hoolduse taskukohased avalikud teenused muuta kättesaadavamaks ja kvaliteetsemaks, kaotada palgaerinevused ning rakendada meetmeid perekonna-, isikliku ja tööelu ühitamiseks (võimaldada jääda lihtsamini isapuhkusele ja tasustatud puhkusele).

1.10 Komitee kordab, et strateegia „Euroopa 2020” peab koostoides sotsiaalpartneritega tugevdama ja toetama kokkuleppeid ja konkreetseid tõhusaid meetmeid, mis tagavad töökohal lapseootel ja hiljuti sünnitanud naiste tervise ja ohutuse. Komitee toetab komisjoni ettepanekut võtta meetmeid, et rasedus- ja sünnituspuhkus kestaks piisavalt kaua ehk vähemalt 18 nädalat ⁽³⁾.

1.11 Majanduskriis on mõjutanud inimeste elu ning teravdanud teatavaid kooselamisega ja tervisega seotud probleeme, kuigi eri riikides, piirkondades ja sektorites erineval viisil. Seetõttu peab komitee vajalikuks pöörata erilist tähelepanu selliste meetmetele rakendamisele, mis aitavad negatiivset mõju (stress, vägivald, töökohal või perekonnas toimuv ahistamine ⁽⁴⁾) leevendada. Selleks on esmatähtis üheskoos tegutsemine, et edendada soolist võrdsuslikkust ühiskonnas, kaotada struktuurilised ebavõrdsused ning muuta soorolle ja soolisi stereotüüpe.

1.12 Komitee arvates peab naiste rolli tugevdamine otsuste tegemisel olema prioriteetne iseäranis strateegias „Euroopa 2020” ja tuleviku seisukohast strateegiliseks peetavates valdkondades ja ettevõtetes. Komitee koostab peatselt arvamuse komisjoni ettepaneku kohta võtta ELi tasandil siduvaid meetmeid naiste osalemise suurendamiseks.

1.13 Komitee võtab murelikult teadmiseks sotsiaalteenuste ning kõige ebasoodsamas olukorras olevate ja sotsiaalsest tõrjutusest ja vaesumisest ohustatud rühmade kaitse vallas tehtavad

kärped. Selleks tuleb strateegia „Euroopa 2020” raames võetavate meetmetega võidelda iseäranis vaesuse suureneva feminiseerumise vastu ja võtta eesmärgiks kaasata naisi, pakkudes lühemas perspektiivis selliste ennetavate meetmete abil nagu stiimuleid naiste kaasamiseks tööturule ja pikemas perspektiivis juurdepääsu põhiharidusele ja uutele pädevustele ning kasutades uusi tehnoloogiaid ja uusi töökorralduse vorme, millega ühildatakse töö- ja pereelu. Komitee leiab, et pärast 60 aastat Euroopa Liidu ülesehitamist ei saa lasta kasutada meeste ja naiste vahelist alalist palgalõhet kohandatava muutujana ega jätta naistöötajad ebakindlasse olukorda. Komitee arvates peavad liikmesriigid viivitamata oma riiklikesse reformikavadesse lisama meetmed, millega pakutakse naistele kindlat, inimväärse palga ja pensioniga tööd.

1.14 Strateegia „Euroopa 2020” ja soolise võrdsuslikkuse strateegia eesmärkide saavutamiseks peab komitee prioriteetseks huvitatud isikutele ja üldisemalt ühiskonnale selge sõnumi edastamist vajaduse kohta võtta rohkem meetmeid võrdsuslikkuse vallas edaspidiste edusammude tegemiseks. Selleks on esiteks vaja senisest tõhusamat ja tihedamat kooskõlastamist ja koostööd ELi institutsioonide ehk Euroopa Parlamendi, komisjoni ja nõukogu, Euroopa Keskpanga ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ja Regioonide Komitee sees ja nende vahel ning teiseks tuleb kõnealused võrdsuslikkuse aspektid kõigil tasanditel kaasata nimetatud institutsioonide sektiioonide, rühmade ja komisjonide koosseisu ⁽⁵⁾ ja igapäevasesse töösse.

2. Sissejuhatus

2.1 2010. aastal vastu võetud strateegias „Euroopa 2020” määratleti tegevuskava Euroopa Liidu majanduskasvu taastamiseks majanduslikult keerulises olukorras, kus võis juba ette aimata finants- ja poliitilisi raskusi, mida EL praegu kogeb. Strateegias „Euroopa 2020” pakutakse rida meetmeid, tänu millele liikmesriigid peaksid saama tõhusalt ja ühtselt lahendada kriisist tulenevaid probleeme ning taaskäivitada majanduskasvu mudeli, mis oleks arukam, jätkusuutlikum ja kaasavam.

2.2 Samuti käivitati uus majandusjuhtimise protsess ehk nn Euroopa poolaasta eesmärgiga sünkroniseerida liikmesriikide eelarve- ja struktuuripoliitiliste meetmete hindamist ning võimaldada strateegia elluviimise üle järelevalvet pidada.

2.3 Sellega paralleelselt kehtestatakse võrdsuslikkuse strateegiaga komisjoni tööprogramm soolise võrdsuslikkuse vallas. Kõnealune poliitiline ettepanek on jätk naiste ja meeste võrdsuslikkuse juhiste 2006–2010 ⁽⁶⁾ ja kujutab endast seni kõige olulisemat katset määratleda soolise võrdsuslikkusega seotud strateegiliste eesmärkide ja näitajate kogum.

⁽³⁾ ELT C 277, 17.11.2009, lk 102–108.

⁽⁴⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 21–26.

⁽⁵⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee koosseisu kuulub 343 liiget, kellest 81 (23,6 %) on naised. Rühmade kaupa on olukord järgmine: I rühma kuulub 112 liiget, kellest 22 (22,1 %) on naised, II rühma kuulub 120 liiget, kellest 32 (26,8 %) on naised ning III rühma kuulub 111 liiget, kellest 27 (24,3 %) on naised.

⁽⁶⁾ COM(2006) 92 final ja ELT C 354, 28.12.2010, lk 1–7.

2.4 1996. aastast saadik on EL järginud soolise võrdõiguslikkuse suhtes kahetist lähenemisviisi: ühelt poolt rakendades konkreetseid meetmeid olemasoleva naiste diskrimineerimise kaotamiseks ja teiselt poolt integreerides soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise mõõtme poliitilistesse otsustesse (7).

2.5 Komitee toetab põhimõtet, mille kohaselt peab strateegia „Euroopa 2020” nõuetekohane elluviimine olema kooskõlas võrdõiguslikkuse strateegiaga, et vastata tõhusalt kriisist tulenevatele probleemidele, kuna mõlemad strateegiad tugevdavad teineteist vastastikku. Seetõttu nõustub komitee Euroopa Parlamendi asjaomase seisukohaga. Ka Euroopa Ülemkogus 2011. aasta märtsis vastu võetud soolise võrdõiguslikkuse Euroopa pakti (2011–2020) (8) kohaselt on mõlemad strateegiad omavahel tihedalt seotud ja paktis esitati üleskutse kombineerida kriisist väljapääsule kaasa aitavate vahendite rakendamist.

3. Strateegia „Euroopa 2020” analüüs soolise võrdõiguslikkuse seisukohast

3.1 Strateegias ega üheski juhtalgatuses ei ole soolist võrdõiguslikkust selgesõnaliselt käsitletud ega viies mõõdetavas eesmärgis mainitud, v.a tööhõive taseme juht, kus kutsutakse üles suurendama naiste osalemist tööturul. See on sügavas vastuolus strateegia „Euroopa 2020” alusosas mainitud põhimõtetega, mille kohaselt kuulub võrdõiguslikkuse austamine majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse solidaarsuse, keskkonnakaitse ja kultuurilise mitmekesisuse kõrval majanduskriisist väljapääsemise esmatähtsate tegurite hulka.

3.2 ELi institutsioonid, kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonid ja sotsiaalpartnerid on laialdaselt rõhutanud vajadust lisada sooline võrdõiguslikkus uue tegevuskava prioriteetidesse ja näha selles võtmetegurit konkurentsivõime ja majanduskasvu saavutamiseks. Euroopa Parlamendi hinnangul tuleks strateegiasse lisada naiste täieulatuslik osalemine tööturul ja kutseõppes ning kava, mille eesmärgiks oleks meeste ja naiste palgaerinevuste kaotamine.

3.3 Strateegia „Euroopa 2020” sõnastust ei toetatud ühehäälselt ja see sai mitmesuguse kriitika osaliseks: selle sisu peeti liiga üldsõnaliseks, struktuuri liiga keeruliseks ja kavandatud lähenemisviisi liiga majanduskeskseks, jättes sotsiaalsed aspektid tähelepanuta. Soolise võrdõiguslikkuse osas on selgelt astutud samm

tagasi võrreldes eelmiste tööhõivestrategiatega. Ainsa nähtava ja selgesõnaliselt mainitud aspekti ehk naiste tööhõive taseme juures on ilmselgelt unustatud töö kvalitatiivsed aspektid ja erinevad lähteolukorrad tööturul. On isegi kadunud kvantitatiivsed sookuuluvuse alusel liigitatud eesmärgid, mis figureerisid Lissaboni strateegias.

3.4 Komitee arvates ei saavutata ei strateegia „Euroopa 2020” ega võrdõiguslikkuse strateegia eesmäärke, kui ei võeta konkreetseid meetmeid, millega parandada naiste ühiskondlikku ja tööalast olukorda. Nende kvantitatiivset ja kvalitatiivset potentsiaali tuleb strateegia „Euroopa 2020” eri valdkondades hädavajaliku eeltingimusena toetada. Kui seitsme juhtalgatuse raames ei astuta konkreetseid samme, ei ole võimalik edendada strateegia prioriteete: arukat, jätkusuutlikku ja sotsiaalselt kaasavat majanduskasvu ei saa teoks teha ilma soolise võrdõiguslikkuse poliitikata.

3.5 Liikmesriikide riiklikes reformikavades tuleb tunnistada naiste töö ja üksikisikutele pakutavate teenuste professionaalsemaks muutmise lisaväärtust majandusele (9) ning konkreetseid puudujääke, millega naised tööturul silmitsi seisavad (kõigi vanuserühmade juurdepääsu võimalused kõigile tasanditele, ametialane karjäär, järjepidevus jne), ent ka ühiskonnas kõigi nende sotsiaalsete aspektidega seoses, mida strateegias võrdõiguslikkuse jaoks esmatähtsaks peetakse. Kriisist väljumiseks ja uute väljakutsetega toimetulekuks tuleb strateegia „Euroopa 2020” elluviimisel rakendada konkreetseid programme, kavasid ja meetmeid, mis võimaldavad võrdõiguslikkuse edendamist. See on võimatu, kui ei tunta erisugust mõju, mida võivad avaldada kriisivastased meetmed sõltuvalt konkreetsest lähteolukorrast.

3.6 Komitee väljendab muret selle üle, et puuduvad konkreetssed meetmed ja sooga seotud konkreetssed näitajad. Kõik see muudab võimatuks strateegias „Euroopa 2020” tehtud edusammude – või nende puudumise – jälgimise ja hindamise, mille tulemusel kaotab Euroopa poolaasta vajalikud vahendid ebavõrdsuste vastu võitlemiseks, arvestades erinevate lähtekohadega, mis sõltuvad riikide, sektorite ja valdkondade vahelistest erinevustest soolise võrdõiguslikkuse tegelikkuses.

3.7 Strateegiaga „Euroopa 2020” tuleks pakkuda tõhusaid vahendeid naiste rolli hindamiseks ELi majanduskasvu jaoks ja nende ühiskondliku lisaväärtuse hindamiseks, nii nagu rõhutati Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses (10), nõustudes eesistujariigi Rootsi tellimusel teostatud uuringu tulemustega (11). Uuringus tõsteti muu hulgas esile, et võrdõiguslikkus tööturul võiks suurendada liikmesriikide sisemajanduse koguprodukti (SKP) keskmiselt 27 %.

(9) ELT C 21, 21.1.2011, lk 39.

(10) ELT C 318, 23.12.2009, lk 15–21.

(11) *Gender equality, economic growth and employment*, Åsa Löfström (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3988&langId=en>).

(7) Soolise võrdõiguslikkuse süvalaienemine (*gender mainstreaming*): Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse integreerimine domineerivasse suundumusse selliselt, et mehed ja naised saaksid sellest võrdselt kasu. See hõlmab kõigi poliitikaaldkondade – nende väljatöötamise, rakendamise, jälgimise ja hindamise – läbivaatamist selleks, et edendada meeste ja naiste võrdõiguslikkust. Euroopa Komisjoni võrdõiguslikkuse käsiraamat.

(8) ELT C 155, 25.5.2011, lk 10–13.

4. Naiste ja meeste võrdõiguslikkuse strateegia (2010–2015) prioriteedid

4.1 2010. aastal vastu võetud võrdõiguslikkuse strateegia on strateegiaga „Euroopa 2020” kõigis selle aspektides ja juhtalgatustes tihedalt seotud, isäranis selles osas, kus tegemist on asjakohaste riiklike meetmete väljatöötamise ja rakendamisega tehnilise abi, struktuurifondide või peamiste rahastamisvahendite kaudu nagu teadusuuringute seitsmes raamprogramm. Komisjon jälgib seoses tööhõivesuuniste ja riiklike poliitikameetmete hindamisega tähelepanelikult ebavõrdsuste vähendamist ja naiste sotsiaalse kaasamise soodustamist.

4.2 Strateegias viidatakse samuti meeste rollile soolise võrdõiguslikkuse edendamisel ja peetakse oluliseks nende kaasamist, et saavutada vajalikud muudatused naiste ja meeste rollides ühiskonnas (seda nii perekonna- kui ka tööelus).

4.3 Võrdõiguslikkuse strateegias loetletakse üksikasjalikult meetmed naiste hartas määratletud viiel prioriteetsel alal, millele lisandub valdkonnaülestes küsimustes peatükk: a) võrdne majanduslik iseseisvus, b) võrdse või võrdväärse töö eest võrdse tasu saamine, c) võrdõiguslikkus otsuste tegemisel, d) inimväärikus, isikupuutumatus ja soolise vägivalda kaotamine, e) võrdõiguslikkus välistegevuses, f) valdkonnaülestes küsimused (soorollid, seadusandlus, soolise võrdõiguslikkuse juhtimine ja vahendid).

4.4 Komitee nõustub komisjoni seisukohaga, et tuleb täies mahus kasutada ELi vahendeid nagu ühtne turg, finantsabi ja välispoliitilised vahendid, et leida probleemidele lahendused ja saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid, ent peab siiski vajalikuks jälgida järjepidevust võrdõiguslikkuse strateegia põhimõtete rakendamise ja strateegia „Euroopa 2020” peamiste vahendite, eriti seitsme juhtalgatuse ja suuniste rakendamise vahel, kuna viimased viiakse ellu nii ELi tasandil kui ka liikmesriikides.

5. Soolise võrdõiguslikkuse mõõde seitsmes juhtalgatuses⁽¹²⁾

5.1 Uute oskuste ja töökohtade tegevuskava

5.1.1 Komitee rõhutas juba oma arvamuses majanduskasvu iga-aastase analüüsi kohta⁽¹³⁾ muude aspektide hulgas vajadust panustada töökohtade loomisel senisest rohkem kvaliteeti. Praegu ning kriisi ja selle majandusliku ja sotsiaalse mõju tagajärjena peavad ELi institutsioonid ja liikmesriigid hoolitsema selle eest, et oleks tagatud edenemine selles suunas.

5.1.2 Komitee arvates tuleb kõnealuse algatuse elluviimiseks arvestada naiste praeguse olukorraga tööturul, sest kuigi nad moodustavad tänapäeval 44 % Euroopa majanduslikult aktiivsest elanikkonnast, on nende olukord jätkuvalt erinev ja haavatav mitmel tasandil: madalama tööhõive tase, palgaerinevused, naiste kontsentratsioon või nende puudumine teatavates sektorites, madal osalemistase uute ettevõtete loomisel, osalise

tööajaga töötamine (75 % kõikidest), tähtajalised töölepingud, sobivate lastehoidusstruktuuride puudumine, raskused ametialases karjääris, naiste madal esindatus vastutusriskastel ametikohtadel majanduses ja poliitikas, tasakaalustamatus juurdepääsul erinevatele erialadele põhihariduses, kutseõppes ja kõrghariduses.

5.1.3 Tööhõive tase suurenes 1997.–2011. aastal 51 %-lt 62 %-le, keskendudes peamiselt sektoritele, mille tööhõives on naistel ülimalt suur osakaal ja mis on eriti karmilt mõjutatud kohandamismeetmetest. Euroopa Liitu – igas riigis küll erineval viisil – tabanud majanduskriisi tagajärjel on ka naiste olukord ning soolise võrdõiguslikkuse habras edu halvenemas. Komitee arvates tuleb võtta vajalikud toetusmeetmed, et vältida tööalaste ebavõrdsuste suurenemist kriisi lõppedes.

5.1.4 Euroopa Sotsiaalfondil tuleb eriti kavandada, jälgida ja hinnata kõiki liikmesriikides rakendatavaid meetmeid tagamaks, et võrdõiguslikkuse strateegias tehtaks edusamme.

5.2 Noorte liikuvus

5.2.1 Kõnealune algatus hõlmab peamiselt kaht valdkonda, milleks on tööhõive ja koolitus. Algatuse sisu on seega tihedalt seotud eelmise algatusega: suurendatakse koolituselast liikuvust, ajakohastatakse kõrgharidust, väärtustatakse ja valideeritakse formaalset ja informaalset õppimist ning tagatakse tõhusate ja jätkusuutlike investeeringute tegemine haridusse ja kutseõppesse.

5.2.2 Komitee arvates on noorte tööpuudus üks peamisi murettekitavaid nähtusi Euroopas. Tööpuuduse määr on praegu 20 %. Ja noorte naiste töötuse määr on veel suurem, eriti nende seas, kes on madala kvalifikatsiooniga.

5.2.3 Emaks või isaks saamine mõjutab olukorda tööturul väga erinevalt. Üksnes 64,7 % naistest, kellel on vähem kui 12-aastased lapsed, töötab võrreldes meeste vastava 89,7 %-ga. Need arvanded ja erinevused suurenevad laste arvu suurenedes. Koolieelse hariduse struktuuride puudumine ja perekondlike kohustuste ebavõrdne jagamine tekitavad probleeme töö- ja isikliku elu ühitamisel ning on tõsised takistused naiste tööalasele karjäärile.

5.2.4 Barcelonas 2002. aastal ülemkogus vastu võetud eesmärgid koolieelse hariduse struktuuride kättesaadavuse tagamiseks on täidetud vaid mõnes liikmesriigis ja praegune olukord, milles tehakse kärpeid avalikes teenustes, ähvardab olukorda raskendada.

5.2.5 Teine murettekitav arv on nende noorte naiste protsent, kes ei tööta ega omanda haridust või kutset (nn NEET). Eurostati andmeil on sellises olukorras 20 % naistest võrreldes 13 %-ga meestest. Koolist väljalangevuse määra vähendamine on üks strateegias „Euroopa 2020” seatud eesmärkidest.

⁽¹²⁾ Komitee võttis iga juhtalgatuse kohta vastu eraldi arvamuse.

⁽¹³⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 26–28.

5.2.6 Komitee arvates tuleb kõnealuse juhtalgatuse elluviimiseks arvesse võtta nende noorte naiste olukorda, kes on lisaks eespool toodule haavatavad järgmiste tõikadega seoses: madal põhihariduse tase, väiksem juurdepääs kutseõppele, mida uus teadmispõhine ühiskond eeldab, oskuste ebapiisav valideerimine ja kutsenõustamise puudumine ning konkreetsed rahalised probleemid ettevõtte asutamisel või tegevuse alustamisel FIE-na. See kõik nõuab spetsiaalselt noortele naistele suunatud meetmete rakendamist.

5.3 Euroopa vaesusevastase võitluse platvorm

5.3.1 Juhtalgatuse raames soovitakse töötada välja ja rakendada programme kõige ebasoodsamas olukorras olevatele inimrühmadele suunatud sotsiaalse innovatsiooni, väljaõppe ja töövõimaluste edendamiseks puudustkannatavates kogukondades, võidelda (näiteks puudega inimeste) diskrimineerimise vastu ning töötada välja uus rändajate integreerimise tegevuskava, et võimaldada neil oma potentsiaali täielikult ära kasutada. Samuti soovitakse viia läbi sotsiaalkaitse ja pensionisüsteemide asjakohasuse ja jätkusuutlikkuse hindamine ning teha kindlaks, kuidas tagada tervishoiuteenuste parem kättesaadavus. Komitee väljendab kahtlust sotsiaalse innovatsiooni idee suhtes, kuna sellega seotud katsetused on veel killustatud ja raskesti ülekantavad. See sisaldab üheaegselt õiguslikku subsidiaarsuse põhimõtet ja sotsioloogilist õigluse mõistet. Kohaliku tasandi vastus väikese inimrühma väljendatud vajadusele võib olla kasulik lahendus, kuid see ei saa asendada võrdsust ja õigust, mida pakuvad suured kollektiivse sotsiaalkaitse süsteemid ⁽¹⁴⁾.

5.3.2 Strateegias „Euroopa 2020“ märgitakse, et liikmesriigid peavad määrama kindlaks ja rakendama meetmed riskirühmade olukorra kergendamiseks ning rakendama täiel määral oma sotsiaalkaitse ja pensionisüsteeme, et tagada piisav sissetulekutoetus ja arstiabi kättesaadavus, et tagada sotsiaalne ühtekuuluvus. Tööpuuduse ja mitteaktiivsuse määra suurenemine, majanduslik ebakindlus, madalad töötasud, kokkuhoiumeetmed ja kärped sotsiaalhüvitistes ja peretoetustes mõjutavad iseäranis naisi. Eelkõige töötajatena, kuna töökohtade vähendamine avalikus sektoris ja teenuste valdkonnas puudutab neid otseselt, arvestades naiste suurt osakaalu kõnealuste sektorite tööhõives. Ent eelnimetatud töigad mõjutavad neid ka kodanike ja kasutajatena, arvestades, et kärped üldhuviteenuste osutamisel puudutavad naisi seetõttu, et nad on selliste teenuste peamised kasutajad.

5.3.3 Euroopas on üle 70 % madala palgaga töötajatest naised. Enamikus liikmesriikides elab 17 % naistes vaesuses ja meeste vastav – ja samuti murettekitav – osakaal on 15 %. Vaesus ja sotsiaalne tõrjutus käivad käsikäes tööturult kõrvalejäämisega. Seetõttu on naiste seas üldiselt ja eriti madala kvalifikatsiooniga naiste seas väga levinud katkestustel tööelus ja ebakindlatel töökohtadel töötamisel nii vahetu kui ka keskpikk ja pikaajaline negatiivne mõju.

5.3.4 Üksikemad, lesed, puudega naised, soolise vägivald ohvrid, eakad naised ja sissevõetud naised on eriti mõjutatud eelarvekärbetest ja majanduskriisist ning neil on suurem oht sattuda sotsiaalsesse tõrjutusse, kuna neid ei kaitsta ega toetata erimeetmetega.

5.4 Euroopa digitaalne tegevuskava

5.4.1 Tegevuskava eesmärk on edendada juurdepääsu IT-le ja eriti Internetile ning seda, et kõik Euroopa kodanikud kasutaksid seda, eelkõige programmide abil, mille kaudu suurendatakse digitaalpädevust ja juurdepääsetavust.

5.4.2 Seetõttu peavad liikmesriigid koostama kiiret internetiühendust käsitlevad tegevusstrateegiad ja suunama muu hulgas struktuurifondide kaudu erainvesteeringutega täielikult katmata valdkondadesse riiklikud rahalised vahendid ning toetama ajakohaste kättesaadavate võrguteenuste (näiteks e-valitsuse, internetipõhiste tervishoiuteenuste, aruka kodu, digitaalsete oskuste ja turvalisuse) kasutuselevõttu ja kasutamist ⁽¹⁵⁾.

5.4.3 Komitee väljendab muret soo alusel jaotatuna esitatud statistikaandmete puudumise üle, sest seetõttu ei saa uurida naiste olukorda uute tehnoloogiatega seotud erialadel ega nende kasutamistaset. Oleks oluline teostada asjaomased uurin-
gud, et selgitada välja, milline nende olukord on, ka teenuste kasutajatena. See aitaks suunata sihipärasemalt strateegia „Euroopa 2020“ pakutavat teavet ja koolitust.

5.5 Innovatiivne liit

5.5.1 Juhtalgatuse eesmärk on muu hulgas edendada ja tugevdada sidemeid hariduse, ettevõtluse, teadustöö ja innovatsiooni vahel ning edendada ettevõtlust. Liikmesriigid peavad reformima riiklikke ja piirkondlikke teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteeme, et edendada tippteadmisi ja arukat spetsialiseerumist, seadma esikohale teadmistes tehtavate investeeringud, tugevdama ülikoolide, teadlaste ja ettevõtjate koostööd, tagama piisava arvu loodusteaduste, matemaatika- ja tehnikaerialade lõpetajaid ning pöörama koolide õppekavades loovuse, innovatsiooni ja ettevõtlusega seotud aspektidele senisest enam tähelepanu.

5.5.2 Naistel võib kõnealuses protsessis olla esmatähtis osa ja see peab neil ka olema. 2010. aastal moodustasid naised ligi 60 % ülikooli lõpetanuist, ent see ei kajastu samas ametikohtades, millel nad töötavad. Teisalt asutavad naised praegu ühe kolmest ettevõtte, nad moodustavad 13,7 % börsil noteeritud suurettevõtete haldusnõukogude liikmeid ning vaid 3 % nende peadirektoritest.

⁽¹⁴⁾ ELT C 143, 22.5.2012, lk 88-93.

⁽¹⁵⁾ ELT C 318, 29.10.2011, lk 9-18.

5.5.3 Enamikus riikides esineb jätkuvalt horisontaalne sooline segregatsioon vastavalt õpingute erialadele: loodusteadused, inseneriteadused, matemaatika, tehnoloogia. Lisaks sellele on nimetatud erialad eelistatud valdkond majandus- ja teadus-ringkondade juhtisikute koostöö tegemiseks eelkõige magistri- ja doktoriõpingutes, kuhu naistel on raskem pääseda. Seetõttu peab komitee hädavajalikuks meetmete võtmist kõnealuste takistuste eemaldamiseks.

5.5.4 Naised on ikka veel alaesindatud teadus-, äri- ja teenustemaailma otsustusringkondades. Ülikoolide kõrgeimast ametikohtadest on naistega täidetud vaid 18 %. Töövõimaluste pakkumise ja teadusuuringutele mõeldud rahaliste vahendite eraldamise abil tuleb tagada naiste olukorra paranemine kõnealuses valdkonnas ja suurendada võimalusi Euroopa ühiskonna jätkusuutlikuks arenguks.

5.6 Ressursitõhus Euroopa

5.6.1 Juhtalgatuse eesmärk on võtta vastu ja viia ellu energiatõhususe tegevuskava läbivaadatud versioon ning edendada märkimisväärtset programmi ressursside tõhusaks kasutamiseks, millega toetatakse VKEsid ja perekondi, kasutades struktuurifondide ja muid vahendeid, et saada uut rahastamist juba olemasolevate ja edukalt toiminud uuenduslike investeerimismudelite süsteemide kaudu, mis omakorda aitab kaasa muutustele tarbimis- ja tootmismudelites.

5.6.2 Energia ja keskkond ei ole soolise võrdõiguslikkuse osas neutraalsed valdkonnad: energiakasutus, juurdepääs joogiveele, ringlussevõtt, soojusallikad kodude kütmiseks ning keskkonna säästmine ja -kaitse on vaid mõned näited, millest nähtub naiste oluline osa kõnealustes valdkondades. Muutused tarbimismallides ei ole mõeldavad ilma konkreetsete meetmete kavandamiseta, milles lähtutakse tegelikkuse konkreetsest teadmisest ja mis on diferentseeritud viisil suunatud eri sihtrühmadele, peamiselt aga naistele.

5.6.3 Seda tunnistas ka tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu oma 2012. aasta juuni järeldustes, tõstes esile naiste esmatähtsat osa säästva arengu seisukohast. Komitee nõustub nõukogu järeldustes esitatud seisukohaga, et naised võivad olla võtmepositsioonil, et avaldada mõju keskkonda puudutavate otsuste tegemisele, eriti kliimamuutuste poliitika raames. Sellega avanevad naistele uued võimalused, neil võib olla keskne roll ja nad võivad parandada oma isiklikku ja majanduslikku olukorda, osaledes uues tärkavas rohemajanduses, mis on esmatähtis sektor tööhõive arengu ja töökohtade loomise jaoks.

5.6.4 Ettevõtluse osas on vertikaalne diskrimineerimine jätkuvalt levinud. Kuigi 33 %-l juhtivatest ametikohtadest töötavad praeguse seisuga naised võrreldes 31 %-ga 2001.

aastal, kuulub enamik neist teenuste ja kaubanduse sektoritesse ning palju väiksemal määral leidub neid tootvas tööstuses, ehituses või energeetikas.

5.6.5 On teostatud väga vähe uuringuid ja saadud vähe andmeid, mille abil saada teadmisi soolise tegelikkuse ja vajalike meetmete kohta naiste osakaalu suurendamiseks kõnealuses säästva arengu valdkonnas. Komitee arvates on oluline teha investeeringuid, ent ka üritada kaotada stereotüüpe, leida lahendusi ja edendada positiivseid meetmeid, kuna tegemist on kasvava sektoriga ning kui lähteolukord on diskrimineeriv, tekib sotsiaalsete erinevuste ja sotsiaalse lõhe suurenemise oht.

5.6.6 Võrdõiguslikkuse strateegia üks prioriteete on tegevus ELi välissuhetes, hõlmates ELi naabruspoliitika alla kuuluvaid koostööprogramme naaberpiirkondadega, iseäranis Euroopa ja Vahemere piirkonnas ning ELi tegutsemist üleilmsetel foorumitel. Kolmandatest riikidest Euroopa Liitu sisse rännanud naistele, ELi sisestele naissoost rändajatele ja naaberriikidest pärit naistele tuleb pöörata erilist tähelepanu. Muret tekitab asjaolu, et Rio+20 konverentsil ei õnnestunud kokku leppida säästva arengu ja naiste õiguste tagamise osas. Mitte mingisuguseid edusamme ei ole tehtud sellistes olulistes küsimustes nagu seos tervise ning seksuaalsete ja reproduktiivsete õiguste vahel, naiste õigused maa omandamisele ja parandamisele, kliimamuutused ja keskkonnahoidlikud töökohad.

5.7 Üleilmastumise ajastu uus tööstuspoliitika

5.7.1 Kõnealusel juhtalgatusel on esmatähtis osa soolise mõõtme võrdõiguslikkuse strateegiasse kaasamise aspektide elluviimisel: töö tasustamise läbipaistvus, võrdset töötasu soodustavad algatused ja meetmed naiste ergutamiseks töötamisele mittetraditsioonilistel erialadel on mõned strateegias esitatud võtmemeetmetest, mis tekitavad koostöid kõnealuse juhtalgatusega.

5.7.2 Euroopas on meeste ja naiste palgaerinevus keskmiselt 17 %, olles riigiti 5–31 %. Selline olukord on tingitud mitmest omavahel seotud tegurist: töö väiksem väärtus naistöötajate suure osakaaluga sektorites, suur erialane segregatsioon, erinevatel põhjustel toimuvad katkestused tööelus jne. Ja praeguse kriisi kontekstis on kõnealune olukord muutumas halvemaks.

5.7.3 Mõnel juhul on tööhõive taseme ja töötasude suur erinevus vähenenud, ent seda kahjuks mitte tänu sellele, et naiste tööhõive ja palgad oleksid kasvanud, vaid selle pärast, et nõudlus valitsevalt meestöötajatega sektorites (ehitus, tootv tööstus, finantsvaldkond) on kriisi otsesel tagajärjel vähenenud. Komitee meenutab, et ELi toimimise lepingus määratletakse ELi ülesehitamise ühe eesmärgina „parandatud elamis- ja töötingimused, et võimaldada nende ühtlustamist samal ajal jätkuva parandamisega”⁽¹⁶⁾ ning et see kehtib kõigi jaoks.

⁽¹⁶⁾ Artikkel 151.

5.7.4 Komitee peab vajalikuks meetmete rakendamist kõnealuste raskustesse sattunud sektorite majanduskasvu elavdamiseks, millega peavad kaasnema meetmed erialase segregatsiooni vähendamiseks, iseäranis et suurendada naiste osakaalu loodusteadustes, tehnoloogias, inseneriteadustes ja matemaatikas. Teiselt poolt on vaja meetmeid, mille abil parandada selliste sektorite väärtustamist, kus naistel on ülimalt suur osakaal nagu nt majapidamistööd, tervishoiuteenused ja hooldusteenused.

6. Soolise võrdõiguslikkuse mõõde riiklikes reformikavades ja Euroopa poolaastas

6.1 Poliitika koordineerimise Euroopa poolaasta on uus vahend, mille loomises liikmesriigid leppisid kokku, et teostada järelevalvet strateegia „Euroopa 2020” rakendamise üle. Meeste ja naiste võrdõiguslikkuse juhistes soovitatakse kaasata soolise võrdõiguslikkuse aspekt ja soolise võrdõiguslikkuse poliitika edendamine riiklike reformikavade koostamisse ja rakendamisse. Samuti kutsutakse komisjoni ja nõukogu üles arvestama soolise võrdõiguslikkuse aspektiga iga-aastases majanduskasvu analüüsis, järeldustes ja riigipõhistes soovitudes.

6.2 2012. aasta aprillis esitati kaheteistkümnele liikmesriigile riigipõhised soovitudes, milles riiklikesse tegevuskavadesse kaas-

atakse soolise võrdõiguslikkuse aspekt. Komisjon soovitas ja komitee toetab konkreetsete reformide läbiviimist järgmistes valdkondades: suurendada naiste osalemist tööturul ning parandada lapsehooldus- ja pikapäevarühmadega koolide teenuste ning eakate ja teiste ülalpeetavate isikute hooldusteenuste kättesaadavust ning kvaliteeti.

6.3 Enamik soovitudes on suunatud naiste tööhõive taseme suurendamisele, ent neis ei arvestata tõketega, mis takistavad palga, töötingimuste ja meestega võrdsete perekohustuste poolest kvaliteetsete töökohtade tagamist. Vaid ühel riigil, Austrial, soovitati leida lahendust meeste ja naiste vahelistele palgarinevustele, kuigi probleem esineb endiselt kõigis liikmesriikides.

6.4 Komitee peab murettekitavaks mõnda soovitudes, millel võiks olla vastupidine mõju soolisele võrdõiguslikkusele. Nendeks on soovitudes, mis käsitlevad pensionide reformimist, ettepanekuid töötasude ja pensionide kohandamise mehhanismide läbivaatamiseks, pensionile jäämise ea kõrgendamist, jättes tervena elatud eluaastate arvu arvesse võtmata, ning ettepanekut abielupaari muudele sissetulekutele kohaldatavate maksusoodustuste kehtestamiseks.

Brüssel, 17. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Piraatlus merel: ELi reageeringu tugevdamine” (omaalgatuslik arvamus)

(2013/C 76/03)

Raportöör: **Anna BREDIMA**

12. juulil 2012 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmisel teemal:

„Piraatlus merel: ELi reageeringu tugevdamine”

(omaalgatuslik arvamus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon võttis arvamuse vastu 26. novembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 147, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 8.

1. Kokkuvõte

1.1 Merepiraatluse nuhtluse tõsidusest ei ole Euroopa kodanikuühiskond täielikult teadlik. Komitee soovib suurendada kodanikuühiskonna ja Euroopa avaliku arvamuse osavõtlikkust, et mobiliseerida liikmesriike ja ELi institutsioone astuma konkreetseid samme piraatluse välja juurimiseks. 2011. aastal pühendati maailma merenduspäev piraatlusevastasele võitlusele. Selle mitmetahuline olemus nõuab terviklikku, mitte ajutist killustatud tegevust. Piraatlus ei ole kusagil India ookeanis ette tulev kauge probleem, mis kahjustab ainult rünnatud laevu ja nende meremehi. See kahjustab mitmel viisil Euroopa tarbijaid ja maksumaksjaid ega ole „sümptom, millega suudame elada”.

Komitee soovib ELi institutsioonidelt ja liikmesriikidelt selget poliitilist tahet, et töötada välja püsiv lahendus piraatluse kaotamiseks.

1.2 ELi käsutuses on ainulaadsed vahendid ja lahendused, kaubandus- ja arenguabist sõjalise kohaloleku, riigi ülesehitamise ja taastamiseni.

1.3 Komitee tunneb heameelt ÜRO Julgeolekunõukogu ja ELi otsuste üle pikendada operatsiooni EU NAVFOR – ATALANTA 2014. aasta detsembrini ja laiendada operatsioonide ulatust India ookeani ning Somaalia ranniku ida- ja lõunaossa. Komitee on veendunud, et EU NAVFORile tuleks anda rangemate kaasamist käsitlevate eeskirjadega tugevamad volitused. Komitee nõuab tungivalt, et ELi liikmesriikide poolt operatsiooni jaoks kasutusse antud laevade arvuga seoses võetud kohustusi rangelt täidetaks.

1.4 Väga tähtis on piraatluse ja laevade relvastatud röövi vastu võitlemist Aasias käsitleva piirkondliku koostöölepingu

(ReCAAP) hiljutine sidumine Djibouti toimumisjuhendiga ning piraatide kohtulikule vastutusele võtmise kahepoolsete lepingute sõlmimine ELi ja Keenia, Seišellide, Mauritiuse ning teiste riikide vahel.

1.5 Komitee pooldab piirkondlike merendusalauste võimete suurendamise missiooni algatamist Euroopa välisteenistuse poolt. Missioon EUCAP NESTOR aitab Aafrika Sarve piirkonna riikidel luua piraatluse vastu võitlemise üldplaani, koostada asjakohaseid õigusakte ja toetada rannavalve suutlikkust.

1.6 Komitee nõuab, et ELi liikmesriigid ja ühinemisprotsessis või ELiga assotsieerimislepinguid omavad riigid jõustaksid avamerel piraatlusevastaseid õigusmeetmeid ja võtaksid piraate kohtulikule vastutusele Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni 10. detsembri 1982. aasta mereõiguse konventsiooni artikli 105 kohaselt.

1.7 Komitee julgustab laevanduses kohaldama laevadel kehtivate enesekaitsemeetmete suhtes tegevusala parimaid läbivaadatud juhtimistavasid (BMP 4). Komitee soovib liikmesriikidel, kes kavatsevad lubada ohustatud laevade kaitseks kasutada kvalifitseeritud relvastatud eraturvatöötajaid, järgida Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) asjaomaseid suuniseid ja määratlada range õigusraamistik, milles sätestatakse muu hulgas laeva kapteni vastutuse tingimused, eelkõige tulevahetuse korral. Relvastatud eraturvatöötajate kasutamine ei ole eraldiseisev lahendus; see ei tohiks muutuda tavapäraseks, vaid peaks täiendama parimaid juhtimistavasid. Liikmesriike ergutatakse korraldama konvoisid sõjaväelise eskordiga ja andma ÜRO egiidi all kasutusse maismaa sõjaväeüksusi (laevakaitseüksused), mis asuksid laevale suure riskiga piirkondadest läbisõidul.

1.8 Komitee on vastu lunaraha maksete piiramisele, millele oleks soovitud vastupidine mõju ja mis seaks pantvangid veelgi suuremasse ohtu. Praegu on lunaraha endiselt vahendiks, mis tagab inimkilbina kasutatavate meremeeste turvalise naasmise. Komitee mõistab hukka meremeeste hukkamise ja piinamise, mida piraadid kasutavad surve avaldamiseks, et saada kätte lunaraha.

1.9 Komitee on veendunud, et piraatluse probleemi võti on asjasse puutuvate rahavoogude jälgimine ja kontroll. Komitee pooldab rahastajaid käsitlevaid meetmeid ja andmebaaside koostööd piraatluse ärimudeli paremaks mõistmiseks. ELis tuleks koostada piraatlusega seonduvas rahapesus osalevate finantseerimisasutuste must nimekiri. Komitee kiidab Europoli ja Eurojusti asjaomast tööd.

1.10 Komitee nõuab tungivalt, et ELi asutused tegeleksid merel toimuvate relvastatud röövide sagenemise ning Lääne-Aafrikas ja Guinea lahes esineva nafta varastamise probleemiga. Kuna merel toimuvate relvastatud röövide töömeetodid erinevad väga palju Somaalia piraatide omadest, tuleks toetada seda piirkonda käsitlevaid erimeetmeid. Päevas veetakse piraatluse all kannatavatest Inda ookeanis piirkondadest välja kolm miljonit barreli naftat ja 50 % maailma konteinerveostest.

1.11 Komitee rõhutab, et tuleb kiiresti vabastada 218 pantvangis hoitavat meremeest, ja julgustab pakkuma meremeestele piraatlusevastast ametialast väljaõpet, et nad oskaksid end kaitsta, ja rajama tervisekliinikuid pantvangis olnud meremeestele. Kolm rahvusvahelist konventsiooni (2010. aasta STCW konventsioon (meremeeste väljaõppe, diplomeerimise ja vahiteenistuse alused), 2004. aasta ISPS-koodeks (laevade ja sadamajärgsete rahvusvaheline turvalisuse koodeks), 2006. aasta mere-töönormide konventsioon) on laevale mineku eelse väljaõppe, pardal toimuvate õppuste ja harjutuste, repatrieerimise, hüvitamise, perekondade kokkuviiamise ja meremeeste vabastamise järgse tervishoiu õiguslik alus. Komitee ergutab ELi neid konventsioone tugevdama ja sõnastama uusi terviklikke suuniseid nende meremeeste heaolu tagamiseks, kes on olnud piraatluse ohvrid või võivad sattuda piraatluse ohvriks, ja nende perede heaolu tagamiseks. EL peaks täitma juhtrolli nende rahvusvaheliste konventsioonide muutmisel, et võtta arvesse pantvangis hoitavaid meremehi käsitlevad meetmed.

1.12 20. augustil 2012 toimunud valimised olid äärmiselt tähtis sündmus Somaalia ebaõnnestunud olukorras. Komitee võtab endale kohustuse osaleda ELi tulevases tegevuses, mis on abiks riigi kodanikuühiskonna ülesehitamise protsessis, sarnaselt samalaadse tegevusega teistes Aafrika riikides.

1.13 Komitee palub, et ELi kooskõlastatud tegevuse raames suunataks osa arenguabist või muudest vahenditest noorte kalurite väljaõppe programmidesse ning jätkusuutliku põllumajanduse ja ettevõtluse edendamisse. Noorte somaallaste inimväärsed elutingimused võivad vähendada piraatlusega seotud tegevusalade veetlust.

2. Piraatluse probleemi mitmetahulisus

2.1 Piraatluse probleemi keerukus

2.1.1 Pärast viis aastat kestnud üha sagedasemaid piraadirünna-kuid kaubalaevadele Adeni lahes, Somaali Nöös, Araabia meres ja India ookeanis võivad statistilised näitajad piraatluse probleemi kontrollitavuse kohta olla eksitavad. Oletus, et probleem on kontrolli all, jätkaks ekslikult tähelepanuta jälgendamise efekti ja piraatluse sagenemise Lääne-Aafrikas. Piraatluse probleem on kahjuks üleilmne probleem, mida esineb ka Indoneesias, Malaka väinas ja Singapuri väinas, Lõuna-Hiina meres ning Lõuna-Ameerikas. Praegused numbrid (24. septembri 2012 seisuga) on 50 juhtumit Somaalias, 34 Guinea lahes ja 51 Indoneesias.

2.1.2 Emalaevade kasutamine on võimaldanud piraatidel edukamalt tegutseda. Pidevalt muutuv taktika, seadmed sihtmärkide tuvastamise hõlbustamiseks ning vahendid laevadel paiknevatesse kaitserajatistesse sissepääsuks on muutnud piraadid agressiivsemaks, osavamaks ja vägivaldsemaks ning mõnikord on selle tagajärjeks meremeeste surm.

2.1.3 Piraatlus on algselt merenduse probleem, areneb aga humanitaar-, kaubandus- ja globaalseks majandusprobleemiks, mis mõjutab kogu maailma tarbijaid. Selle kulud võivad suureneka kaupade ja energia tarneahela häirete korral, kui rahvusvaheline kogukond ei tegele tõhusalt piraatlusega või meremeeste liidud keelduvad sõitmast piraatluse all kannatavates piirkondades. Aastas sõidab neist piirkondadest läbi 18 000 laeva. Piraatlus Adeni lahes/Aafrika Sarve piirkonnas kujutab endast strateegilist ohtu ELile, kuna see avaldab mõju liiklusele Euroopa–Aasia peamises transpordikoridoris. Ettevõtjad kasutavad aina rohkem Hea Lootuse neeme mereteed, et vältida Suessi kanalit. Piraatlus on muutunud väga tasuvaks kuritegelikuks äriks ja ahvatlevaks karjääriks piirkonna noorte jaoks. Selle kulud on ebaproportsionaalsed osalevate piraatide arvuga (keda Somaalias on ligikaudu 1 500). Piraatlus takistab ELi toiduabi kohaletoimetamist Aafrika põua ohvritele, kui seda on kõige rohkem tarvis. Mereväe kohalviimist India ookeanis on võrreldud Euroopa suuruse maa-alal patrullimisega 20 politsei-autoga.

2.1.4 Piraatlusjuhtumite karistamatus ja rahvusvahelise avaliku korra õõnestamine (1982. aasta UNCLOS-i konventsioon) on talumatu ning EL peab näitama üles kindlat poliitilist tahet selle väljajuurimiseks. Somaalia ranniku lähedal toimuvat piraatlust käsitlev ÜRO kontaktrühm innustas looma ülemaailmset strateegiat, sealhulgas ennetavad ja hoiatavad meetmed, mereväe parema koostöö tegevusjuhised, piraatide kohtulikule vastutusele võtmine ja nende rahaliste vahendite jälile jõudmine.

2.1.5 40 % maailma laevandusest kontrolliv EL ei saa endale lubada piraatluse kontrollimatut kasvu. Nagu teatas transpordivolinik Siim Kallas: „Piraatlus merel on reaalne oht EL-i transpordipoliitikale”. Samuti on ohus EL-i väliskaubandus, energiavarustus ja -julgeolek, meremeeste heaolu ja humanitaarabi kohaltoimetamine.

2.2 Piraatluse inimkulud

2.2.1 2011. aasta jooksul mõrvasid piraadid üle seitsme meremehe ja vigastasid 39 meremeest. 2012. aastal (24. septembri seisuga) oli 225 rünnaku ja 24 kaaperdamise tulemusel mõrvatud kuus meremeest ja 448 hoitud pantvangis. Piraadid hõivasid 30. juunil 2012 Somaalias 11 laeva koos 218 meremehest pantvangiga. Somaalia ranniku lähedal aset leidnud piraatlusjuhtumites on 2007. aastast saadik tapetud üle 43 meremehe ja 2 653 on hoitud pantvangis.

2.2.2 Rahvusvahelised reederite ja meremeeste ühingud (näiteks Rahvusvaheline Laevanduskoda (ICS), Euroopa Ühenduse Reederite Ühing (ECSA), Euroopa Transporditöötajate Föderatsioon (ETF), Aasia laevaomanike foorum (ASF), 31 rahvusvahelise mereorganisatsiooni rühmitus SOS „Save Our Seafarers”) liitusid, et suurendada teadlikkust piraatluse inim- ja majanduslikest kuludest meedia kaudu ning suhelda poliitikute ja tegevusala juhtidega kõige kõrgemal tasandil. Aasia laevaomanike foorum (24. mai 2012) avalikustas, et viimase seitsme aasta jooksul on piraatluse tagajärjel surnud 62 meremeest ja 4 000 on hoitud pantvangis ligi kahesajal somaallaste poolt kaaperdatud laeval. Kuigi India ookeanis on piraadirünnakute arv viie aasta jooksul esimest korda vähenenud (2007–2012), on tapetud meremeeste arv viimase kahe aasta jooksul kolmekordistunud (Sultan AHMED BIN SULAYEM/DP Worldi esimees 30.6.2012). Järelikult ei ole põhjust rahuloluks.

2.2.3 Piraatluse ohjeldamine seisneb esmajoones kuriteo ärahoidmises, mitte selles, et takistada makseid, mis tagavad

kuriteo ohvritele vabaduse. Ei tohiks leppida meremeeste surmaga kui piraatlusevastase võitlusega „kaasneva kahjuga” (Nautilus International).

2.3 Piraatluse majanduslikud kulud

2.3.1 Piraatluse majandusliku aspekti puhul tasub nimetada kaht järgmist aruannet.

2.3.2 „The Economic Cost of Maritime Piracy” (detsember 2010), milles analüüsitakse otseseid kulusid: lunaraha, kindlustusmaksed, muudetud teekond ümber Hea Lootuse neeme, tõrjuvad turvameetmed, relvastatud turvatöötajad, kolme mereväemissiooni algatamine, kohtulikule vastutusele võtmine, piraatlusevastaste organisatsioonide rahastamine, humanitaarkulud. Aruandes hinnatakse, et kogukulu aastas on 7–12 miljardit USA dollarit. Lisaks arvab One Earth Foundation, et lunaraha summa 2009.–2010. aastal võis hinnanguliselt olla 830 miljonit USA dollarit ning hoiatav varustus ja relvastatud eraturvameeste palkamine läks aastas maksma vahemikus 360 miljonit kuni 2,5 miljardit USA dollarit.

2.3.3 „The Economics of Piracy” (mai 2011), milles analüüsitakse nn väärtusahelat piraatide, rahastajate, raamatupidajate ja relvatarbijate vahel. Aruandes näidatakse, kuidas piraatlus võib olla palju tulutoovam valik võrreldes SKPga inimese kohta Somaalias (piraatide sissetulek võib olla 67–157 korda suurem kui keskmine sissetulek Somaalias). Aruandes keskendutakse vajadusele jälitada Hawala mitteametlikku raha ülekandmise süsteemi ja aastakulu hinnatakse 4,9–8,3 miljardile USA dollarile.

3. EL-i meetmed

3.1 Euroopa institutsioonid

3.1.1 Euroopa Liit ja Rahvusvaheline Mereorganisatsioon kordasid oma ühisdeklaratsioonis India ookeani lääneosas toimuva piraatluse ja relvastatud röövimise vastase võitluse alase partnerluse kohta (London, 15. mai 2012), et kavatsevad jätkuvalt kindlameelselt suurendada oma suutlikkust merel toimuva piraatluse ja relvastatud röövimise vastaseks võitluseks ning parandada merendusala juhtimist India ookeani lääneosas. Djibouti toimimisjuhendist on saanud peamine vahend, mis võimaldab 18 Ida-Aafrika riigil välja töötada probleemi piirkondliku lahenduse. Ühtlasi toetas EL rahaliselt kolme aasta jooksul Rahvusvahelise Merendusbüroo tegevust seoses piraatlusest teatamise keskusega, mis on pühendunud piraatluse ja laevade relvastatud röövimise lõpetamisele.

3.1.2 Rahvusvaheline piraatluse kontaktrühm uurib meetodeid, mille abil ohjeldada kasusaajaid, sest 300–500 miljoni euro suurused lunarahamaksed lähevad Somaalia võrgustiku juhtidele, kes need hoiustavad – võimalik, et isegi ELi pankades. Komitee nõuab tungivalt, et lunaraha liikumist jälitataks ja raha konfiskeeritaks, et piraatlus ei oleks enam ahvatlev äri.

3.1.3 Pärast Aafrika Sarve strateegilise raamistiku vastuvõtmist on selles piirkonnas ELi tegevust koordineeriva eriesindaja nimetamine samm õiges suunas.

3.1.4 Komitee tervitab Euroopa Parlamendi resolutsiooni merepiraatluse kohta (10. mai 2012), mille eesmärk on parem kooskõlastamine ELi institutsioonide vahel, et tugevdada piraatide vastu võitlemise jõupingutusi ja ehitada uuesti üles suveräänne Somaalia riik.

3.1.5 2008. aastast alates avaldatud arvamuste laines väljendas komitee muret relvastatud röövimise ja piraatluse kasvu pärast Kagu-Aasias ja Aafrikas⁽¹⁾. Komitee nõudis, et komisjon edendaks asjakohase kohtumõistmise kehtestamist, et tegeleda piraatide praeguse karistamatuse probleemiga, ja oli kategooriliselt vastu meremeeste relvastamisele. Komitee nõudis tungivalt, et komisjon analüüsiks meremeeste piraatlusevastast väljaõpet liikmesriikides.

3.1.6 Oma konverentsil „Merenduselukutsete köitvus” (7. märts 2010) määratles komitee piraatlust kui üht meremehe elukutse valiku antistiimulit ja mõjukat vastutegurit selle elukutse köitvust suurendavatele kampaaniatele.

3.2 Euroopa sotsiaalpartnerid (ECSA/ETF)

3.2.1 Euroopa Ühenduse Reederite Ühing (ECSA) ja Euroopa Transporditöötajate Föderatsioon (ETF) (31. juuli 2012) väljendavad ühisdeklaratsioonis muret jätkuvate rünnakute pärast, mida pannakse toime, hoolimata edukatest rahvusvahelistest ja Euroopa jõupingutustest. Nad peavad piraatluse kaotamist väga oluliseks meretranspordi sektori sotsiaalse dialoogi komitee tegevuskavas.

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Euroopa Liidu integreeritud merenduspoliitika”, ELT C 211, 19.8.2008, lk 31.
EMSK arvamus teemal „Strateegilised eesmärgid ja soovitusel seoses ELi meretranspordipoliitikaga kuni 2018. aastani”, ELT C 255, 22.9.2010, lk 103.
EMSK arvamus teemal „Suund mereseire integreerimisele: ühine teabejagamiskeskond ELi merendusvaldkondadele”, ELT C 44, 11.2.2011, lk 173.
EMSK arvamus teemal „Euroopa Liidu ja Aafrika partnerlus. Aafrika ja Euroopa ühendamine: tõhusama transpordialase koostöö suunas”, ELT C 18, 19.1.2011, lk 69.
EMSK arvamus meremeeste väljaõppe miinimumtaseme kohta, ELT C 43, 15.2.2012, lk 69.
EMSK arvamus teemal „Meretöönormide konventsioon/lipuriigi ja sadamariigi kohustused” – ELT C 299, 4.10.2012, lk 153.

4. ELi kooskõlastatum reageering

4.1 Piraatlus on keerukas ja mitmetahuline probleem, mida on võimalik lahendada üksnes tervikliku koordineeritud tegevusega maal ja merel. EL on sellise lähenemisviisi kasutamiseks ainulaadses olukorras: liit on lugupeetud osaleja piirkonna diplomaatia, kaubanduse, transpordi, sõjaväe ja humanitaarvaldkonnas.

4.2 Meremehed maksavad jätkuvalt kõrget hinda. Kõigi jõupingutuste eesmärgiks on ära hoida ohtu meremeeste füüsilisele, vaimsele ja psühholoogilisele puutumatusele. Rahvusvaheline Laevanduskoda (ICS) koostas laevandusettevõtjatele heade tavade suunised kahju kannatanud meremeeste ja nende perekondade abistamiseks.

4.3 Kuna piraatluse algpõhjused nõuavad pikaajalist lahendust maismaal, on võimekuse suurendamine Somaalias eluliselt tähtis karistamatuse lõpetamiseks ja õigusriski taastamiseks. ELi juhtiva osatähtsusega riikidelt on tarvis suuremat pühendumust mereväe parema kooskõlastamise tagamiseks ja piraatide kohtulikule vastutusele võtmiseks.

4.4 2007. aastal alanud piraatluse taaselukutsumisest saadik on tarvis poliitilist tahet, et tõsta see ELi poliitilises tegevuskavas esmatähtsaks, ja rohkem ressursse suurema hulga sõjaväe õhusõidukite ja laevade jaoks. Euroopa välisteenistus ja Euroopa Komisjon peaksid tegema koostööd Euroopa Ülemkoguga, et teha kindlaks piraatlusevastaseks võitluseks ja võimekuse suurendamiseks pädevad sektorid Somaalias. Lunarahamaksete jälitamisel saavad abiks olla Maailmapank, Interpol ja Europol.

4.5 ELi liikmesriikide piraatlusevastaseid õigusakte tuleb ajakohastada.

— Kuna piraatlust ei peeta mõnes riigis enam kuriteoks, tuleks luua selgem õigusraamistik piraatide üle kohtumõistmise eest vastutavate jurisdiktsioonide kohta.

— Mis puutub ettepanekutesse muuta lunaraha maksmine ebaseaduslikuks, siis võib sellisel keelul olla soovimatuid tagajärgi ja see võib suurendada ohtu inimestele. Tasakaalu huvides peaks lunaraha maksmine olema ELis lubatud.

- Liikmesriikides peaks olema lubatud nõuetekohaselt akrediteeritud relvastatud eraturvatöötajate palkamine tingimusel, et kehtestatud on range õigusraamistik, milles seatakse muu hulgas turvatöötajate kooolitus nende asukohaliikmesriigi vastutuse alla ja sätestatakse laeva kapteni vastutuse tingimused, eelkõige tulevahetuse korral.
- EL peaks koos piirkonna rannikuriikidega uurima probleeme, mis tulenevad sellest, et piirkonda läbivad laevad, mille pardal on relvastatud turvatöötajad.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa sotsiaalse märgise loomine” (perspektiivarvamus)

(2013/C 76/04)

Raportöör: **Ariane RODERT**

3. juulil 2012 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Euroopa sotsiaalse märgise loomine”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 20. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 128, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 9.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tervitab võimalust avaldada arvamust Euroopa Parlamendi tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni ettepaneku kohta, mis käsitleb Euroopa sotsiaalse märgise 2013. aasta katseprojekti. Ent pärast arvamuse küsimist on olukord muutunud, sest 4. oktoobril 2012. aastal vastuvõetud Euroopa Parlamendi eelarvekomisjoni dokumendi tekstis puudub viide katseprojektile.

1.2 Komitee toetab põhimõtteliselt ideed tugevdada Euroopa sotsiaalset mõõdet ning on nõus, et ettevõtja sotsiaalset vastutust tuleb tunnistada ja ergutada. Oluline on siiski rõhutada, et ettevõtja sotsiaalne vastutus ei tohi mitte mingil juhul asendada sotsiaalseid õigusi, mis on tagatud õiguslike vahendite või rahvusvaheliste lepingutega ja mille keskmes on sotsiaaldialoog.

1.3 Esmajärjekorras tuleb seega paremini selgitada algatuse lisaväärtust, ajakava ja suunitlust ning nende seoseid võetud poliitiliste eesmärkidega. Need eesmärgid on tähtsad, kuid praeguses olukorras saab neid tõhusamalt saavutada eelkõige tugevamate ja paremini rakendatavate sotsiaalvaldkonna õigusaktide abil.

1.4 Lisaks soovib komitee juhtida tähelepanu sellele, et kuigi kõnealune algatus on oluline, võib see ettepanek olla liiga keeruline meede ajal, mil ELis valitseb suure töötuse ja sagenevate pankrotistumistega kriis. Ettevõtja sotsiaalse vastutuse sotsiaalne märgis saab kajastada vaid sotsiaalse ettevõtlustegevuse vabatahtlikku osa; see aga erineb liikmesriigiti õigusaktide erinevuse tõttu, kuna Euroopa õigusaktidega kehtestatakse vaid miinimumstandardid. Ei ole õige kehtestada ettevõtjatele täiendavaid kohustusi, mis võivad praegu pigem laiendada lõhet kui suurendada ühtekuuluvust Euroopa eri suurusega ettevõtete ja liikmesriikide vahel.

1.5 Segaduse vältimiseks tuleb arvesse võtta juba olemasolevaid paralleelseid algatusi, näiteks sotsiaalne märgis sotsiaalse ettevõtluse valdkonnas (vt sotsiaalse ettevõtluse algatus). Siinkohal soovitat komitee ära oodata komisjonil peatselt kavas oleva sotsiaalse märgise kaardistamise tulemused

sotsiaalse ettevõtluse valdkonnas ning neist õppust võtta. Ettepanekuga seoses tuleb arvesse võtta ka muid kattuvaid algatusi, nagu uued ettevõtja sotsiaalse vastutuse auhinnad, sotsiaalsete kaalutlustega arvestamine hankemenetluses jne.

1.6 Lisaks on komitee seisukohal, et vabatahtliku sotsiaalse märgise usaldusväarsust, õiguspärasust ja rakendussuutlikkust tuleks paremini tõendada. Et suurendada usaldust Euroopa tasandi uue märgistamissüsteemi vastu ja teadlikkust sellest, on vaja ulatuslikku akrediteerimis- ja jälgimissüsteemi, mida tuleb võrrelda täiendavast märgistamissüsteemist saadava kasuga. Sellega seoses soovitat komitee enne uue Euroopa sotsiaalse märgise kasutuselevõttu uurida põhjalikult eri liikmesriikides olemasolevaid märgistamissüsteeme, tehes kindlaks parimad tavad ja võttes õppust ebaõnnestunud juhtumitest. Komitee soovitat seetõttu olemasolevaid märgistamissüsteeme parendada ja täiendada neid sotsiaalse vastutusega (juhul kui süsteem seda juba ei hõlma).

1.7 Samuti tuleb parandada teadmisi juba olemasolevatest süsteemidest ja neid rakendavatest ettevõtjatest ning ergutada teisi ettevõtjaid selliseid süsteeme kasutama, mitte luua tarbijatele ja ettevõtjatele veel üht süsteemi, millega nad peavad arvestama. Keskpiikas perspektiivis tuleks kaaluda ka üleeuroopalist teavituskampaaniat Euroopa märgiste kohta, et parandada tarbijate ja kodanike teadlikkust.

1.8 Kui aga märgis otsustatakse mingil hetkel kasutusele võtta, ei tohiks Euroopa sotsiaalne märgis moonutuste vältimiseks liiga palju erineda rahvusvaheliselt tunnustatud standarditest, vaid peaks lisama Euroopale iseloomuliku varjundi: sotsiaalsete õiguste austamise.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Parlamendi tööhõive- ja sotsiaalkomisjon on esitanud ettepaneku Euroopa sotsiaalse märgise 2013. aasta katseprojekti kohta, kuid oktoobris Euroopa Parlamendi eelarvekomisjonis vastu võetud 2013. aasta katseprojekte käsitlevas

dokumendis puudub viide sellele ettepanekule⁽¹⁾. Sellest uuest olukorrast lähtuvalt on käesolevas arvamuses tähelepanu all eeskätt panus kavandatud katseprojekti.

2.2 Ettepaneku põhiidee on aidata luua sotsiaalsem Euroopa, kus sotsiaal- ja tööõiguse valdkonnas kehtivad miinimumstandardid leiavad tõhusamat rakendust. Eesmärk on edendada uute töökohtade loomist, toetada noorte tööhõivet ja võidelda vaesuse vastu, kehtestades Euroopa sotsiaalse märgise kujul progressiivse tunnustamissüsteemi.

2.3 Euroopa Parlamendi taotluses komiteele on välja toodud (a) konkreetne mõju turule ja väärtus eri poliitikavaldkondade jaoks, (b) millist tüüpi ettevõtjad oleksid vabatahtlikkuse alusel sellest huvitatud, (c) võimalus luua progressiivne märgis, (d) millised kriteeriumid peavad olema märgise saamiseks täidetud ning (e) mida tuleks teadlikkuse suurendamiseks ette võtta.

2.4 Tööhõivekomisjoni ettepaneku kohaselt on sotsiaalne märgis vabatahtlik ja tasuta. See on suunatud kõikidele ELi ettevõtjatele, iseäranis VKEdele⁽²⁾ ja väga väikestele ettevõtjatele⁽³⁾. Eesmärk on luua suurema sotsiaalse vastutusega Euroopa, tagades kõikides ELi ettevõtetes kõrged sotsiaalsed standardid. Ettepanekuga plaanitakse ka ühtlustada juba olemasolevaid märgistamissüsteeme ning kasutada võimalike edasimineku näitamiseks hindamisskaalat. Eesmärk on sotsiaalsete kriteeriumide loendi abil määrata ettevõttesisene sotsiaalne vastutus, omistades ettevõttele eri tasemetega sotsiaalse märgise.

3. Üldised märkused

3.1 Komitee on seisukohal, et Euroopa sotsiaalse mõõtme ja sotsiaalsete väärtuste tugevdamise püüded on tähtsad, kuid **arvesse tuleks võtta kõnealuse algatuse lisaväärtust, ajakava ja suunitlust**, samuti seotud valdkondade olemasolevaid algatusi. Komitee soovib seepärast selgemaid argumente selle kohta, kellele ja millist lisaväärtust taoline algatus pakub ning mida see tähendab ühenduse õigusloome jaoks.

3.2 Komitee osutas hiljuti oma arvamuses ettevõtja sotsiaalse vastutuse kohta,⁽⁴⁾ et ettevõtja sotsiaalse vastutuse käsitlus on seotud säästva arenguga. Samas arvamuses rõhutab komitee vajadust selgitada selliseid mõisteid nagu „sotsiaalne vastutus” (mis hõlmab ainult töökohta) ja „ühiskondlik vastutus” (tegevus väljaspool töökohta).

3.3 Tööhõivekomisjoni ettepanek sotsiaalse märgise kohta näib sellest määratlusest lähtudes käsitlevat sotsiaalset vastutust. Kuna see on suunatud kõikidele ELi ettevõtjatele, tuleks see vaatluse alla võtta koos komisjoni juba käimasoleva tööga Euroopa ettevõtja sotsiaalse vastutuse 2011. aasta strateegia alal⁽⁵⁾, mis juba hõlmab sarnaseid aspekte.

3.4 Nagu komitee on eelnevalt välja toonud, on tähtis rõhutada, et ettevõtja sotsiaalne vastutus **ei tohi mitte mingil juhul asendada sotsiaalseid õigusi, mis on tagatud õiguslike vahendite või rahvusvaheliste lepingutega**, mis jäävad esmajoonel riikide ja valitsuste pädevusalasse. Peale selle võtavad paljud ettevõtjad endale vabatahtlikult tunduvalt suurema vastutuse, mistõttu on oluline rõhutada, et tunnustada ja ergutada tuleks ka sotsiaalset vastutust, mis ületab seaduses sätestatud nõudeid. Komitee on seisukohal, et peale õiguslike vahendite peab iga ettevõtte leidma oma lähenemisviisi sotsiaalse vastutuse elluviimiseks. Ettevõtja sotsiaalse vastutuse sotsiaalne märgis kätkeb endas ohtu, et esiplaanil ei ole enam sotsiaalne innovatsioon, vaid sertifitseerimispuudlused.

3.5 Sotsiaalse märgise kontseptsiooni on varem nimetatud seoses komisjoni tööga sotsiaalse ettevõtluse valdkonnas, mida komitee on aktiivselt kajastanud mitmetes arvamustes⁽⁶⁾. Juba ühtse turu aktis⁽⁷⁾ nimetatakse sotsiaalset märgist sotsiaallettevõtluse ja sotsiaallettevõtjaga seoses. Hiljem kajastus see põhi-meetmena komisjoni teatistes sotsiaallettevõtluse algatuse kohta⁽⁸⁾, mille eesmärk on parandada sotsiaallettevõtjate tegutsemis-, konkurents- ja kasvuvõimalusi teiste ettevõtjatega samadel tingimustel. Asjaomases algatuses tehakse muu hulgas ettepanek luua märgiste ja sertifikaatide avalik andmebaas, et ELi sidusrühmad mõistaksid paremini sotsiaallettevõtjate eri märgiseid ja et neid saaks paremini omavahel võrrelda. Lisaks kavatakse komisjon lähiajal käivitada sotsiaallettevõtlust käsitleva uuringu, mille käigus tehakse kindlaks, kus on sotsiaallettevõtjatele mõeldud sotsiaalsed märgised juba olemas ja millises vormis, aga ka muud seda tüüpi ettevõtluse erijooned, reeglid ja mudelid.

3.6 Komitee on seisukohal, et **sotsiaallettevõtluse algatuses viidatud tulevane kaardistamine peab toimuma enne ettevõtte sotsiaalse märgise laiema määratluse väljatöötamist ega tohi sellest sõltuda**. Komitee on seisukohal, et see alustatud töö tuleb lõpule viia enne ulatuslikuma märgistamissüsteemi kavandamist, sest sotsiaallettevõtete olemasolevate märgistamissüsteemide kaardistamine võib anda väärtuslikke andmeid ulatuslikuma süsteemi võimaluste ja kasude kohta. Lisaks tuleb enne uue tegevuse käivitamist anda teistele seotud algatustele, nagu sotsiaalsete kaalutlustega arvestamine hankemenetluses, uued ettevõtja sotsiaalse vastutuse auhinnad ja valdkondlikud platvormid, võimalus edasi areneda.

⁽¹⁾ Euroopa Parlamendi eelarvekomisjon, 4. oktoober 2012.

⁽²⁾ Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad.

⁽³⁾ Inglise keeles kasutatakse lühendit VSE = *very small enterprises*.

⁽⁴⁾ EMSK arvamus ettevõtja sotsiaalse vastutuse kohta (SOC/440) (ELT C 229, 31.7.2012, lk 77).

⁽⁵⁾ COM(2011) 681 final.

⁽⁶⁾ EMSK arvamus sotsiaalse ettevõtluse ja sotsiaalse ettevõtte kohta (INT/589) (ELT C 24, 28.1.2012, lk 1) ning EMSK arvamus sotsiaallettevõtluse algatuse kohta (INT/606) (ELT C 229, 31.7.2012, lk 44).

⁽⁷⁾ COM(2010) 608 final.

⁽⁸⁾ COM(2011) 682 final.

3.7 Komitee rõhutab, et tähtis on teha selget vahet tööhõivekomisjoni ettepanekul (ettevõtja sotsiaalse vastutuse kohta) ja sotsiaallettevõtluse algatusel. Nende eesmärgid erinevad ning seetõttu tuleb neid erinevalt ka käsitleda. Sellest tulenevalt kutsub komitee tööhõivekomisjoni üles kaaluma ettepanekus mõne muu mõiste kasutamist, et **vältida edaspidist segadust terminoloogiaga**. Selle kasuks räägib tugevalt ka tõsiasi, et sotsiaallettevõtluses on olemas tunnustatud osalejad, kellele on juba antud luba kasutada sotsiaallettevõtluse määrgina niisugust mõistet, nt Social Enterprise Mark ⁽⁹⁾.

4. Konkreetsete tähelepanekud seoses tööhõivekomisjoni küsimustega

4.1 Sotsiaalse märgise katseprojekti käsitleva ettepaneku eesmärk on innustada ettevõtjaid suurema sotsiaalse vastutuse poole, et nad võtaksid endale lisaks seaduses sätestatud täiendavaid kohustusi. See on väga oluline, kuid komitee väljendab kahtlust, kas Euroopa sotsiaalne märgis ei ole praeguses majandusolukorras ja pakutava lisaväärtuse taustal liiga keeruline. Ettepaneku poliitilised eesmärgid on edendada uute töökohtade loomist, noorte tööhõivet ja võidelda vaesuse vastu. Kõik nimetatud valdkonnad on Euroopa jaoks väga tähtsad, kuid komitee arvates on nende ja vabatahtliku sotsiaalse märgise vahelised seosed tõhususe tagamiseks liiga nõrgad. Komitee on hoopis veendunud, et asjaomased eesmärgid saab palju tõhusamalt saavutada eeskätt tugevama õigusloome ja õigusaktide parema kohaldamise abil ning avatud koordineerimise meetodi uuen-datud ja tugevama rakendamise abil sotsiaalvaldkonnas.

4.2 Komitee peab samuti oluliseks märkida, et kõnealuses valdkonnas esitatud ettepanekud peavad rajanema eeldusele, et tugevatel ja konkurentsivõimelistel ettevõtetel on keskne tähtsus majanduskasvu saavutamisel ning seega jätkusuutliku keskkonna loomisel paremate sotsiaalsete standardite jaoks.

4.3 Ettepanekus on esitatud astmeline ja progressiivne hindamissüsteem, mis võtab aluseks selle, kui hästi täidab ettevõtte erinevaid sotsiaalseid kriteeriume, näiteks õiglane tööasu, sotsiaalkindlustus, tervishoid, sooline võrdõiguslikkus, lastehoid, kaugtöö jne. Mõeldes praegu valitsevale majanduskriisile ja teatud riikide ees seisvatele suurtele raskustele, väljendab komitee muret, et hetkel võib niisugune progressiivne hindamissüsteem **pigem suurendada lõhet eri suurusega ettevõtete ja liikmesriikide vahel kui parandada ühtekuuluvust**. Progressiivne hindamissüsteem ei ole kohane, kui see ei ole välja töötatud nii, et see sobib mitte ainult suurtele rahvusvahelistele ettevõtetele vaid ka väikestele ja keskmise suurusega ning väga väikestele ettevõtjatele.

4.4 Pealegi on märgisest kasu vaid siis, kui seda tuntakse ja tunnustatakse. Seega tuleks märgise saanud VKEsid ja väga väikesi ettevõtjaid teavituskampaaniates esile tõsta viitega nende võetud kohustustele. Sotsiaalse progressi tähendust tuleks seega üksikasjalikult arutada, võttes arvesse subsidiaarsust selles

valdkonnas, aga ka riikide tervishoiu- ja sotsiaalkindlustussüsteemide erinevaid tavaid ja mudeleid. See **dialoog peab toimuma sotsiaalpartnerite ja teiste osalejate**, näiteks tarbijaliitude osavõtul nii ELi kui ka riigi tasandil.

4.5 ELi püüdluste raames hõlbustada ettevõtete asutamist ja juhtimist on võetud hulk lihtsustavaid ja majanduskasvu soodustavaid meetmeid eesmärgiga mitte nõrgendada ettevõtjate sotsiaalset vastutust, töötajate sotsiaalseid õigusi ega ettevõtjate kasvu- ja konkurentsivõime suurendamise võimalusi. Kuigi õiguste valdkonnas on endiselt palju ära teha, kahtleb komitee, kas vabatahtlik süsteem osutub ettevõtja sotsiaalse vastutuse suurendamisel tõhusaks. Lisaks soovib komitee osutada, et isegi tasuta märgistamissüsteem **nõuab ressursse**, millele saaksid niigi koormatud ettevõtted praegusel kriisiajal parema kasutuse leida.

4.6 Sotsiaalse vastutuse suurendamise püüdluste raames tuleb ka hinnata, kui paljudes aspektides on ettevõtte sotsiaalsete õiguste eest vastutav, näiteks seoses ELi mittekuuluvate tarnijatega. Kui see vastutus ei ole päris selge, ei ole võimalik märgise vastu usaldust ja kindlustunnet äratada. Siinkohal tuleb tähelepanu pöörata ka **mõjule, mida võib see avaldada kaubandusele ja importijatele**.

4.7 Samuti on tähtis tõstatada **mis tahes standarditud märgise legitiimsuse** küsimus. Varasemad kogemused on näidanud, et taolised nõrgemalt poolt ette kirjutatud algatused saavutavad harva läbilöögvõime tarbijaliikumiste või muude sidusrühmade seas, mis aga on märgise mõju saavutamise eeldus. Hea näide selle kohta, kuidas tarbimissektor haaras initsiatiivi enda kätte ja lõi märgise, on õiglase kaubanduse märgis ⁽¹⁰⁾, mis võiks olla eeskujuks. Põhjalikumalt tuleks analüüsida ka näiteid nende märgistamissüsteemide kohta, mis hinnangu kohaselt ei toimi täielikult ⁽¹¹⁾.

4.8 Tähtis on mõelda, kuidas uue märgise vastu usaldust äratada. Tarbija seisukohast on olukord juba praegu segadust tekitav erinevate märgistamissüsteemide tõttu, millest paljud on raskesti mõistetavad ja puudub võimalus end nendega kursis hoida. Veel ühe uue süsteemi loomine ning ootus, et tarbijad teevad teadlikke valikuid, võib tunduda meelevaldne. Uue sotsiaalse märgise loomise asemel tuleks **kaaluda olemasolevate märgistamissüsteemide täiendamist sotsiaalse vastutusega** (juhul kui süsteem seda juba ei hõlma). Sama kehtib märgise võimaluse kohta suurendada investorite kindlustunnet. Näiteks sotsiaalinvesteeringutega seotud algatuste raames töötab komisjon välja suunised selle kohta, kuidas aruannetes tegevuse sotsiaalset tulemust paremini kajastada – arengusuund, mille tähtsusele juhtis komitee tähelepanu seoses investeeringutega sotsiaallettevõtlusesse ⁽¹²⁾, ning seda tuleks ka antud algatuse puhul jälgida.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fairtrade.net>

⁽¹¹⁾ Näiteks Belgia sotsiaalne märgis või Prantsusmaa sotsiaalne ja keskkonnamärgis.

⁽¹²⁾ EMSK arvamus Euroopa sotsiaallettevõtlusfondide kohta (INT/623) (ELT C 229, 31.7.2012, lk 55).

⁽⁹⁾ <http://www.socialenterprisemark.org.uk>

4.9 Samuti tuleks uurida keeruka Euroopa tasandil süsteemi loomisega seotud probleeme, iseäranis mis puudutab sotsiaalset, tehnoloogilist ja praktilist poolt. Juba praegu on olemas mitmeid erineva tähendusega sotsiaalse märgise sertifitseerimissüsteeme, millest enamus on suurendanud ettevõttesiseste sotsiaalsete küsimuste nähtavust ja tähtsust⁽¹³⁾. Tööhõivekomisjoni ettepanekuga seoses tuleb eritähelepanu pöörata ISO 26000 standardile⁽¹⁴⁾, kuna see hõlmab enamikke ettepanekus esitatud kriteeriume ning kuna paljud ettevõtted juba lähtuvad sellest. Peale selle on olemas veel mitmeid teisigi tunnustatud rahvusvahelisi standardeid⁽¹⁵⁾. Katseprojektis tuleks seega hinnata, kas täiendava märgistamissüsteemi loomine pakub lisaväärtust või kas oleks **pigem mõttekas suurendada ettevõtjate teadlikkust juba olemasolevatest süsteemidest, ergutada neid asjaomaseid süsteeme kasutama** ning tugevdada olemasolevaid süsteeme näiteks parandamisnäitajate abil.

4.10 Euroopa sotsiaalne märgis ei tohiks moonutuste vältimiseks erineda liiga palju rahvusvaheliselt tunnustatud standarditest, vaid peaks lisama Euroopale iseloomuliku varjundi: sotsiaalsete õiguste austamise.

4.11 Paljusid sotsiaalsele märgisele pakutud kriteeriume käsitletakse **sotsiaalses dialoogis**, läbirääkimistel valdkondades, kus otsustavad sotsiaalpartnerid, või kehtivates siseriiklikes õigusaktides. See tähendab, et nende kriteeriumide tähtsuse järgi liigitamine ei oleks sobilik. Komitee soovib samuti juhtida tähelepanu sellele, et sotsiaaldialoogi raames on edendatud häid tavasid ja välja töötatud valdkondlikud suunised, kuna ettevõtja sotsiaalne vastutus toetab ja täiendab sotsiaaldialoogi.

4.12 Loetelu koostamine sotsiaalsete kriteeriumide kohta, mis oleksid sobilikud igat tüüpi ettevõtetele ning iga riigi olukorrale ja tingimustele, on keeruline ja probleemne. Praegu leidub kõrvuti ühenduse õigustikuga ka palju erinevaid siseriiklike süsteeme ja tavasid selliste sotsiaalsete hüvede osas nagu lastehoiusüsteemid, lapsehoolduspuhkus ja tervishoid,

miinimumpalk jne. Katseprojektis tuleb seega märgise kasulikuse hindamisel **võtta arvesse** esilekerkivad **subsidiiaarsuse küsimused**, aga ka kavandatud kriteeriumid.

4.13 Märgise vastu usalduse äratamiseks ei piisa ainult ettevõtjate, investorite ja tarbijate teadlikkuse suurendamisest, vaid selleks on vaja ka toimivat **jälgimissüsteemi**. Märgis annab vaid ülevaate sellest, kui hästi täitis ettevõtte kriteeriume hetkel, kui ta taotluse esitas. Ilma märgistamise eest vastutava sõltumatu sertifitseerimis- ja jälgimisasutuse ning ajakavadeta ei saa võita soovitud usaldust ega saavutada taotletud sotsiaalset progressi. Sellega seoses tuleb tähelepanu pöörata ka kuritarvitamise või pettuse ohule ning sellele, kuidas peaks toimuma ettevõtjalt märgise äravõtmine. Asjakohase jälgimismenetluse loomine nõuab ressursse ja bürokraatiat. Sellepärast on tähtis, et oodatava sotsiaalse lisaväärtusega seotud kulud kaaluksid üles kasvava bürokraatia ja keerukuse.

4.14 Komitee kahtleb, kas kõiki valdkondi ja liikmesriike hõlmava Euroopa märgistamissüsteemi loomine on ikka arukas. Ettevõtted erinevad üksteisest märkimisväärselt selles, kui hästi nad suudavad ettepanekus esitatud eesmärgi saavutada, ning ei ole võimalik luua kõikide suhtes õiglast hindamisasutust. Meie ettepanek on seega pigem **välja töötada osa suuremast ettevõtja sotsiaalse vastutuse kontseptsioonist**, kus märgis tähistab erinevaid tegevusi ja protsesse, mitte ettevõtjaid.

4.15 Komitee soovib seetõttu rõhutada, et kui sellealane katseprojekt peaks mingil ajal siiski ellu viidama, peavad **märgise sihtrühmad** osalema selle väljatöötamises. Uuring aitaks teha selgeks sotsiaalse märgisega seotud põhitegurid, näiteks jälgimine, kehtivusaeg, märgise äravõtmine, hindamisperiood, parandamisnäitajad jne. Lisaks peaks katseprojekti eesmärk olema kindlaks teha, kas Euroopa sotsiaalne märgis on teostatav ja kasutatav selleks, et soovitud tulemused saavutada.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Näiteks Global Compact, EMAS, Business Social Compliance Initiative, Global Reporting.

⁽¹⁴⁾ <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>

⁽¹⁵⁾ OECD suunised rahvusvahelistele ettevõtetele, ILO kolmepoolne deklaratsioon, ÜRO ülemaailmne kokkulepe (Global Compact).

III

(Ettevalmistavad aktid)

EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEE

TÄISKOGU 486. ISTUNGJÄRK 16. JA 17. JAANUARIL 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühtse turu akt II – üheskoos uue majanduskasvu eest””

COM(2012) 573 final

(2013/C 76/05)

Raportöör: **Martin SIECKER**Kaasraportöörid: **Benedicte FEDERSPIEL, Ivan VOLEŠ**

19. detsembril 2012. aastal otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Ühtse turu akt II – üheskoos uue majanduskasvu eest” ”

COM(2012) 573 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013. aastal (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 162, vastu hääletas 24, erapooletuks jäi 18.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tuletab meelde, ⁽¹⁾ et ühtne turg on Euroopa integratsiooni keskne osa, millel on potentsiaal tuua Euroopa sidusrühmadele otseselt tuntavat kasu ning luua Euroopa riikide majanduse jätkusuutlikku kasvu. Praeguse majanduskriisi olukorras muudab see toimiva, tulevikku suunatud ühtse turu Euroopa Liidu poliitilise ja majandusliku tuleviku jaoks mitte ainult soovitavaks, vaid ka äärmiselt vajalikuks.

1.2 Pidades silmas jätkuvat majanduskriisi ja muu hulgas mõju, mida finantsturgude dereguleerimine on avaldanud liikmesriikide eelarvetele, reaalmajandusele, vaesusele ja tööhõivele ELis, ⁽²⁾ on komisjoni optimistlik toon ühtse turu rakendamist käsitlevas teatises veidi kohatu. Komitee arvates on komisjon

pööranud ühtse turu tahtmatutele negatiivsetele kõrvalmõjudele liiga vähe tähelepanu. Liiga sõnaselge ja väljakutsuv, ent ennatlik edu ettekuulutamine tekitab ELi kodanikes üksnes frustratsiooni. Tagajärjeks võib olla ühtse turu edasine õõnestamine uue dünamika loomise asemel. Komisjon peaks ilmutama realistlikumat lähenemisviisi teatise tasakaalustatud esitusviisi kaudu.

1.3 Ühtse turu parem toimimine vanade ja uute suuniste kaudu on suures ohus töötute arvu (nüüdseks 28 miljonit) tohutu kasvu tõttu, mis puudutab eelkõige noori ELis. Sajad tuhanded VKEd on läinud pankrotti ja 120 miljonit kodanikku, st 25 % ELi rahvastikust, elavad vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus. See kõik mõjutab ELis nõudlust ja tarbimist väga suurel määral. Lisaks põhimeetmete võtmisele peavad EL ja liikmesriigid suurendama oma jõupingutusi finants-, majandus- ja eelarvekriisi ületamiseks ning kasutama ära ühtse turu kogu potentsiaali.

⁽¹⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 99.

⁽²⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-03122012-AP/EN/3-03122012-AP-EN.PDF

1.4 Komitee kutsub parlamenti, komisjoni ja nõukogu üles võtma kiireid, ent senise kvaliteediga meetmeid, et tagada nende seadusandlike ettepanekute vastuvõtmine enne parlamendi ja komisjoni ametiaja lõppu 2014. aasta kevadel. Komiteel oleks väga hea meel ühtse turu juhtimist käsitlevas teatises esitatud meetmete kiire elluviimise üle, et parandada ELi eeskirjade üldist rakendamist.

2. Üldised märkused: kõrge konkurentsivõimega sotsiaalne turumajandus

2.1 Komisjon on ühtse turu toimimise parandamise eesmärgil määratlenud ühtse turu akti teise etapi 12 uue põhi-meetmega. Komitee tunneb heameelt selle üle, et enne teatise avaldamist temaga konsulteeriti ja et komisjon võttis mõningad komitee soovitusel üle ühtse turu akti II. Samas väljendab komitee kahetsust, et praegusel juhul puudus täielikult ametlik konsulteerimine, lisaks ei toimunud mitteametlik konsulteerimine asjaomaste sidusrühmadega võrdsel määral.

2.2 Vaatamata positiivsele panusele, mille ühtne turg on alates selle loomisest andnud majanduskasvu ja uute töökohtade loomisele, ei ole selle potentsiaal kõikide sidusrühmade seas täiel määral kasutatud leidnud, olgu siis tegemist ettevõtjate, töötajate, tarbijate, kodanike või teistega. Komisjon mainib 2,77 miljoni töökohta lisandumist, kuid ei ütle midagi selle kohta, et osad neist töökohtadest on ebakindlad ⁽³⁾. Teame, et alates 2008. aasta kevadest, kui majanduskriisi tagajärjed kõikjal Euroopas tunda andsid, on kadunud ligikaudu 10 miljonit töökohta ja tundub, et me ei ole veel näinud selle languse lõppu ⁽⁴⁾.

2.3 Kuigi komisjon märgib, millised olid kõnealuste valikute ni viinud juhtpõhimõtted (parema õigusloome tegevuskava, Euroopa mõõtme puudumise hind jne), ei ole mõne valiku puhul nende kiireloomulisus kõigis ELi institutsioonides selge. Kodanike liikuvuse valdkonnas kuulutab komisjon näiteks EURESe portaali seoses välja algatuse, samal ajal kui teised põhitegevused selles valdkonnas on endiselt pooleli.

2.4 Komitee arvates on komisjon pööranud ühtse turu tahtmatutele negatiivsetele kõrvalmõjudele liiga vähe tähelepanu. ELi-poolne finantsturgude reguleerimine on olnud liiga nõrk,

et kõrvaldada puuduliku järelevalve probleem ja takistada ettevõtlust, mis juhindub eeliseisundis aktsionäride rühma lühiajalisest huvist. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata ettevõtete juhtimiskultuuri parandamisele. Läbipaistvuse ja aruandekohustuse parandamine peaks olema kõrgeim prioriteet, et tagada ühtse turu panus kõikide sidusrühmade õiguspäraseid huve austava õiguskeskonna arendamisse.

2.5 Märkimisväärne on komisjoni veendumus väites, et need 12 uut vahendit aitavad kaasa majanduskasvule, tööhõive suurenemisele ja usalduse tugevnemisele ühtsel turul. Komitee arvates näitab ühtse turu loomise ajalugu, et mõne minevikus võetud meetme ulatuslik mõju oli lühiajaline. Liiga sõnaselge ja väljakutsuv, ent ennatlik edu ettekuulutamine tekitab ELi kodanikes üksnes frustratsioon, eelkõige mõjuhinnaangutest tulenevate tugevate tõendite puudumisel. Tagajärjeks võib olla ühtse turu edasine õõnestamine uue dünaamika loomise asemel (?). Komisjon peaks ilmutama realistlikumat lähenemisviisi teatise tasakaalustatud esitusviisi kaudu.

2.6 Kahjuks ei rõhutata ühtse turu aktides I ja II usalduse tagamise tähtsust õiguste jõustamise puhul. Komitee ootab kannatamatult, millal tõhusa kollektiivse hüvitamise õiguslik vahend lõpuks Euroopa tarbijatele kättesaadavaks tehakse. Kuigi ühtse turu poliitika põhieesmärgid on turgude liberaliseerimine ja konkurentsi suurendamine, millel on oluline roll tarbijate valikuvabaduses, vajavad tarbijad seoses kaupade ja teenuste ostmisega ka kaitsva olemusega õiguste tugevat raamistikku ning nende õiguste tõhusat jõustamist. Mitmetes uuringutes on jõutud järelduseni, et ELi erinevate vahendite rakendamine on aeglane ning jõustamine on eriti piiriülestes olukordades endiselt suhteliselt nõrk. Seetõttu peaks komisjon kiiresti esitama uute jõustamisvahendite jaoks siduvad meetmed.

2.7 Kahjuks on 12 algatusest ainult ühte nimetatud tarbijakaitsemeetmeks, vaatamata asjaolule, et mitmel vahendil on Euroopa tarbijate igapäevaelule oluline mõju ⁽⁵⁾. Loodame, et see ei peegelda komisjoni üldist lähenemist tarbijapoliitikale. Oluline on lai rõhuasetus ja see, et tarbijaid ei nähtaks ettevõtluspoliitika lisana, vaid sõltumatute osalejatena, et luua kõikidele kasutoov ühtne turg (vt Monti ja Grechi raportid). Komitee nõustub komisjoni, et ühtsel turul on endiselt kasutamata

⁽³⁾ FLASH-IT, Policy Research Alert 5 – tööhõive, oktoober 2012.

⁽⁴⁾ Eurostati pressiteade, 31. oktoober 2012.

⁽⁵⁾ Monti 2010: „See kahjustaks majandusintegratsiooni, majanduskasvu ja tööhõive alust kogu Euroopa Liidus ajal, mil uute üleilmsete mõjujõudude ja keskkonnaprobleemide tekkimine põhjustab enneolematu vajaduse ühtse Euroopa Liidu järele nii Euroopa kodanike kui ka tõhusa ülemaailmse juhtimissüsteemi huvides.”

⁽⁶⁾ Euroopa Parlamendi 14. juuni 2012. aasta resolutsioon ühtse turu akti ja järgmiste sammude kohta majanduskasvuks.

potentsiaali nii pärast 50 ettepanekut kui ka pärast esimest 12 vahendit. Ent tarbijate seisukohast oleks komisjon saanud rohkem rõhutada tarbijasõbralike algatuste esikohale seadmist ja oleks pidanudki seda tegema, nagu on varem toonitatud komitee arvamuses ⁽⁷⁾.

2.8 Kõnealuses teatistes hämmastab komiteed ka see, et puudub teadlikkus sotsiaalsest partnerlusest. Usaldust ei saa taastada, kui sotsiaalpartnerite kaasamine ELi poliitikasse piirdub tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadi poliitikavaldkonnaga. Konsulteerimist sotsiaalpartneritega on vaja ka seoses mitmete tegevustega siseturu ja teenuste peadirektoraadi raames.

2.9 Nagu komitee on märkinud varasemates arvamustes, tuleks jõuda piiriüleste tarbijatehingute ettepanekuni järk-järgult, katsetades esmalt ettevõtjatevaheliste piiriüleste ostu-müügilepingutega. Enne ettevõtjate ja tarbijate vahelisi lepinguid reguleeriva ettepaneku vastuvõtmist ei tohiks teha vabatahtlikke algatusi piiriüleste ostu-müügilepingute kohta.

3. Esimesed 12 vahendit ja puuduvad elemendid – praegune olukord

3.1 Komisjon esitas 12-st seadusandlikust ettepanekust põhi-meetmete kohta juba 11 ettepanekut ja komitee võttis nende ettepanekute kohta vastu arvamused ⁽⁸⁾. Komitee kutsub parlamenti, komisjoni ja nõukogu üles võtma kiireid, ent senise kvaliteediga meetmeid, et tagada nende seadusandlike ettepanekute vastuvõtmine enne parlamendi ja komisjoni ametiaja lõppu 2014. aasta kevadel. Liikmesriigid peaksid vastuvõetud õigusaktid nõuetekohaselt ellu viima ja jõustama, et tagada võrdsed tingimused. Põhjendamatutel ja diskrimineerivatel alustel loodud tõkked tuleb kõrvaldada, et võimaldada ühtsel turul korralikult toimida.

3.2 Monti II määruse tühistamine ei lahenda probleeme, mis Euroopa Kohus tekitas oma kohtuotsustega töötajate lähetamise alal. Praegusele olukorrale tuleb lahendus leida, sest see ei lase töötajatel oma õigusi täiel määral kasutada. Komisjon peaks tagama, et sotsiaalseid põhiõigusi ei saaks majandusvabadustega piirata. Komisjon peaks kaaluma ettepanekut lisada Euroopa aluslepingutele sotsiaalse arengu protokoll. Kõnealune protokoll peaks selgitama sotsiaalsete põhiõiguste ja majanduslike turuvabaduste suhet, kinnitades, et ühtne turg ei ole eesmärk omaette, vaid et see loodi kõigi ELi kodanike sotsiaalse arengu saavutamiseks (rakendades Euroopa Liidu lepingu konsolideeritud versiooni artikli 3 punkti 3). Samuti tuleks selles selgitada, et majandusvabadused ja konkurentsieeskirjad ei saa muutuda ülimuslikuks sotsiaalsete põhiõiguste ja sotsiaalse arengu ees

ning neid ei saa mingil juhul tõlgendada ettevõtetele antava õigusena kasutada neid vabadusi riiklikest sotsiaal- ja tööõigussaktidest ja -tavadest hoidumiseks või neist kõrvale hiilimiseks ning kõlvatu konkurentsi eesmärgil palkade ja töötingimuste vallas.

3.3 Komitee on teinud kindlaks rea ühtse turu aktist I puuduvaid meetmeid, mis komitee arvates aitavad samuti suurendada kodanike usaldust. Puuduvate meetmete hulka kuuluvad autoriõiguse direktiivi läbivaatamine, autoritasud, interneti neutraalsus, sotsiaalse arengu protokoll, mikro- ja pereettevõtted, meetmed uute ettevõtete loomise ja olemasolevate laiendamise toetamiseks, ülemäärane võlgnevus ja pankadevahelised ülekanded, et tugevdada ühtse euromaksete piirkonna (SEPA) toimimist.

4. 12 uut vahendit

4.1 Transport

Komitee tunneb heameelt ühtse turu võrkudevaheliste ühenduste parandamise meetmete üle raudtee-, mere- ja lennustranspordi valdkonnas, kuid leiab, et puudub terviklik käsitusviis, sest komisjoni ettepanekus ei viidata raudteekaubaveo teenustele, maanteetranspordile, mis moodustab kauba- ja reisijateveo suurima segmenti, ega mitmeliigilisele transpordile kui transpordi tõhususe optimeerimise viisile.

4.1.1 Raudteetransport

Raudteetranspordi erastamise määratlemisel ja kaitsmisel ei arvestata piisavalt asjaoluga, et Euroopa olulistes piirkondades on avalike transporditeenuste säilitamiseks vaja arvesse võtta muidki kui puhtalt majanduslikke põhjusi. Üksnes kasumlikkusest lähtumine võib nõrgendada raudteetranspordi süsteemide avalikke funktsioone. Erastamise edu või ebaedu hindamine ainuüksi kokkuhoiust lähtudes ei ole piisav. Arvesse tuleb võtta eelkõige kvaliteeti ja ohutust personali ja üldsuse jaoks.

4.1.2 Meretransport

Laevanduses on ühtset turgu võimalik saavutada ainult siis, kui tagatakse võrdsed konkurentsitingimused teiste transpordiliikidega. See tähendab otsustavat liikumist haldusalase (nt tolliduse) lihtsustamise suunas ELi-sisese laevanduse puhul. ELi kaupu tuleks kohelda teisiti võrreldes kolmandate riikide kaupadega (eelkõige kasutades elektroonilist manifesti), et vähendada bürokraatiat ja anda vastutus üle vedajatele. Põhimõtteliselt ei tuleks ELi sisenemisel kontrollitud kaupu järgmises ELi sadamas uuesti kontrollida.

⁽⁷⁾ ELT C 299, 4.10.2012, lk 165.

⁽⁸⁾ ELT C 24, 28.1.2012, lk 99.

Lisaks aitaks see edendada ühelt poolt ELis tõketeta meretransporti ja teiselt poolt hädavajalikke meremagistraale – olulisi veeteid ELi sadamate vahel kombinatsioonis teiste transpordiliikidega. Komitee koostab praegu arvamust meremajanduse kasvu kohta ja esitab 2013. aasta alguses oma praktilised ettepanekud.

4.1.3 Lennutransport

Komitee tunnistab Euroopa õhuruumi praeguse killustatuse vähendamiseks vajalike meetmete tähtsust, ent väljendab siiski kahetsust, et ikka veel ei ole esitatud ettepanekut muuta lennureisijate õigusi reguleerivat määrust, mis hõlmab reisijatele lennureisist mahajätmise korral ning lendude tühistamise või pikaajalise hilinemise eest antavat hüvitist ja abi. ELi õigusakte tuleb selgemalt sõnastada ja ajakohastada seoses nende kohaldamise ning teatud üldsäetete tõlgendamisega. Samuti kutsub komitee komisjoni üles esitama seadusandliku ettepaneku, millega nõutakse lennuettevõtjatel, et nad tagaksid kõigi reisijate kaitse lennuettevõtja maksejõuetuse korral. Samuti peaks komisjon võtma meetmeid, mille abil tegeletakse ebaõiglase lepingutingimuste levimise, pilethindade läbipaistvuse puudumise ja reisijate õiguskaitseprobleemidega, nõudes lennuettevõtjalt vaidluste kohtuvälise lahendamise süsteemide ja ka riiklike lennuametite langetatud otsuste järgimist.

4.2 Energia

Paljudes liikmesriikides ei ole konkurentsi puudumise tõttu veel võimalik valida erinevate energiatarnijate vahel. Euroopa lõikes on endiselt vaja saavutada teenuste taskukohasus, kvaliteetne kaebuste käsitlemine, pakkumiste ja hindade võrreldavus, tarnijate lihtne vahetamine ning tariifide ja lepingutingimuste läbipaistvus. Komitee kutsub komisjoni ja nõukogu üles jälgima hoolikalt riiklike energiamüügi jaeturge ja vajaduse korral kiiresti tegutsema, et tagada kolmanda energiapaketi tõhus rakendamine Euroopa kodanike huvides. Oluline on see, et liikmesriigid võtaksid kolmanda paketi asjaomased sätted üle viisil, mis aitab haavatavaid kodanikke ja hoiab ära kütteostuvõimeuse nende riigis. Tarbijate kaasatus on hädavajalik eeldus arukate arvestite edukaks levikuks, mis võib pakkuda võimalust energiatõhususe parandamiseks. Ent siiani on mitmed küsimused lahendamata, näiteks see, kas potentsiaalsed kasud kaaluvad üles tarbijate kulud, samuti andmekaitse küsimused. Need probleemid tuleks lahendada võimalikult kiiresti kõigi energiatarbijate huvides.

4.3 Kodanike liikuvus

Komisjon on liikuvuse tugev toetaja. Liikuvus ei ole siiski eesmärk omaette. On vaja mõjuvat põhjust, et inimene

kodumaa pinnalt lahkuks, ning võrdlused USAga ei ole alati asjakohased. Töötajad ja füüsilisest isikust ettevõtjad, kes piire ületavad, puutuvad sageli kokku oma kvalifikatsiooni mittetunnustamise, pika tööaja, viletsate tööttingimuste, diskrimineerimise, ebaõiglase kohtlemise ja keelebarjääridega. Tööttingimuste parandamine ja võrdse kohtlemise edendamine peaks olema osa Euroopa aktiivsest tööturupoliitikast. Eelkõige avaldab komitee kahetsust asjaolu pärast, et enam kui 20 aasta jooksul ei ole toimunud mingit edasiliikumist kutsekvalifikatsioonide tunnustamise valdkonnas⁽⁹⁾. Euroopas tuleks edendada stažööride, praktikantide ja noorte ettevõtjate liikuvust

4.4 Juurdepääs rahastamisele

Pikaajalistele investeerimisvahenditele juurdepääsu hõlbustamiseks esitatud meetmed on positiivne samm. See ei lahenda ikkagi probleemi, mis tekib VKEdel käibekapitali puudumise tõttu. VKEsid kui ELi majanduse selgroogu ei tohiks pangareservide rangete eeskirjade tõttu rahastamisele juurdepääsul diskrimineerida⁽¹⁰⁾. Komitee viitab oma varasematele arvamustele VKEde rahastamisele juurdepääsu kohta⁽¹¹⁾. Siin soovitame luua käibevahendid krediidi andmiseks, et võimaldada VKEdele hõlpsat juurdepääsu rahastamisele ilma ülemääraste tagatiseta⁽¹²⁾. Selle krediidi tagatised peaksid tulema liikmesriikide või Euroopa vahenditest. Liikmesriigid peaksid kaaluma ka teisi võimalusi, näiteks maksupuhkuseid VKEdest idufirmadesse ning nende laiendamisse investeerivatele eraisikutele ja perekondadele teatud aastateks ja muid stiimuleid. Kõnealused meetmed peaksid täiendama ühtse turu aktis I esitatud ettepanekut uuenudlikesse ettevõtetesse suunatava Euroopa riskikapitali vaba piiriülese liikumise kohta, kuid see ei lahenda teiste VKEde rahastuseta jäämist.

4.5 Ettevõtluskeskkond

Maksejõuetust reguleerivate õigusaktide ajakohastamise ettepanek on samm õiges suunas ettevõtluskeskkonna parandamiseks, eriti juhul, kui eesmärgiks on ettevõtjatele teise võimaluse andmine. Endiselt jääb alles liiga palju bürokraatiat, mida VKEdel ja eriti mikroettevõtjatel on võimatu täita. Komitee kutsub komisjoni üles jätkama jõupingutusi halduskoormuse vähendamiseks ning kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete eesmärkide määratlemiseks. Selles osas tuleks mõju hindamist järjepidevalt parandada. Halduskoormuse hindamisel on seni keskendutud

⁽⁹⁾ ELT C 191, 29.6.2012, lk 103.

⁽¹⁰⁾ Vt kapitalinõuete direktiivi IV pakett (CRD IV).

⁽¹¹⁾ ELT C 351, 15.11.2012, lk 45.

⁽¹²⁾ Seczenyi kaart Ungaris – vt http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.iapmei.pt%2Fconferencia%2F1_Laslo_Krisan.ppt&ei=DM29UKvHJNGRhQehsoGwDA&usg=AFQjCNHWIFTA7fbjHyT1ShycR1qL7tKRQ

liiga palju eeskirjadele endile ja osaliselt selle tagajärjel on hindamiste olemus olnud liiga tehnokraatlik. Liikmesriikide eeskirjad võivad juhinduda soovist säilitada osutatavate teenuste kvaliteet, olles seega kodanike heaolu huvides ja seepärast vajalikud ⁽¹³⁾.

4.6 Teenused

Komitee tunneb heameelt selle üle, et ühtse turu akt II hõlmab makseteenuste direktiivi läbivaatamist, ja rõhutab, et läbivaatamise esmatähtis eesmärk peaks olema konkurentsivõimelise ja hästi toimiva Euroopa makseturu väljaarendamine kõikide tarbijate ja ettevõtete hüvanguks. Eriti tähtis on muuta makseteenused tarbijatele kättesaadavaks, aga ka tagada kõnealuste teenuste turvaline, tõhus ja odav pakkumine. Läbivaatamise käigus tuleks keelustada tava nõuda tarbijatelt maksevahendite kasutamise eest kogu ELis lisatasusid. Otsedebiteerimise kasutajatele tuleks tagada tingimusteta õigus raha tagasisaamisele autoriseeritud ja autoriseerimata tehingute puhul. Tarbijatel peaks olema kasutatud maksemeetodist olenemata tugev kaitse, võttes arvesse mõningates liikmesriikides kehtivaid tugevaid tarbijakaitse-eeskirju. Sellega seoses tuleks arvesse võtta kõigile asjaomastele sidusrühmadele tulenevaid arvukaid eeliseid ja samuti vajadust, et klientidele neid maksemeetodeid pakkuvate VKEde kulud oleksid mõistlikud. Komitee tunneb heameelt selle üle, et komisjon kavatses esitada seadusandliku ettepaneku kaardimaksete mitmepoolsete vahendustasude kohta.

4.7 Digitaalne ühtne turg

Komitee tunneb heameelt Euroopa Komisjoni kavatsuse üle vähendada ühiste eeskirjade vastuvõtmise kaudu kiire sideinfrastruktuuri kasutuselevõttuga seotud kulusid ja suurendada tõhusust. Komitee toetab ettepanekut täiustada kiiret lairibaühendust, mis on e-kaubanduse laienemise tehniline tingimus. Oluline on võtta vastu riiklike reguleerivate asutuste kõikjal ELis kasutatavate kulumetodite ühtne mudel, et tagada õiglased kulud ja nende arvutamine ühesuguste standardite alusel. Tõhusalt reguleeritud telekommunikatsiooniturud peavad tagama tarbijatele valikuvõimaluse. Kui uute operaatorite jaoks ei saavutata tõhusalt juurdepääsu uue põlvkonna juurdepääsuvõrkudele, moonutab või piirab see tarbijate jaoks jaetteenuste valikuvõimaluste kvaliteeti. Kõikidel konkurentidel peaks olema juurdepääs infrastruktuurile õiglastel tingimustel ning uutele sisenejatele ja juba tegutsejatele tuleb tagada juurdepääs võrkudele mõistliku hinnaga (st kulupõhiselt).

4.8 E-arvete esitamine riigihangete puhul

Ettevõtjad on kaua nõudnud e-arvete laialdast kasutamist, kaasa arvatud piiriüleses tegevuses. Seetõttu toetab komitee tugevalt

ettepanekut võtta need riigihankalepingute puhul üldreeglina kasutusele. Elektroonilist vormi tuleks kohaldada ka pakkumuste esitamisele, kuna selle kasutuse puudumine on üks põhjustest, miks liikmesriikide riigihangetes osaleb väike arv teiste liikmesriikide VKEsid (vt ka komisjoni 2013. aasta tööprogramm).

4.9 Tarbijad

4.9.1 ELi turul leidub endiselt ohtlikke tarbekaupu, sealhulgas CE-märgisega kaupu, mis kujutavad endast välditavaid riske tervisele ja ohutusele. Komitee tunneb seepärast heameelt selle üle, et Euroopa Komisjon esitab seadusandliku tooteohutuse paketi, mis koosneb kõikide toiduks mittekasutatavate toodete ühtse turu järelevallevahendist, ettepanekust võtta vastu uus üldise tooteohutuse direktiiv ja turu järelevalve mitmeaastasest tegevuskavast. Läbivaatamine peaks tooma rohkem selgust selles osas, kuidas ELi erinevad tooteohutust käsitlevad õigusaktid vastastikku mõju avaldavad. Eelkõige on vaja tugevdada ja selgitada tootjate vastutust. Kogu ELis tuleb tagada ühesugune jõustamise tase ja turujärelevalve alane tegevus peab olema tõhus kõikjal ELis.

4.9.2 Sõnaselgelt tuleks käsitleda lapsi ahvatlevaid tooteid ja säilitada tuleks toitu jälgendavate toodete keeld. ELi poliitika peab kujutama endast tervishoiu ja ohutuse valdkonnas suurt sammu edasi. Tähelepanu tuleks pöörata kõlvatule konkurentsile ELi ettevõtjate jaoks, kes peavad järgima ELi eeskirju. Üldise tooteohutuse direktiivi läbivaatamisega tuleks tõhusalt ära hoida ohtlike toodete viimine turgudele. See eeldab ELi turujärelevalvesüsteemi, sh tõhusat kontrolli ELi välispiiridel.

4.10 Sotsiaalne ühtekuuluvus ja sotsiaalne ettevõtlus

4.10.1 Esitatud ettepanekud on selle pealkirja alla koondatud üsna kunstlikult. Komitee mõistab, et praegusel kriisiajal on oluline keskenduda jätkuvalt sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu võitlemisele. Selles suhtes on sotsiaalset ettevõtlust esile tõstetud kriisi ületamise strateegia põhitegurina. Sotsiaalmajanduse ja sotsiaalsete ettevõtete arengule ja kasvule pühendatud põhimeetme puudumine valmistab pettumust. Esitatud 12. põhimeede ei toimi võitluses Euroopas kasvava sotsiaalse tõrjutuse ja vaesuse vastu. Komitee soovib seetõttu omapoolsetel proaktiivsetel soovitusel põhinevat selget ja sotsiaalsele ettevõtlusele pühendatud põhimeedet, mis komitee arvates tegeleks paremini vajadusega suurema sotsiaalse ühtekuuluvuse järele ⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Euroopa Majandus ja Sotsiaalkomitee arvamus ELT C 318, 29.10.2011, lk 109, punkt 3.2.

⁽¹⁴⁾ Seda valdkonda rõhutati samaväärselt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamuses ELT C 299, 4.10.2012, lk 165.

4.10.2 Komitee tunneb heameelt ettepaneku üle anda kõigile ELi kodanikele juurdepääs põhimaksekontole, tagada pangakontotasude läbipaistvus ja võrreldavus ning muuta pangakonto vahetamine lihtsamaks. Komitee ootab, et komisjon esitaks eelmise aasta juulis esitatud soovitusel asemel – mida selle vabatahtliku olemuse tõttu väga palju kritiseeriti – seekord siduva õigusakti. Komitee märgib, et pangakontotasude läbipaistvuse ja võrreldavuse tagamisel tarbijate jaoks esineb märkimisväärsed vajakajäämisi või see on täielikult ebaõnnestunud. Esitatud ELi õigusakt peaks tagama igale tarbijale juurdepääsuõiguse põhimaksekontole ning kaotama kõik tõkked pangakonto vahetamisel.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

*Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president*

Staffan NILSSON

LISA

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamusele

Arutelu käigus lükati tagasi järgmine muudatusettepanek, mis kogus hääletamisel rohkem kui veerandi antud häälest (kodukorra artikli 39 lõige 2):

a) Punkt 3.2 (muudatusettepanek 5)

„Monti II määruse tühistamine ei lahenda probleeme, mis Euroopa Kohus tekitas oma kohtuotsustega töötajate lähetamise alal. Praegusele olukorrale tuleb lahendus leida, sest see ei lase töötajatel oma õigusi täiel määral kasutada. Komisjon peaks tagama, et sotsiaalseid põhiõigusi ei saaks majandusvabadustega piirata. Komisjon peaks kaaluma ettepanekut lisada Euroopa aluslepingutele sotsiaalse arengu protokoll. Kõnealune protokoll peaks selgitama sotsiaalsete põhiõiguste ja majanduslike turuvabaduste suhet, kinnitades, et ühtne turg ei ole eesmärk omake, vaid et see loodi kõigi ELi kodanike sotsiaalse arengu saavutamiseks (rakendades Euroopa Liidu lepingu konsolideeritud versiooni artikli 3 punkti 3). Samuti tuleks selgitada, et majandusvabadused ja konkurentsieskirjad ei saa muutuda ülimaliseks sotsiaalsete põhiõiguste ja sotsiaalse arengu ees ning neid ei saa mingil juhul tõlgendada ettevõtetele antava õigusena kasutada neid vabadusi riiklikest sotsiaal- ja tööõigusaktidest ja tavadest hoidumiseks või neist kõrvale hiilimiseks ning kõlvatu konkurentsi eesmärgil palkade ja töötingimuste vallas. Komisjon tegi kaks seadusandlikku ettepanekut eesmärgiga parandada ja tõhustada töötajate lähetamise direktiivi ülevõtmist, rakendamist ja jõustamist. Direktiivi 96/71/EÜ tõhustamise esimese ettepanekuga tahetakse edendada ajutiselt välismaale lähetatud töötajate kaitset halduskoostöö, teabevahetuse ja kontrollide parandamise kaudu ning see on praegu veel arutusel. Teine ettepanek, mis puudutab kollektiivse tegutsemise õiguse kasutamist asutamisevabaduse ja teenuste osutamise vabaduse kontekstis (Monti II), võeti tagasi.

Komitee arvates tuleb eelkõige esmase õigusega tagada põhimõte, et sotsiaalsetel põhiõigustel on sama väärtus kui majanduslikel vabadustel. Komitee tuleb meelde, et juba ELi toimimise lepingu preambula 3. põhjenduses ning veelgi konkreetsemalt artiklis 151 on määratletud eesmärk parandada elamis- ja töötingimusi selliselt, „et võimaldada nende ühtlustamist samal ajal jätkuva parandamisega”. Komitee nõuab tungivalt, et aluslepingutesse lisataks sotsiaalarengu protokoll, mille kaudu kinnistada sotsiaalsete põhiõiguste ja majanduslike vabaduste võrdsuse põhimõte ning teha nii selgeks, et ei majanduslikel vabadustel ega konkurentsieskirjadel ei tohiks olla eelisõigus sotsiaalsete põhiõiguste ees, ning et selgelt määratleda, milline tähendus on ELi sotsiaalarengu saavutamise eesmärgil ⁽¹⁾”.

Motivatsioon

Esitatakse suuliselt.

Muudatusettepaneku hääletuse tulemus

Poolthääli: 77

Vastuhääli: 114

Erapooleitud: 11

⁽¹⁾ ELT C 376, 22.12.2011, lk 74.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa teadusruumi partnerluse tugevdamine tipptaseme ja kasvu saavutamiseks””

COM(2012) 392 final

(2013/C 76/06)

Raportöör: **Daniela RONDINELLI**

17. juulil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa teadusruumi partnerluse tugevdamine tipptaseme ja kasvu saavutamiseks””

COM(2012) 392 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 120 ja erapooletuks jäi 2 liiget.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee hinnangul on Euroopa teadusruumi väljakujundamine prioriteetne eesmärk selleks, et soodustada ELi majanduskasvu ning majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist arengut ja teaduslikke tippsaavutusi ning liikmesriikide, piirkondade ja ühiskondade ühtekuuluvust. Programmis „Horisont 2020” ette nähtud finantsmeetmed peaksid tagama piisavad vahendid kõnealuse eesmärgi saavutamiseks.

1.2 Komitee on mitmes arvamuses⁽¹⁾ esitanud oma ettekujutuse Euroopa teadusruumist ning arutanud komisjoni, Euroopa Parlamendi ja nõukoguga põhjalikult kõnealust teemat. Seepärast väljendab komitee heameelt komisjoni teatise üle.

1.3 Komitee nõustub komisjoniga selles, et majanduskasv on Euroopa teadusruumi üks esmatähtis eesmärk. See seisukoht on praeguse tõsise majandus- ja sotsiaalkriisi tingimustes Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna jaoks otsustava tähtsusega.

1.4 Komitee leiab, et teadlaste, teadusteabe ja tehnoloogia vaba liikumine peab saama siseturu nn viiendaks vabaduseks.

1.5 Komitee on seisukohal, et ühtse teadusruumi väljakujundamine on pidevalt arenev protsess ning selle saavutamine

2014. aastaks on liiga ambitsioonikas ülesanne, arvestades asjaolu, et paljudes Euroopa riikides rakendatakse kokkuhoiumeetmeid, mille tulemusel kärbitakse riiklikke investeeringuid teadusse ja innovatsiooni.

1.6 Komitee väljendab heameelt ettepaneku üle kujundada Euroopa teadusruum välja pigem headel tavadel põhineva tugevdatud partnerluse kui õigusnormide abil. Komitee väljendab siiski muret selle üle, et organisatsioonidega allkirjastatud vastastikuse mõistmise memorandumid on vabatahtlikud, õiguslikult mittesiduvad ja mitteametlikud.

1.7 Komitee on seisukohal, et ainult tugeva poliitilise tahtega saab tagada tõhusad ja konkurentsivõimelised riiklikud teadussüsteemid. Neid süsteeme aitavad paremini ellu viia vastastikused eksperdi hinnangud (*inter pares*), mis põhinevad uurimiserühmade, asjaomaste struktuuride ja saadud tulemuste kvaliteedi hindamisel.

1.8 Komitee leiab, et riiklikest vahenditest tuleks rahastada eelkõige teadustegevuse neid sektoreid, mis on eriti tähtsad Euroopa kodanike heaolu jaoks, ning projektide rahastamist tuleb jätkata Euroopa tugeva ja ühise koostöö raames.

1.9 Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles rakendama kõiki vajalikke meetmeid, et kõrvaldada Euroopa teadusruumi elluviimise ees seisvad takistused, mis seonduvad Euroopa teadlaste tööturu puudumise, teadlaste töötingimuste, nende liikuvuse ja sotsiaalkindlustussüsteemiga.

1.10 Komitee tuleb meelde pakilist vajadust muuta riikide vahelistes projektides osalevate teadlaste pensionide ja pensionifondide olukorda ning luua Euroopa täiendavate pensionide fond, et kompenseerida ühest riigist teise ja ühest sotsiaalkindlustussüsteemist teise liikumisest tingitud kaod.

⁽¹⁾ ELT C 95, 23.4.2003, lk 48 (ei ole eesti keeles kättesaadav), ELT C 218, 11.9.2009, lk 8, ELT C 306, 16.12.2009, lk 13, ELT C 132, 3.5.2011, lk 39, ELT C 318, 29.10.2011, lk 121, ELT C 181, 21.6.2012, lk 111, ELT C 299, 4.10.2012, lk 72, ELT C 229, 31.7.2012, lk 60, ELT C 44, 15.2.2013, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused „Progressi võimaldavad tehnoloogiad”, „Rahvusvaheline teadus- ja innovatsioonikoostöö” ja „Teadusinfo kättesaadavus: avaliku sektori investeeringud teadustegevusse” (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 43, 48).

1.11 Komitee juhib tähelepanu sellele, et komisjoni uued algatused ei tohiks ohtu seada ega tühistada kõiki neid jõupingutusi, mis on tehtud teadlaste halduskoormuse vähendamiseks Euroopa teadusruumis.

1.12 Komitee meenutab Euroopa Komisjonile ja liikmesriikidele vajadust võtta vastu kõikvõimalikke algatusi selleks, et kaotada diskrimineerimine ja sooline ebavõrdsus, mida tänapäeval akadeemilistes ning teadus- ja uurimisringkondades ikka veel esineb. Komitee väljendab eelkõige heameelt otsuse üle tagada naiste 40 % osakaal kõikides komiteedes, mis on kaasatud teadlaste töölevärbamisse, projektide hindamise kriteeriumide väljatöötamisse ja/või läbivaatamisse, ning komiteedes, mis töötavad välja akadeemiliste, uurimis- ja teaduskeskuste tööpõhimõtteid.

1.13 Komitee väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle, töötada välja tegevuskava e-teadust toetava e-taristu arendamiseks. Komitee viitab oma arvamusele, ⁽²⁾ milles käsitletakse komisjoni teatist ⁽³⁾ teadustulemustele ja teadusteabele juurdepääsu tagamise ning nende säilitamise ja levitamise kohta.

1.14 Komitee toetab teadusringkondade ja Euroopa teaduskogukonna üleskutset ⁽⁴⁾ ELi riigipeadele ja valitsusjuhtidele ning ELi institutsioonide presidentidele, et Euroopa ei saa endale lubada oma andekaimate teadlaste ja õppejõudude äraoolu, eriti kui on tegemist noortega, ning et Euroopa rahastamisvahendid on esmatähtsad riiklike vahendite tõhususe ja tulemuslikkuse suurendamiseks ning üleeuroopalise ja rahvusvahelise konkurentsivõime parandamiseks. Seepärast kutsub komitee üles mitte kärpima asjaomaseid eelarveridu tulevases Euroopa eelarves aastateks 2014–2020.

1.15 Komitee on seisukohal, et prioriteetsete valdkondade tegevuskava koostamise, teadus- ja uurimisprojektide tulemuste levitamise ja siirde foorumisse ning teatise põhjal saavutatud tulemuste lõpphindamiseks tuleks täielikult ja tõhusalt kaasata Euroopa teadusruumiga ühinenud kodanikuühiskond.

1.16 Eelöeldut arvestades soovib komitee luua komiteesi-sene kõrgetasemeline rühm, mis oleks ELi institutsioonidele võrdluspunktiks Euroopa teadusruumi elluviimise hindamise, järelevalve ja otsustamise eri etappidel.

2. Sissejuhatus

2.1 Komitee on mitmes arvamuses esitanud Euroopa teadusruumi kohta oma ettekujutuse, mis on endiselt jõus ja asjakohane. Komitee avaldab toetust käsitletavale teatisele, mille eesmärk on luua tugevam partnerlus ja viidata pakilisele vaja-

dusele, et EL ja liikmesriigid järgiksid ja laiendaksid võetud kohustusi. Tehtud edusammud on liikmesriigiti ebaühtlased ja mõnel juhul ikka veel liiga aeglased. Käsitletava teatise uuenduslik aspekt seisneb selles, et komisjoni ja liikmesriikide koostööd laiendatakse Euroopa teadusruumiga seotud organisatsioonidele ⁽⁵⁾. Komitee peab vajalikuks tagada **ulatuslikum ja tõhusam tihe koostöö**.

2.2 Komitee jagab komisjoni seisukohta, et Euroopa teadusruumi väljakujundamine peab toetama majanduskasvu, tipp-tasemel teadust ning piirkondade, riikide ja ühiskondade ühtekuuluvust. Samal ajal tuleb arvesse võtta ja arendada vajalikku vastastiktoimet teaduse ja turgude vahel, innovatsiooni ja ettevõtluse vahel ning uute töökorraldusvormide ja omavahel üha rohkem seotud teadusringkondade vahel.

2.3 Komitee on seisukohal, et praeguse ülemaailmse kriisi taustal on vaja konkreetsemaid ja otsustavamaid meetmeid, et tulla toime teaduspoliitika väljatöötamise ja rakendamise riikliku killustatuse negatiivsete mõjudega ning optimeerida tegevust, mis võib suurendada kõnealuste poliitikameetmete tõhusust. Rakendatavad meetmed peavad aitama kaasa ka riiklike teadussüsteemide eluterve ja ausa konkurentsi edendamisele ja piiriülesele koostoelele, teadlaste karjääri ja liikuvuse soodustamisele ning teadmiste vabale liikumisele ⁽⁶⁾.

2.4 Teatise koostamisel üldsusega korraldatud konsulteerimisel ilmnisid järgmised aspektid:

— **teadlaste jaoks** on peamised murekohad teadlase ameti vähenenud atraktiivsus, piiratud liikumisvabadus ja võimaluste puudumine ideede vahetamiseks;

— **teadust rahastavate ja/või tegevate organisatsioonide arvates** on vaja tipp-taseme saavutamiseks teha rohkem ja paremini kooskõlastatud jõupingutusi, et tulla toime praeguste suurte probleemidega Euroopas ja maailmas. Piiriülene ja üleeuroopaline koostöö ning asjakohased taristud juurdepääsuks andmebaasidele, tulemustele ja väljaannetele on hädavajalikud. Teadustegevusega seotud kodanikuühiskonnale on vaja tagada suurem osalus Euroopa teadusruumiga seotud otsustusprotsessis;

— **erasektorile** tekitab üldist muret kõrge kvalifikatsiooni ja hea haridusega teadlaste puudus. Ka tööstussektor nõuab tihedamat koostööd haridus- ja teadussektori ning ettevõtlussektori vahel. Ettevõtjad leiavad, et akadeemilised ringkonnad, erasektor ja ettevõtlussektor ei tee omavahel piisavalt koostööd;

⁽²⁾ EMSK aramus „Teadusinfo kättesaadavus: avaliku sektori investeringud teadustegevusse”.

⁽³⁾ COM(2012) 401 final.

⁽⁴⁾ 42 Nobeli preemia laureaadi ja viie Fieldsi medali saaja avalik kiri, 23.10.2012, <http://erc.europa.eu/>

⁽⁵⁾ Komisjon sõlmis 17. juulil 2012 vastastikuse mõistmise memorandumid Euroopa Teadus- ja Tehnoloogiaorganisatsioonide Assotsiatsiooniga (EARTO), organisatsiooniga Nordforsk, Euroopa Teadusülikoolide Liigaga (LERU), Euroopa Ülikoolide Assotsiatsiooniga (EUA) ja ühendusega Science Europe.

⁽⁶⁾ COM(2010) 546 final.

— **liikmesriigid ja partnerriigid** väidavad üksmeelselt, et vaja on konkreetsemaid meetmeid Euroopa teadusruumi lõpuleviimiseks, ja eelistavad pigem headel tavadel põhinevat lähenemisviisi kui võimalikel õigusnormidel põhinevat lähene misviisi.

3. Riiklike teadussüsteemide tugevdamine nende tulemuslikumaks, avatumaks ja konkurentsivõimelisemaks muutmise eesmärgil

3.1 Komitee jagab komisjoni ideed, et riiklike teadussüsteeme tuleb tugevdada heade tavade abil, ja nõustub sellega, et vahendite eraldamine peab toimuma avatud konkursikutsete alusel, millele esitatud projekte hindavad asjaomase liikmesriigi, teiste liikmesriikide või kolmandate riikide eksperdirühmad (**vastastikune eksperdihinnang** ⁽⁷⁾). Komitee soovib, et institutsioonilise rahastamise otsused põhineksid teadusmeeskondade, osalevate teadusasutuste ja saadud tulemuste **kvaliteedi hindamisel**. Paljudel juhtudel ei hinnata teadlasi, meeskondi, teadusprojekte ja -programme praegu veel võrreldavate standardite järgi, kuigi tegemist on sarnaselt teostatud ning rahastatud projektide ja uuringutega. Komitee arvates tähendab see väärtuse vastuvõetamatut kadu ajal, mil paljudes liikmesriikides vähendatakse tunduvalt teadustegevusele eraldatavaid eelarvevahendeid.

3.2 Komitee on teadlik sellest, et Euroopa teadustegevus on üks maailma parimaid. Ülikoolide ja teadusasutuste teadustegevus on andnud Euroopa ettevõtjatele juhtpositsiooni ja teedrajava rolli tehnoloogia arengu valdkonnas ning taganud neile maailmas juhtiva koha. Seetõttu väljendab komitee muret komisjoni järelduse üle mõjuhinnaangus, milles komisjon kinnitab, et lõhe Euroopa, Ameerika Ühendriikide, Jaapani ja teiste arenenud majandusega riikide vahel on aina suurem ⁽⁸⁾. See väide näib viitavat sellele, et Euroopa on teadmiste tootmises kandepinda kaotamas ning et teatud näitajate osas on innovatsiooni alal maailma juhtivad riigid EL 27 riikidest ette jõudnud. Üleilmse kriisi ja selle tulemusel muutunud jõuahelkordade tõttu on Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee seisukohal, et Euroopa teadusruum peaks kindlustama Euroopa juhtpositsiooni teadussektoris. Euroopa teaduse kvaliteeti ja tippaset tuleb kasutada konkurentsieeliseks teiste rahvusvaheliste osalejatega konkureerides.

3.3 2002. aastal otsustas EL, et kõikide liikmesriikide investeeringud teadus- ja arendustegevusse peavad ulatuma 3 %-ni Euroopa SKPst ⁽⁹⁾. Korduvad ebaõnnestumised kõnealuse

eesmärgi saavutamisel ja selle lükkumine 2020. aastasse sunnivad komiteed kahtlema selle eesmärgi saavutamises. Komitee nõustub seisukohaga, et Euroopa teadusruumi üks prioriteet peab olema majanduskasv, eelkõige praeguse raske majandus- ja sotsiaalkriisi taustal, ning väljendab suurt muret kokkuhoiupoliitikast tulenevate suurte eelarvekärbete üle teadusuuringute valdkonnas.

3.4 Tihedalt Euroopa teadusruumi elluviimisega seotud Euroopa kõrgharidusruumi üks tugisammas seisneb liikuvuse edendamises, et tõhustada üliõpilaste, õppejõudude ja teadlaste koolitust. Kärped raskendavad paljude teadlaste juurdepääsu Euroopa teadusruumile ning täielikku osalemist selles. Komitee väljendab muret vastuvõetud otsuste pärast ⁽¹⁰⁾.

3.5 Komitee kordab oma veendumust, et tõhusad ja konkurentsivõimelised riiklikud teadussüsteemid nõuavad tugevat poliitilist tahet, ning kutsub ELi ja liikmesriike üles tegema otsustavamalt ja kiiremalt edusamme võetud kohustuste täitmiseks.

3.6 Nimelt näib, et viimastel aastatel on riiklikest vahenditest rahastatav teadustegevus taandunud sektoritest, millel on strateegiline tähtsus Euroopa kodanike heaolu jaoks, kuigi need sektorid peaksid esindama Euroopa teadusruumi innovaatilisi teadusvaldkondi, eelkõige Euroopa ühise koostöö raames.

3.7 Komitee on samuti seisukohal, et riiklikele teadussüsteemidele eraldatavate vahendite optimeerimisel ja/või ümbermääramisel tuleb hoiduda sellisest petlikust jaotusest rakendusteaduseks ja alusuuringuteks, millest näivad juhinduvat mõned liikmesriigid oma eelarve vähendamise eesmärgil. See võib märkimisväärselt takistada juurdepääsu vahenditele või rahastamisele.

4. Piiriülene koostöö

4.1 ELis on üleeuroopaline teaduskoostöö keskendunud vaid mõnele suurele algatusele ⁽¹¹⁾. Ometi kasutatakse ainult 0,8 % teadus- ja arendustegevusele mõeldud riiklikest assigneeringutest ⁽¹²⁾ liikmesriikide ühisprogrammide jaoks, sealhulgas Euroopa Komisjoni toetatavad või kaasrahastatavad programmid, kuigi on tõestatud, et piiriülese koostöö kaudu on võimalik tõsta teadus- ja arendustegevuse taset, hõlmata uusi sektoreid ning saada riiklike ja erasektori toetusi ühisprojektide jaoks. **See kinnitab vajadust tiheda teadmiste võrgustiku järele kogu Euroopas.**

⁽⁷⁾ Üldpõhimõtted, mis on sätestatud dokumendis „Voluntary guidelines on framework conditions for joint programming in research“ (vabatahtlikud suunised teadusuuringute ühise kavandamise raamtingimuste kohta), ERAC – GPC, 2010.

⁽⁸⁾ ELi raportist „Euroopa 2011. aasta innovatsioonitegevuse tulemustabel“ nähtub, et Ameerika Ühendriikide, Jaapani ja Lõuna-Korea tulud on suuremad kui 27 riigiga Euroopa Liidus. Tärkava turumajandusega riigid, nagu Brasiilia, Hiina ja India, tõusevad pingereas üha ettepoole ja nende osakaal teadus- ja arendustegevuse alal on üha suurem.

⁽⁹⁾ 2008. aastal moodustasid investeeringud 1,92 % Euroopa SKPst, samal ajal kui Ameerika Ühendriikides ulatusid need 2,79 %-ni (EUROSTAT, 2008).

⁽¹⁰⁾ Euroopa Komisjoni pressiesindaja eelarveküsimustes Patrizio Fiorilli teatas 2012. aasta oktoobris, et hakatakse kärpima ELi ja liikmesriikide eelarvete assigneeringuid Erasmus stipendiumideks.

⁽¹¹⁾ Näiteks raamprogrammid, Euroopa Kosmoseagentuur, Euroopa Molekulaarbioloogia Laboratoorium, Euroopa Tuumauuringute Organisatsioon.

⁽¹²⁾ Valitsuse teadus- ja arendustegevuse eelarveeraldiste või kulude statistikat väljendatakse näitajaga (GBAORD), millega mõõdetakse eelarveassigneeringuid, riiklike investeeringuid ja toetusmeetmeid, mida riikide valitsused määravad teadus- ja arendustegevusele.

4.2 Uute teadustegevuse rahastamise programmide kasutuselevõtmine – nagu 2012. aastal käivitatud **Euroopa Teadusnõukogu koostoime toetusprogramm** väikeste piiriüleste (ja tavaliselt valdkonnaüleste) teadusrühmade toetuseks – võib aidata tõendada ühistöö lisaväärtust ja täiendavust, tingimusel et need rühmad on juhtimistöös loovad ning jagavad uuenduslikult täiendavaid teadmisi, võimekust ja vahendeid.

4.3 Samuti püsivad takistused ja tõkked välisriikide teadlaste juurdepääsul Euroopa tähtsusega riiklikele teaduskeskustele ning Euroopa teadusruumis mitteosalevates liikmesriikides töötavate teadlaste juurdepääsul üleeuroopalistele teadustaristutele. Mõlemal juhul antakse juurdepääs oma kodanike eesõiguse põhimõttel. Komitee arvates ei lase need takistused Euroopa teadusruumi täielikult ellu viia.

4.4 Komitee on seisukohal, et tegevuse väljakuulutatud kavandamine – mis toob esile riikidevahelise teaduskoostöö tugevad ja nõrgad küljed ning lüngad – ei peaks põhinema ainult liikmesriikide antud teabel, vaid peaks tagama ka Euroopa teadusruumiga seotud ja/või sellest huvitatud kodanikuühiskonna organisatsioonide tegeliku ja tõhusa osalemise.

5. Tööturu avamine teadlastele

5.1 Töölevärbamine

Suurtest pingutustest hoolimata püsivad takistused avatud, läbiipaistval ja peamiselt tulemuspõhisel töölevärbamisel. Mitte alati ei ole valikukriteeriumid nõuetekohaselt avaldatud ning hindamiskomisjoni liikmete määramise eeskirjad ei ole teada ja sageli ei ole need liikmesriikide vahel võrreldavad (näiteks portaali Euraxess). Komisjon märgib, et teatud hulk teadlaste ametikohti ei ole täidetud tulemuspõhiselt, kuigi selliste kohtade täpne arv ei ole teada⁽¹³⁾. Komisjoni soovitus Euroopa teadlaste harta ja teadlaste töölevõtmise juhendi kohta ning Euroopa partnerlus teadlaste jaoks⁽¹⁴⁾ on andnud riikide ja institutsioonide tasandil mõningaid positiivseid tulemusi. Siiski on harta ja juhendi põhimõtete rakendamine ikka veel liiga aeglane. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee kardab, et integreerituma ja suuremaid tagatise pakkuva tööturu puudumine teadlaste jaoks võib osutuda ületamatuks takistuseks Euroopa teadusruumi lõpuleviimisel enne 2014. aastat.

⁽¹³⁾ Igal aastal on täitmata umbes 40 000 teadlaste ametikohta, sealhulgas 9 600 ülikoolide õppejõudude ametikohta (Technopolis, 2010).

⁽¹⁴⁾ Harta ja juhendi konkreetse rakendamise toetamiseks käivitas Euroopa Komisjon 2008. aastal „Inimressursside strateegia, mis hõlmab ka teadlaste harta ja juhendi“ ja asutas 2009. aastal „Institutsionaalse inimressursside strateegia rühma“, et luua platvorm parimate tavade vahetamiseks sidusrühmade vahel kogu Euroopas.

5.2 Töötingimused

Teadlaste töötingimused erinevad liikmesriigiti märgatavalt ja mõnel juhul ei ole need piisavalt huvipakkuvad selleks, et ligi tõmmata noori, hoida tööl erialaspetsialiste ja kutsuda kohale teadlasi välisriikidest. Edutamise kriteeriumid, karjääriväljavaated ja tasustamissüsteemid on veel riigiti liiga erinevad. Mitte alati ei tunnista teadusasutused liikuvust akadeemilise edukuse näitajana. Kriisist kõige enam mõjutatud riikides täheldatakse juba, et suureneb märkimisväärselt nende noorte teadlaste ja/või ekspertide arv, kes otsivad alternatiive ja seda ka väljaspool Euroopat. Komisjon ei või seda teadus- ja uuringutesektoris toimuvat inimressursside kadu tähelepanuta jätta ning komitee kutsub üles võtma koostöös liikmesriikidega kiireloomulisi ja konkreetseid meetmeid selle peatamiseks.

5.3 Liikuvus

Teadlaste liikuvust takistavad ka toetuste ja rahastamisvahendite ülekantavuse ja saamise tingimused, sest teadlased ei saa alati oma riiklikke toetusi endaga kaasa võtta (nii on see 13 liikmesriigis) ning mitte alati ei saa teadusmeeskonnad kaasata oma riiklikesse teadusprojektidesse välispartnereid, sest paljudes riikides (11 liikmesriigis) peavad toetusesaajad olema oma riigi asutused. Neljas liikmesriigis ei anta stipendiumeid välisriikide kodanikele.

5.4 Sotsiaalkindlustus

Nagu oma arvamuses programmi „Horisont 2020“⁽¹⁵⁾ kohta, tuleb komitee meelde pakilist vajadust muuta riikidevahelistes projektides osalevate teadlaste pensionide ja pensionifondide olukorda ning luua Euroopa täiendavate pensionide fond, et kompenseerida ühest riigist teise ja ühest sotsiaalkindlustussüsteemist teise liikumisest tingitud kaod. Pensioniskeemides, kus sageli peetakse iseenesest mõistetavaks, et teadlased töötavad terve karjääri vältel samas organisatsioonis, ei arvestata teises riigis teadustegevuse alal töötatud aastaid või jäetakse need lihtsalt kõrvale. Senistest jõupingutustest ei piisa kindlasti selle eelkõige noorte teadlaste jaoks suure takistuse kõrvaldamiseks.

6. Täielik sooline võrdsuslikkus. Soolise aspekti integreerimine teadusprojektidesse

6.1 Viimastel aastatel on peaaegu kõikides sektorites täheldatud naiste teadlaste arvu olulist suurenemist, kuid kõrgematel akadeemilistel ametikohtadel tegutsevate naiste teadlaste arv on

⁽¹⁵⁾ ELT C 181, 21.6.2012. lk 111.

ikka veel liiga madal, nagu ka teadusasutuste ja ülikoolide kõrgetasemeliste juhtide hulgas⁽¹⁶⁾. Nii on see hoolimata piisavatest tõenditest selle kohta, et teadlaste segarühmad saavutavad paremaid tulemusi ning et neil on laiapõhjalisemad kogemused, paremini jagatud teadmised, mitmekesisemad seiskohad ja kõrgem sotsiaalse intelligentsuse tase. Naiste akadeemilisele karjäärile on jätkuvalt iseloomulik tugev vertikaalne eraldatus. Nn klaasist lagi on jätkuvalt reaalsus nagu ka eraldatus töökohal⁽¹⁷⁾.

6.2 Akadeemilistes ringkondades ja teaduskeskustes püsivad sarnaselt teiste majandussektoritega jätkuvalt **soolised palgaerinevused**. Seda nähtust süvendavad muude tegurite hulgas teoreetiliselt nn neutraalsed tööülesannete kirjeldused, milles aga eiratakse soolist ebavõrdsust, perekondlike kohustuste halb jaotus ning naiste püsiv otsene ja kaudne diskrimineerimine⁽¹⁸⁾. See tähendab, et naiste teaduslik potentsiaal on alahinnatud ja alakasutatud, naised on alaesindatud ning teadus- ja innovatsioonialastes otsustes puudub sooline tasakaal.

6.3 Kõigil liikmesriikidel ei ole riiklikke poliitikameetmeid, et toetada **soolise võrdõiguslikkuse mõõtme hõlmamist teadustegevusse**, ning see asjaolu õhustab teaduse kvaliteeti ja asjakohasust. Naiste võrdsem osalemine teaduses võimaldaks suurendada talentide, tööjõu ja otsustusprotsessi mitmekesisust ning parandaks teaduse kvaliteeti. See võimaldaks vältida suuri majanduskulusid ning vigu, mis tulenevad soolise võrdõiguslikkuse mõõtme eiramisest teaduses. Kui soolise võrdõiguslikkuse mõõtmega rohkem ei arvestata, kaasneb sellega negatiivne mõju Euroopa teadusruumi eesmärkidele tippsaavutuste osas. Naiste ulatuslikum kaasamine aitab kaasa Euroopa sotsiaal-majanduslikule arengule ning teaduse tipptaseme saavutamisele, paremale rakendamisele ja tulemuste parandamisele.

6.4 Komitee kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kahekordistama jõupingutusi ning võtma tõhusamaid meetmeid akadeemilistes ringkondades ning teadus- ja uurimistegevuses püsiva

soolise ebavõrdsuse kaotamiseks. Eelkõige on oluline täita lubadus tagada naiste 40 % osakaal kõigis komiteedes, kes osalevad töölevärbamises, projektide hindamise kriteeriumide väljatöötamises ja/või läbivaatamises või kes töötavad välja akadeemiliste, uurimis- ja teaduskeskuste tööpõhimõtteid. Veel üks meede, mida komitee toetab, on soolise võrdõiguslikkuse tegevuskavade koostamine, rakendamine ja hindamine ülikoolides ja teaduskeskustes, tingimusel et naised osalevad aktiivselt ja täiel määral kogu protsessis.

6.5 Samuti kutsub komitee Euroopa Komisjoni üles tagama organiseeritud kodanikuühiskonna osalemise selle soovitusel koostamises, mis sisaldab suuniseid institutsiooniliste muudatuste tegemiseks, et edendada tõelist soolist võrdõiguslikkust ülikoolides ja teaduskeskustes.

7. Optimaalne teadusteabe levitamine, sellele juurdepääs ja selle siire, sealhulgas digitaalsete vahendite abil

7.1 Komisjon avaldas 2008. aasta aprillis soovitusel⁽¹⁹⁾ intellektuaalomandi haldamise kohta teadmussiirdes. Soovitus hõlmas parimate tavade juhendit ülikoolidele ja teistele avalik-õiguslikele teadusasutustele⁽²⁰⁾. Kuid soovitusel sisalduvate eesmärkide elluviimiseks kõnealusest juhendist siiski ei piisa.

7.2 Teadusinfo kättesaadavus on edukate teadusuuringute ja innovatsiooni edendamise ning seega ka Euroopa konkurentsivõime oluline eeldus. Selle juurde kuulub ka teadmussiire teadlaste, ühisuuringute partnerluse – eelkõige teadlaste ja ettevõtjate – ning teadlaste ja kodanike vahel, kaasa arvatud avatud juurdepääs väljaannetele. Komitee tervitab komisjoni asjaomast teatist⁽²¹⁾ ja viitab oma selleteemalisele arvamusele⁽²²⁾.

7.3 Komitee kiidab samuti heaks kavatsuse koostada e-taristu arendamise tegevuskava, mille eesmärk on e-teaduse toetamine, tagades juurdepääsu teadusuuringute vahenditele ja ressursidele.

⁽¹⁶⁾ 16 Naised moodustavad 45 % doktorikraadiga teadlastest, kuid üksnes 30 % naisteadlastest tegutseb oma ametialal ja üksnes 19 % neist töötab kõrgetasemelistel akadeemilistel ametikohtadel. Keskmiselt moodustavad naised üksnes 13 % kõrgetasemeliste teadus- või uurimisasutuste juhtidest ja ainult 9 % ülikoolide juhtidest. (She Figures Preliminary data 2012, „Gender in Research and Innovation: statistics and indicators”, Helsinki rühm „Naised ja teadus” – Euroopa Komisjon <http://ec.europa.eu>)

⁽¹⁷⁾ Naistudengite protsent (55 %) ja naissoost ülikoolilõpetajate protsent (59 %) on palju kõrgem meeste omast, kuid mehed on arvukamalt esindatud kõrgetasemelistel ametikohtadel. Naised moodustavad madalama astme akadeemilisest personalist ainult 44 %, kaasprofessoritest 36 % ja korraldajatest professoritest 18 %.

⁽¹⁸⁾ Euroopa Parlamendi 2012. aasta märtsis avaldatud resolutsioonist rõhutatakse endiselt suurt palgaerinevust. Naised teenivad ELis keskmiselt 17,5 % vähem kui mehed, samal ajal kui 60 % uutest ülikoolilõpetajatest on naised.

⁽¹⁹⁾ C(2008)1329.

⁽²⁰⁾ Selle dokumendi eesmärk oli anda liikmesriikidele ja sidusrühmadele tavade ja poliitikameetmete kogum, mille abil stimuleerida teadmussiiret, mis on ikka veel ebapiisav. Teiselt poolt on tööstussektoris omandatud kogemustega teadustöötajate arv (näiteks teaduste levitamise ja siirdes tegelevate ülikoolide osakondades) Euroopas väiksem kui mujal maailmas ja ainult 5–6 % ELi teadlastest on suundunud avalikust sektorist erasektoris või vastupidi.

⁽²¹⁾ COM(2012) 401 final.

⁽²²⁾ EMSK arvamus „Teadusinfo kättesaadavus: avaliku sektori investeringud teadustegevusse”.

7.4 Komitee kutsub Euroopa Komisjoni üles nõudma ja täielikult ära kasutama teadus- ja uurimistegevusega seotud Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemist korrapärasel aruteludel, mis on välja kuulutatud sellise liikmesriikide foorumi loomise raames, mis toimib teadusprogrammide ja -projektide tulemuste levitamise ja ülekandmise lähtepunktina.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Julgeoleku valdkonna tööstuspoliitika. Innovatiivse ja konkurentsivõimelise julgeolekupoliitika tegevuskava””

COM(2012) 417 final

(2013/C 76/07)

Raportöör: **Antonello PEZZINI**

26. juulil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Julgeoleku valdkonna tööstuspoliitika. Innovatiivse ja konkurentsivõimelise julgeolekupoliitika tegevuskava” ”

COM(2012) 417 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 128, vastu hääletas 2, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitus

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab väga oluliseks terviklikku Euroopa julgeolekutööstuse poliitikat, mis tugineb ühendatud Euroopa turul sektori probleemide kooskõlastatud käsitusviisile, ühisele strateegiale ja konkurentsivõimelise arengu jagatud visioonile.

1.2 Selleks, et konkurentsivõimeliselt elavdada julgeolekutööstust (mille all mõeldakse traditsioonilist julgeolekutööstust, julgeolekusuunitlusega kaitsetööstust ning ka uusi osalisi ehk peamiselt ettevõtteid, mis laiendavad oma olemasolevaid tsiviilotstarbelisi tehnoloogiaid julgeolekurakendustele, ja ettevõtteid, mis pakuvad julgestusteenuseid), mille tööhõive- ja kliendibaas on lai ja paljutootav, peab komitee hädavajalikuks arendada välja

— **ühtse turu täieliku koostalitlusvõime sisemine mõõde:** toetades reguleeriva, tehnilis-õigusliku ja menetlusliku raamistikuga piisaval tasemel eraldatud vahendeid, ühtset arengustrateegiat ning märkimisväärsed investeeringuid teadus- ja uuendustegevusse;

— **prioriteetsed meetmed toote- ja teenuseliikide kaupa** selle põhjal, mil määral nad suudavad vastata ühtlustatud eeskirjadele ja menetlustele;

— **rahvusvahelistele turgudele usaldusväärselt pääsemise mõõde,** tööstusomandi õiguste parem rahvusvaheline kaitse, kaubandus- ja riigihanketurgude liberaliseerimine ning tööstuspoliitika terviklik strateegia;

— kõigi Euroopa tootjate võrdväärne ligipääs mereteedele, et eksportida oma tooteid rahvusvahelistele turgudele;

— **ühised terviklikud meetmed mitmesugustes julgeoleku ja tsiviilkaitse sektorites;**

— julgeolekuga seotud **tehnoloogiliste rakenduste ühiskondlik ja eetiline mõõde** nende kavandamise etapist alates, et tagada nende **omaksuvõtt ühiskonnas** ja inimeste eraelu puutumatuse täielik kaitse;

— **inimressursside koolituslik ja ametialane mõõde,** milles keskendutakse julgeolekutehnoloogia rakenduste kavandamisele, paigaldamisele, hooldamisele ja toimimisele, mille keskmes peaks olema inimväärikuse ja vabaduste austamine ning väärikus säilitamise õigus.

1.3 Komitee toetab tegevuskava algatusi, kuid sooviks, et nende aluseks oleks tugevam koostöö- ja kooskõlastamisraamistik, milles keskendutaks asjakohase ja üksikasjaliku statistika põhjal ka tooteliikidele, muu hulgas sektori ettevõtete tootlikkuse, tööhõive ja suuruse seisukohast.

1.4 Komitee soovib teabe juhtimise süsteeme kooskõlastada ja ühtlustada ning tagada koostalitlusvõime.

1.5 Komitee toetab kindlalt seda, et laiendatakse võimalusi juhtida ja ennetada uusi konkurentsistsenaariume ja -võimalusi saada institutsioonidelt rahalist toetust, sh Euroopa Liidu tasandil tehtava osaluspõhise tulevikuanalüüsi abil.

1.6 Ühiskondliku ja eetilise mõõtmise sidumine peaks toimuma läbipaistvalt ja olema tagatud kõigis etappides alates kavandamisest kuni standardimise ja tehnoloogia rakendamiseni kohapeal. Uutes tehnoloogiates ja eeskirjades tuleb algusest peale võtta arvesse kodanike põhiõiguste kaitset, eelkõige nende õiguste kaitset, mis on seotud eraelu puutumatuse ja isikuandmete kaitsega.

1.7 EL peab tegutsema ja tegevust liikmesriikides kooskõlastama, et tagada inimressursside selline koolitus ja nõustamine, mille tulemusel suudetakse pakkuda kvaliteetseid, professionaalseid ja üksikisikuid austavaid teenuseid ning rakendada kõrgtehnoloogias täielikult koostalitlusvõimelises süsteemis.

2. Sissejuhatus

2.1 Julgeolekutööstus on strateegiline sektor, millel on sarnaseid ja omavahel seotud tsiviilstarbelisi ja sõjalisi rakendusi ning see on teadusuuringute, tehnoloogilise uuendustegevuse ja nüüdisaegsete rakenduste ideaalne ristumispunkt.

2.2 Julgeolekutööstus on oma olemuselt tehnoloogiapõhine ja sellest käib pidevalt läbi uusi tehnoloogiaid. Selle sektori tooted ja teenused on mitmekesised, nad aeguvad kiiresti ning nõuavad teaduse ja tehnika tippaset.

2.3 ELi julgeolekutööstuse turuväärtus on hinnanguliselt 36,5 miljardit eurot ja see pakub ELis u 180 000 töökohta, samas kui maailma tasandil on see turg viimase kümne aasta jooksul kasvanud 10 miljardilt eurolt 100 miljardile eurole 2011. aastal. Julgeolekutööstus hõlmab järgmisi sektoreid: lennundusjulgestus, meresõidu turvalisus, üldine transpordiohutus, julgeolek piiridel, esmatähtsa infrastruktuuri kaitse, terrorismivastane luure (sealhulgas info- ja kommunikatsiooniturve ning selle kübermõõde), füüsiline julgeolek, kriisiohjamine ja kaitseriietus.

2.4 Nendele sektoritele lisandub kosmose julgeolekutööstus ja selle mitmesugused rakendused.

2.5 Euroopas on julgeolekuga seotud kosmetööstuse toodete turg suurte rahvusvaheliste kontsernide käes, mis tegutsevad Euroopa ja üksikute liikmesriikide tasandil tsiviil- ja kaubandusvaldkonnas ja mille puhul 40 % nõudlusest tuleb kaubandussektorist ja 60 % nõudlusest institutsioonidest.

2.6 Hoolimata turu pidevast kasvust, mis ei näita märke rahvusvahelise kriisi põhjustatud majanduslangusest, kannatab ELi julgeolekutööstus väga kyllustatud siseturu all, mille tööstuslik baas on liikmesriikide märkimisväärselt erinevate õigusraamistike ja tehnilis-õiguslike standardite tõttu nõrgenenud.

Samas piirduvad teadusuuringud ja riigihanked – hoolimata asjaomastest ELi meetmetest (nagu 7. teadusuuringute raamprogramm) – endiselt suures osas üksikute liikmesriikidega.

2.7 EL peab tagama oma kodanike, ettevõtete ja kogu ühiskonna julgeoleku paljudes valdkondades alates tsiviilkaitsest loodusõnnetuste vastu kuni toiduahela kaitseni, terrorismi ennetamisest ja selle vastu võitlemisest kuni kaitseni keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste, tuuma- ja lõhkeaineohtude eest.

2.8 Julgeolekutööstus on tulevikku silmas pidades äärmiselt oluline ja see esindab eriti hästi Euroopa probleeme ja võimalusi: paljud Euroopa ettevõtted on tänu oma tehnoloogilisele tasemele mitmes turusegmendis maailma liidrite seas, kuid nad võivad oma turuosa peamistele kaubanduspartneritele kaotada.

2.8.1 Vaja on asjakohast, üksikasjalikku ja usaldusväärset statistikat muu hulgas sektori ettevõtete tootlikkuse, tööhõive ja suuruse seisukohast.

2.9 Julgeolekusektori ettevõtete juhtimine on väga keeruline ja seda mõjutavad mitmed muutujad:

- turgude ühtsus, läbipaistvus ja juurdepääsetavus;
- strateegiad ja visioonid, rahaliste vahendite kättesaadavus;
- õigusraamistikud, tehnilised standardid, ühtlustatud menetlused ning tööstusomandi õiguste kaitse;
- tehnoloogilised ja tegevusnäitajad;
- võimalus juhtida ja ennetada uusi konkurentsistsenaariume.

2.10 Selleks, et sektori tööstust konkurentsivõimeliselt elavdada peab komitee hädavajalikuks, et Euroopa siseturul tagataks järgnev:

- ühtse turu täieliku koostalitlusvõime sisemine mõõde, vähendades kyllustatust nii liikmesriikide turgudel kui ka teadus- ja uuendustegevusse tehtavate investeeringute puhul;

— rahvusvahelistele turgudele juurdepääsu välismõõde, parandades tööstusomandi õiguste ebapiisavat rahvusvahelist kaitset, tegeledes piirangutega nii kaubandus- kui ka riigihanke- turule juurdepääsul ning kohaldades ka selles sektoris agresiivsemat terviklikku strateegiat tööstuspoliitika „välismõõtme suhtes, et ta saaks täita edasiviivat rolli kaubanduses ning järgida ühist suunitlust kahe- ja mitmepoolsetes kaubanduslepingutes“⁽¹⁾;

— Euroopa tootjate võrdsed õigused eksportida sõjalist varustust kolmandatesse riikidesse. Ühtsel turul ei tohi diskrimineerida otsese merelepääsuta liikmesriikide tootjaid nõudmistega hankida nn transiidilitsentsid oma toodete transportimiseks teises liikmesriigis asuvasse meresadamasse;

— julgeolekuga seotud tehnoloogiliste rakenduste ühiskondlik ja eetiline mõõde nende kavandamisest alates, et tagada nende **omaksvõtt ühiskonnas** ning inimeste eraelu puutumatuse ja põhiõiguste täielik kaitse koos konfidentsiaalsete andmete kaitsega;

— tootlikkuse ja eraellu mitte sekkuvate teenuste mõõde, mis võimaldab aga kasulikke lahendusi nii inimressursside arendamise kui ka rahvusvaheliste prognooside seisukohast, toetades suurettevõtteid, idufirmasid ning VKEsid, muu hulgas võrgustunud konsortsiumide ja piirkondade väärtustamise kaudu, et saavutada asjakohane konkurentsivõimeline kriitiline mass.

2.11 Globaalsel tasandil on kaugelt kõige suurem konkurent **Ameerika Ühendriigid**, mille õigusraamistik on ühtlustatud ning kus on ühised standardid, suur avalik nõudlus föderaalvalitsuse tasandil⁽²⁾ ning tugev siseturg, mis moodustab 42 % ülemaailmsest käibest. Samuti on USA ettevõtted julgeoleku tehnilise varustuse osas esirinnas. **Jaapanil ja Iisraelil** on juhtivaid ettevõtteid teatud kõrgetasemeliste seadmete alal, eriti info- ja kommunikatsiooniturbe valdkonnas, samas kui **Venemaal ja Hiinas** on kõrge arengutase füüsilise julgeoleku traditsioonilistes valdkondades.

2.12 Sellises globaalses kontekstis rõhutab komitee, et julgeolekusektoris on vaja proaktiivset Euroopa tööstuspoliitikat, mis peegeldaks paremini sektori tootmisvõimsuse, tööstusomandi õiguste tehnilise ja õigusraamistiku ja eelkõige selliste toote-, teenuse- ja süsteemiliikide vahelist tasakaalu, mis vastavad sellistele ühistele standarditele, ühtlustatud eeskirjadele ja menetlustele nagu

— juurdepääsu kontrollisüsteemid;

— skaneerimise riist- ja tarkvara;

— kaitstesüsteemid ja -seadmed;

— identifitseerimise ja reaalsuse tõlgendamise süsteemid ja -seadmed;

— seire- ja jälgimissüsteemid ja -seadmed ning

— häiresüsteemid,

samas kui nn tundlike toodete puhul tuleb reguleerimis- ja juurdepääsutingimused ükskhaaval läbi vaadata ja nende osas kokkuleppele jõuda, et tagada sama kvaliteet ja julgeolek.

2.13 Komitee on korduvalt rõhutanud, et tuleb kujundada poliitika võrgu- ja infoturbe valdkonnas, mis on Euroopa digitaalarengu tegevuskava esmatähtsad tegurid.

2.14 Komitee on juba avaldanud arvamust lennundusjulgestuse⁽³⁾, meresõidu turvalisuse⁽⁴⁾ ja maismaatranspordi turvalisuse⁽⁵⁾ kohta, samuti välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise⁽⁶⁾ kohta, rõhutades Frontexi agentuuri rolli ja vajadust globaalse lähenemisviisi järele, et käsitleda julgeolekut piiril ja võitlust ebaseadusliku sissetände vastu.

2.15 Kosmoseseire ja julgeolekuga seoses on komitee rõhutanud satelliitide Sentinel ja GMES ning satelliitnavigatsioonisüsteemi Galileo⁽⁷⁾ tähtsust.

2.16 Mitmetes uuringutes on rõhutatud, kui olulised on julgeolekutehnoloogia näidisprojektid keemiliste, bioloogiliste, radioloogiliste, tuuma- ja lõhkeaineohtude valdkonnas.

⁽¹⁾ Vt ELT C 218, 23.7.2011, lk 25.

⁽²⁾ Vt 2002. aasta sisejulgeolekuseadus (Homeland Security Act of 2002) ja 2002. aasta USA ohutusseadus (US Safety Act of 2002).

⁽³⁾ Vt ELT C 100, 30.4.2009, lk 39, ELT C 128, 18.5.2010, lk 142.

⁽⁴⁾ Vt ELT C 44, 11.2.2011, lk 173.

⁽⁵⁾ Vt ELT C 65, 17.3.2006, lk 30.

⁽⁶⁾ Vt ELT C 44, 11.2.2011, lk 162 ja ELT C 191, 29.6.2012, lk 134.

⁽⁷⁾ Vt ELT C 256, 27.10.2007, lk 47; ELT C 256, 27.10.2007, lk 73 ja ELT C 181, 12.6.2012, lk 175.

2.17 Seitsmes raamprogramm oli esimene programm, milles nähti eraldi ette julgeolekuvaldkonna uurimisprogrammi eelarvega 1,4 miljardit eurot. Selles keskenduti üksnes ELi kodanike kaitsmisele suunatud tsiviilrakenduste, tehnoloogia ja teaduste arendamise projektidele⁽⁸⁾, austades samas nende eraelu puutumatust ja põhiõigusi.

2.18 Komitee arvates tuleks lihtsustada samaaegselt nii tsiviil-otstarbeliste kui ka sõjaliste hübriidtehnoloogiate kasutamist, arendades koostöös Euroopa Kaitseagentuuriga välja asjakohased standardid, ja toetada kindlamalt ja rohkemate ressurssidega julgeolekut ka teadusuuringute ja innovatsiooni uue raamprogrammi progressi võimaldavate tehnoloogiate raames⁽⁹⁾, innustades selleks näidis- ja katseprototüüpide projekte.

2.19 Komisjon on lisanud julgeolekutööstuse strateegia „Euroopa 2020” juhtalgatuse „Üleilmastumise ajastu terviklik tööstuspoliitika” esmatähtsate tegurite hulka, mille kohta on komitee juba arvamust avaldanud⁽¹⁰⁾.

2.20 Komitee leiab, et on esmatähtis käivitada **ühtne Euroopa strateegia tervikliku käsitluse elluviimiseks julgeolekutööstuse sektoris**, sest julgeolek on üks praeguse ühiskonna peamisi muresid, see on majanduskasvu ja tööhõive nurgakivi ning nõuab konkurentsivõime parandamiseks kõikide liikmesriikide ühiseid jõupingutusi ja jagatud visiooni.

3. Komisjoni dokumendi põhisisu

3.1 Teatistes käsitletakse julgeolekutööstuse strateegilist tähtsust ning kirjeldatakse selliseid peamisi meetmeid Euroopa julgeolekutööstuse uuenduslikuks ja konkurentsivõimeliseks muutmiseks, millega komisjon kavatseb seda protsessi toetada.

3.2 Kavandatud tegevuskavas anti järgmised suunised:

- vähendada ELi siseturu killustatust sertifitseerimismenetluste ja julgeolekutehnoloogia ühtlustatud tehniliste standardite ning sertifitseerimissüsteemide vastastikuse tunnustamise kaudu;
- muuta teadus- ja uuendustegevus tõhusamaks ja ettevõtetele lähedasemaks, kasutades selleks nii julgeoleku kui ka kait-

sega seotud teadus- ja arendustegevuse suhtes kehtivate hübriidstandardite puhul tehnilisi ja õiguslikke volitusi kooskõlas Euroopa Kaitseagentuuriga; intellektuaalomandi ja kommertskasutusele eelnevate hangete uusi standardeid, mis nähti ette programmis „Horisont 2020” ning julgeolekutehnoloogia kiire valideerimistest ja tulevase sisejulgeoleku fondi rahalisi vahendeid;

- integreerida ühiskondliku ja eraelu mõõde;
- turulepääs: ekspordieeskirjad kolmandate riikide riigihangeturgude avamiseks ja tehniliste takistuste kaotamiseks; kaaluda toodete ELi julgeolekumärgist; uurida tsiviilvastutuse piiramist, nagu see nähti ette USA ohutusseaduses (rakendamine 2012./2013. aastal).

3.3 Komisjon kavatseb luua seirerühma, mis jälgiks kavandatud meetmete osas tehtud edusamme täpse ajakava alusel.

4. Üldised märkused

4.1 Komitee leiab, et ELi kodanike, ettevõtete, töötajate ja kogu ühiskonna ning konkurentsivõimelise ja jätkusuutliku majandusarengu jaoks on esmatähtis kujundada ELi tasandil välja terviklik ja kooskõlastatud käsitlusviis julgeoleku ja Euroopa julgeolekutööstuse arendamise probleemidega tegelemiseks, koostades selleks ELi julgeolekusüsteemide tervikliku strateegia, mille keskmes oleks üksikisik ja tema inimväärikus, et rahuldada vabaduse ja julgeoleku põhivajadused.

4.2 Komitee arvates tuleks võtta rohkem arvesse selliste juba loodud ametite lisaväärtust nagu Euroopa Kaitseagentuur, Frontex (välispiirid), Euroopa Politseiamet (avalik julgeolek), Euroopa Võrgu- ja Infoturbeamet (infoturve), Euroopa Lennundusohutusamet (lennundusohutus), Euroopa Meresõiduohutuse Amet (meresõiduohutus), Euroopa Toiduohutusamet (toiduohutus) ning hoiatussüsteeme, nagu tooteohutuse teemaline Euroopa kiirhoiatussüsteem (RAPEX) ja Helsingis asuv Euroopa Kemikaaliamet (keemiatoodete süsteem/REACH).

4.3 Komitee nõustub komisjoni analüüsiga, et tuleb täielikult ära kasutada mitmete kõnealuse sektori Euroopa ettevõtete juhtpositsioon, tagada **proaktiivselt** selline Euroopa siseturg, mis on tööpoolest ühendatud, toimiv ja kus killustatus ei tekita takistusi, ning edendada sektorit, mis pakub tööhõive seisukohast laia ja paljulubavat tootmis- ja teenustebaasi.

⁽⁸⁾ Programmi elluviimise poole peal oli seitsmenda raamprogrammi juba rahastatud 130 julgeoleku valdkonna uurimisprojekti. Euroopa Komisjon avaldas kataloogi seitsmenda raamprogrammi raames rahastatud edukatest projektidest.

⁽⁹⁾ Vt INT/651 „Progressi võimaldavad tehnoloogiad”.

⁽¹⁰⁾ ELT C 218, 23.7.2011, lk 38.

4.4 Samas leiab komitee, et Euroopa tegevuskava koostamisel tuleks minna kaugemale, et luua julgeolekutööstuse jaoks tõeline ühine Euroopa strateegia, milles oleks ühine visioon ja mis toimiks Euroopa platvormina, mis ühendaks julgeoleku eri aspekte ja mille juhtimismudel võimaldaks tagada tõhusa ja ühtse kooskõlastamise.

4.5 Selline terviklik strateegia võiks saada konkreetse vormi virtuaalsel platvormil, kus uuritakse eetika ja juhtimise küsimusi, sektoriüleseid aspekte ja koostalitlusvõimet.

4.6 Komitee arvates tuleb ületada lõhe poliitiliste otsustajate ja tööstuse arusaama vahel, tugevdades selleks algatusi, nagu Euroopa julgeolekukongress ja selliseid alalise dialoogi platvorme, nagu julgeolekupoliitika foorum.

4.7 Euroopa siseturu killustatuse kaotamine nõuab:

— julgeoleku valdkonnas horisontaalset koostööd ja kooskõlastamist nii ELi institutsioonides ja agentuurides kui ka nende vahel, et tagada toodete ja menetluste täielik koostalitlusvõime ning eri tegevusvaldkondade vertikaalne kooskõlastamine;

— osaluspõhist tulevikuanalüüsi, et määratleda ühine visioon, mida kõik jagavad;

— juhtimissüsteemi, milles osaleb nii avalik kui ka erasektor.

4.8 Komitee arvates tuleks lisaks ühiskondliku mõõtme lisamisele luua juba toodete, teenuste ja süsteemide kavandamisest alates mehhanismid, mis võimaldaksid sotsiaalpartneritel ja organiseeritud kodanikuühiskonnal osaleda julgeoleku ja selle tehnoloogiliste ja tootmisrakenduste arendamise ühiskondlikust ja eetilistest mõõtmest kinnipidamise järelevalves.

4.8.1 Kooskõlas Euroopa Kaitseagentuuriga antavate tehniliste ja õiguslike volituste puhul tuleb järgida uue standardimise poliitika põhimõtteid ning tagada, et iga-aastane tööprogramm oleks avalik ja läbipaistev ning et selle koostamisel osaleksid täiel määral sotsiaalpartnerid ja organiseeritud kodanikuühiskonna esindajad. Samuti tuleks hangete jaoks koostada sellised tehnilised kirjeldused, milles peetaks kinni avatuse, konsensus, läbipaistvuse, asjakohasuse, neutraalsuse ja kvaliteedi põhimõtetest⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Vt ELT C 68, 6.3.2012, lk 35.

4.8.2 Komitee jagab sertifitseerimissüsteemide vastastikuse tunnustamise kavandatud käsitlusviisi, tingimusel et õnnestub luua akrediteeritud sertifitseerimisasutuste ühtne kutsesstandard ning kehtestada vastavuse hindamiseks rangemad valikukriteeriumid ja ühtlustatud valikumenetlus⁽¹²⁾.

4.9 Komitee peab oluliseks tunnustada õiguslikult **kahe- guse kasutusega tehnoloogiaid**, et ergutada samaaegselt tsiviil- otstarbelise ja sõjalise kasutusega hübriidtehnoloogiaid, kuid toetab veelgi kindlamalt seda, et nendele tehnoloogiatele eraldataks programmis „Horisont 2020” ette nähtud progressi võimaldavate tehnoloogiate prioriteedi raames ja tulevase sisejulgeoleku fondi meetmete abil rohkem raha ja parandataks neid ka sisuliselt.

4.9.1 Mis puutub tööstus- ja intellektuaalomandisse, siis kuigi programmis „Horisont 2020” ette nähtud uuenduslikud käsitlusviisid on kahtlemata olulised, tuleks tööstusomandi õiguste kaitset WTO-s ning kahe- ja mitmepoolsete assotsieerimislepingute raames tugevdada. Erilist tähelepanu tuleks pöörata vastutuse piiramist ja välismaistele riigihanketurgudele pääsemist käsitlevatele klauslitele.

4.9.2 Komitee on nõus, et programmis „Horisont 2020” ette nähtud kommertskasutusele eelnevate hangetega pakutavaid uusi võimalusi tuleks täielikult ära kasutada.

4.10 Komitee toetab täielikult julgeolekutehnoloogia tööstus- sektorit reguleerivate eeskirjade ühiskondliku ja eetilise mõõtme tugevdamist.

5. Konkreetsed märkused

5.1 **Turu killustatuse vähendamine tooteliikide kaupa.** Komitee soovib seada tegevusprioriteedid mitte sektorite, vaid tooteliikide kaupa, sest toodetel on lihtsam vastata ühtse turu nõuetele ühtlustatud eeskirjade ja menetluste abil, kuna nendel on tugev turupotentsiaal ja need avaldavad mõju paljudele inimestele ja töötajatele. Erilist tähelepanu tuleks pöörata VKEda arengu toetamisele ja seda nii rahaliste ressursside ja teadusuuringute kui ka organisatsioonilisest seisukohast.

5.2 **Teadus- ja uuendustegevus, tööstusomandi õigused ja hanked.** Komitee kutsub üles suurendama julgeolekutehnoloogiale eraldatavaid ELi rahalisi vahendeid programmi „Horisont 2020” raames ning osalema laialdaselt progressi võimaldavate tehnoloogiate valdkonnas. Samuti toetab ta ISA programmi raames julgeolekule suunatud ühiste koostalitlusvõime projektide tugevdamist,⁽¹³⁾ selles sektoris uuendustegevusele riigiabi andmisel erandite tegemist, direktiivide 2004/18/EÜ ja

⁽¹²⁾ Vt ELT C 120, 16.5.2008, lk 1.

⁽¹³⁾ ISA: Euroopa haldusasutuste koostalitlusvõime alased lahendused (2010-2015).

2009/81/EÜ ja julgeolekutööstuse kommertskasutusele eelnevate hangete vahendite tegeliku rakendamise kontrollimist, avaliku ja erasektori ning tsiviilotstarbelise ja sõjalise poole suuremat koostööd, ettevõtete liitumise ja ühinemise strateegiate lihtsustamist, piiratud tsiviilvastutuse kaitse (*Third party limited liability protection*) eeskirjade ühtlustamist ning tööstusomandi õiguste sise-eeskirjade parandamist.

5.3 Juurdepääs välisturgudele. Komitee leiab, et julgeolekutööstuses tuleks tugevdada terviklikke ja ühiseid välispoliitika meetmeid ning kaitsta WTO-s ning Euroopa kahe- ja mitme-poolsetes assotsieerimislepingutes rohkem tööstusomandi õigusi, tagades vastastikkuse põhimõtte alusel samasuguse juurdepääsu välisturgudele ja riigihangetele, suurendades ELi meetmete kaalu rahvusvahelises standardimises ning võttes kasutusele ELi kvaliteedimärgise Euro Security Label.

5.4 Ühiskondlik ja eetiline mõõde. Kõik julgeolekusüsteemid, -tooted ja -teenused peavad austama inimeste vabadusi ja põhiõigusi, eelkõige õigust konfidentsiaalsusele, ja aitama edendada majanduslikku ja ühiskondlikku arengut, ohutut kaubandust ning inimeste heaolu ja julgeolekut. Tehnoloogiline areng peab võimaldama algusest peale parandada isikuandmete kaitset ja konfidentsiaalsust ning pakkuma avaliku ja erasektori dialoogi toetusel vahendeid selliste seaduste läbipaistvaks ja vastutustundlikuks kohaldamiseks, mille keskmes peab olema inimeste kaitse.

5.5 Kooolitus, nõustamine ja kvalifitseeritud inimressursi töölevõtmine kooskõlas julgeoleku- ja kõrgtehnoloogiliste rakenduste nõuetega, mille tulemusel suudetakse täielikult koostalitlusvõimelises süsteemis pakkuda kvaliteetseid, professionaalseid ja üksikisikuid austavaid ja inimväärikust kaitsvaid teenuseid.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELis tehtava rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö parandamine ja keskendamine: strateegiline lähenemisviis”

COM(2012) 497 final

(2013/C 76/08)

Raportöör: **Gerd WOLF**

14. septembril 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: ELis tehtava rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö parandamine ja keskendamine: strateegiline lähenemisviis”

COM(2012) 497 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 133, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 2.

1. Kokkuvõte

1.1 Teadustöö ja innovatsiooni edu määrab ära Euroopa konkurentsivõime kogu maailma kontekstis, olles seega töökohade, sotsiaalteenuste ja heaolu aluseks. Programm „Horisont 2020” hõlmab selleks ette nähtud ja hädavajalikke ELi toetusmeetmeid. Üks osa sellest on rahvusvaheline koostöö partneritega ELi mittekuuluvatest riikidest.

1.2 See avaldab ulatuslikku positiivset mõju asjaomaste osapoolte sellealastele edusammudele ja samuti rahvastevahelisele üksteisemõistmisele.

1.3 Sellise koostöö kasulikkus Euroopa jaoks sõltub aga otsustaval määral Euroopa teadusruumi atraktiivsusest ning Euroopa ülikoolide ja teadusasutuste ning ettevõtete, sh VKEd mainest ja suutlikkusest. Selleks vajalike eelduste täitmine kogu Euroopas kuulub strateegia „Euroopa 2020” peamiste eesmärkide hulka.

1.4 Valitsevat finants- ja majanduskriisi arvestades on seega veelgi hädavajalikum rakendada antitsükilist Euroopa tasandi toetuspoliitikat ning kasutada kõiki rahalisi ja struktuurilisi vahendeid, et muuta Euroopa teadusruum, selle alused ja rahvusvaheline mõõde tugevamaks ja atraktiivsemaks ning kaitsta seda vahendite kärpimise eest. Programmi „Horisont 2020” eelarvet ei tohi kuritarvitada muude huvikonfliktide mängukannina.

1.5 Raamlepingutes partnerriikidega peab põhieesmärk olema tagada võrdsed võimalused („level playing field”) koos vastastikuste õiguste ja kohustustega. Muus osas ei tohi koostööpartnereid Euroopa tasandi eeskirjadega piirata rohkem kui Euroopa huvide seisukohast hädavajalik. Loovus vajab tegutsemisvabadust!

1.6 Subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt peaksid projektipõhiseid koostöölepinguid sõlmima vastavalt need sidusrühmad, kes ise asjaomases koostööprojekti osalevad või organisatsioonina selle eest vastutavad.

1.7 Ulatuslikud teadustaristud ja näidisprojektid võivad üksiku liikmesriigi – võib-olla isegi kogu ELi – suutlikkust ja ka kasutuspotentsiaali ületada ja seetõttu vajada komisjoni otsest osalust.

1.8 Rahvusvaheliste koostööprojektide edu eelduseks on usaldusväarsus, järjepidevus ja ettenägematute kulude reserv projekti kogu kestuse vältel. Selleks tuleb võtta spetsiifilisi meetmeid. Lisaks tuleb tagada kaasatud spetsialistide piisav liikuvus ja seda toetada.

1.9 Rahvusvaheline koostöö ei ole mitte eesmärk omaette, vaid ühendab töötajaid. Koostöö peab igal konkreetsel juhul olema põhjendatud oodatava lisaväärtusega. See ei peaks kujunema komisjoni välispoliitikat teenivaks vahendiks.

1.10 Juhtumõtteks peab olema ELi enda huvi, samuti Euroopa teadusruumi tugevdamine ja innovatsioonivõime suurendamine. Seepärast tuleks Euroopa vahenditest toetatavaid koostööprojekte alles arenevatest riikidest pärit partneritega toetada eelistatult arenguabiks ette nähtud eelarvest.

1.11 Asjaolu, et puudub ikka veel ELi patent intellektuaalomandi õiguste tagamiseks, asetab euroopapoolsed koostööpartnerid märgatavalt halvemasse majanduslikku positsiooni. Komitee kutsus parlamenti, komisjoni ja nõukogu üles toetama kavandatud samme ühtse mõjuga Euroopa patendi suunas töötamiseks ja lõpuks ometi ummikust välja murdma. Seejuures tuleks Euroopas sisse viia ka uudsust säilitav avaldamise ooteaeg.

1.12 Teavet strateegilise lähenemisviisi ellurakendamise kohta ei tuleks koguda mitte uute vahendite abil, vaid nt kasutades Euroopa poolaasta raames kogutud teavet.

2. Komisjoni teatise põhisisu

2.1 Teatises on välja toodud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonnas tehtava rahvusvahelise koostöö põhjused, strateegilised eesmärgid ja mõned tegutsemistavad. Rahvusvahelise koostööna käsitletakse koostööd partneritega ELi mittekuuluvatest riikidest.

2.2 Välja on toodud järgmised eesmärgid:

- a) **suurendada liidu tippaset ning atraktiivsust teadusuuringute ja innovatsiooni vallas ning liidu majanduslikku ja tööstuslikku konkurentsivõimet**, kasutades väliseid teabeallikaid, tuues liitu talente ja investeringuid, hõlbustades juurdepääsu uutele ja tärkavatele turgudele ning leppides kokku teadustöö tegemise ja tulemuste kasutamise ühised tavad;
- b) **lahendada üleilmseid ühiskonnaprobleeme** tõhusate lahenduste kiirema leidmise ja kasutuselevõtu ning teadustaristute kasutamise optimeerimise kaudu;
- c) **toetada liidu välispoliitikat**, viies tegevuse tihedasse kooskõlla laienemis-, naabus-, kaubandus- ning ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, samuti humanitaarabi- ja arengupoliitikaga ning muutes teadustöö ja innovatsiooni välispoliitiliste meetmete laiahaardelise paketi lahutamatuks osaks.

2.3 Uuel strateegilisel lähenemisviisil rahvusvahelisele teadus- ja innovatsioonikoostööle peavad olema järgmised tunnusjooned:

- programm „Horisont 2020” on piiranguteta avatud kolmandate riikide osalistele, mis võimaldab Euroopa teadlastel teha koostööd parimate teadlastega üle maailma;
- tehakse sihtotstarbelist rahvusvahelist koostööd, millel on võimalikult suure mõju tagamiseks vajalik haare;
- koostatakse oluliste partnerriikide ja -piirkondadega tehtavat koostööd käsitlevad mitmeastased tegevuskavad;
- tugevdatakse komisjoni, liikmesriikide ja asjakohaste sidusrühmade partnerlust;
- edendatakse ühiseid rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö põhimõtteid;
- suurendatakse liidu rolli rahvusvahelistes organisatsioonides ja mitmepoolsetel foorumitel; ning
- parandatakse rakendamist, juhtimist, järelevalvet ja hindamist.

3. Komitee üldised märkused

3.1 Teadustöö ja innovatsiooni edu määrab ära Euroopa konkurentsivõime kogu maailma kontekstis, olles seega töökohatade, sotsiaalteenuste ja heaolu aluseks. Programm „Horisont 2020” hõlmab selleks ette nähtud ja hädavajalikke Euroopa Komisjoni toetusmeetmeid. Rahvusvaheline koostöö on üks programmi „Horisont 2020” aspekte.

3.2 Rahvusvaheline teadus- ja innovatsioonikoostöö avaldab ulatuslikku positiivset mõju asjaomaste osapoolte sellealastele edusammudele ja samuti rahvastevahelisele üksteisemõistmisele. See ei kehti mitte ainult Euroopa teadusruumis, vaid ka kogu maailmas ja seega ka käesoleva arutelu teemade puhul. Komitee kordab uuesti oma varasemaid selletemalisi soovitusi ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Vt ELT C 306, 16.12.2009, lk 13.

3.3 Seepärast tervitab komitee Euroopa Komisjoni teatist ja toetab üldjoontes selle eesmärgi ja argumente.

3.4 Euroopa läbirääkimispositsioon algavate partnerluste puhul ja rahvusvahelise koostöö kasulikkus ELi jaoks sõltub aga otsustaval määral Euroopa teadusruumi atraktiivsusest ning Euroopa ülikoolide ja teadusasutuste mainest ja suutlikkusest, samuti ettevõtete, sh VKEde innovatsioonivõimest.

3.5 Selleks vajalike eelduste täitmine kogu Euroopas kuulub strateegia „Euroopa 2020” peamiste eesmärkide hulka. Valitsevat finants- ja majanduskriisi arvestades on seega veelgi hädavajalikum rakendada antitsükilist Euroopa tasandi toetuspoliitikat, s.t selles valdkonnas vahendeid mitte vähendada, vaid kasutada kõiki rahalisi ja struktuurilisi vahendeid, et muuta Euroopa teadusruum, selle alused ja rahvusvaheline mõõde tugevamaks ja atraktiivsemaks. Just sel eesmärgil tuleb aga programmi „Horisont 2020” eelarvet rahastada vähemalt komisjoni poolt välja pakutud ulatuses. Seepärast kordab komitee oma mitmel puhul esitatud üleskutset Euroopa Parlamendile ja nõukogule siinkohal kärpeid mitte lubada ja mitte kuritarvitada seda eelarvet muude huvikonfliktide mängukannina.

3.6 Edukas teadustöö ja innovatsioon ei edene kõigis liikmesriikides ühtviisi. Komitee kordab oma mitmel puhul esitatud üleskutset, et Euroopa teadusruumi kuuluvates liikmesriikides, mis ei ole praegu varustatud piisavate tippteadusasutuste ega innovatsiooni kasvulavade, kõrvaldataks see puudus struktuuri- ja ühtekuuluvusfondide abil võimalikult kiiresti ja võimaldataks eduka toetus- ja majanduspoliitikaga piisava hulga tipp-teadlaste ja innovaatilise ettevõtluse esilekerkimine. Vaid sel moel on võimalik ellu viia kasulik kontseptsioon „Teaming for Excellence” ⁽²⁾. Seetõttu kutsub komitee kõiki liikmesriike (ja vajalikus osas ka eraettevõtjaid) üles viima omalt poolt lõpuks ellu nüüdseks ka strateegiasse „Euroopa 2020” üle võetud Lissaboni strateegia eesmärgid ning eraldama 3 % SKPst teadus- ja arendustegevusele.

3.7 Komisjoni poolt teatavaks tehtud eesmärk on järgmine: „programm „Horisont 2020” on piiranguteta avatud kolmandate riikide osalistele, mis võimaldab Euroopa teadlastel teha koostööd parimate teadlastega üle maailma”. See võimalus eksistee-

rib ⁽³⁾ loomulikult juba palju aastakümneid ja leiab intensiivset kasutust. Seepärast peaks komisjon lähteolukorda selgemalt kirjeldama. Tuleks selgitada, milliste uute vahenditega milliseid lisavabadusi siin saavutada soovitakse, mida on vaja täiendavalt lubada ja mida tuleks lisaks hakata toetama.

3.8 Komisjon on välja pakkunud, et eduka rahvusvahelise koostöö toetusmeetmena sõlmitaks võimalike partnerriikidega raamlepingud. Komitee arvates peaks see esmajoonel puudutama eriti innovatsioonimeelseid, edukaid ja kõrge suutlikkusega tööstusriike. Seejuures peab raamlepingutes – analoogselt vabakaubanduslepingutega – põhieesmärk olema tagada võrdsed võimalused („level playing field”) koos vastastikuste õiguste ja kohustustega. Muus osas ei tohiks võimalikke partnereid Euroopa tasandi eeskirjadega piirata rohkem kui Euroopa huvide seisukohast hädavajalik.

3.9 Raamlepingutes tuleb vältida mis tahes mitte asjassepuutuvaid seisukohti ja mõjutusi ning jätta piisavalt paindlikkust ja tegutsemisvabadust, et oleks võimalik sõlmida lepinguid, mis on parimal võimalikul viisil kohandatud vastavatele üksikjuhtudele ja nende lähtekohtadele. Loovus vajab tegutsemisvabadust!

3.10 Eriti oluline on tagada piisav usaldusväärsus, järjepidevus ja ettenägematute kulude reserv koostööprojektide kogu kestuse vältel. See on ambitsioonikas ülesanne, mis vajab spetsiifilisi meetmeid.

3.11 Subsidiarsuse põhimõtte kohaselt peaksid koostöölepinguid sõlmima need sidusrühmad, kes ise asjaomases koostööprojektis osalevad või organisatsioonina selle eest vastutavad.

3.12 Mis puutub komisjoni, siis tuleks teda otseselt kaasata vaid juhul, kui üksiku liikmesriigi, ettevõtja või teadusorganisatsiooni potentsiaal on ebapiisav, näiteks teaduslik-tehnilised suurprojektid. Sellisel juhul peaks aga komisjon kandma ka asjaomast vastutust. Komitee tuletab meelde ⁽⁴⁾, et just suured teadustaristud ja näidisprojektid on need, mis võivad ületada ühe liikmesriigi – ja võib-olla isegi kogu Euroopa Liidu – suutlikkuse ja kasutuspotentsiaali ning vajavad seega tugevamat komisjonipoolset osalust.

⁽²⁾ Vt nt Peter Gruss: MaxPlanckForschung 3/12, lk 6, ISSN 1616-4172.

⁽³⁾ Vt selle kohta ELT C 306, 16.12.2009, lk 13, punkt 3.2.

⁽⁴⁾ Vt eelkõige ELT C 181, 21.6.2012, lk 111, punkt 4.3.1.

3.13 Seevastu areneb enamik rahvusvahelise koostöö vorme teadlaste, uurimisrühmade, ettevõtjate, sh VKEde või teadusorganisatsioonide isiklike kontaktide kaudu, mis tavapäraselt sünnivad ning mida edendatakse rahvusvahelistel erialakonverentsidel ja -messidel. Neid iseorganiseerumise protsesse tuleb teadvustada, tunnustada, kasutada ja selgemalt toetada. Komitee avaldab kahetsust, et tema korduvalt esitatud soovitusel ei ole seni saanud komisjonilt märgatavat vastukaja.

3.14 Koostööprojektides osalevate spetsialistide piisav liikuvus on edu eeldus. Komisjon peaks kõnealust aspekti arendama, vajadusel analoogiliselt Euroopa-sisesele liikuvusele kehtivate eeskirjade ja toetusmudelitega.

3.15 Komitee on mures (komisjoni teatise punkt 5), et rahvusvaheline koostöö võiks komisjoni jaoks areneda poliitiliseks eesmärgiks omaette või komisjoni välispoliitika vahendiks. Koostöö ei ole aga eesmärk omaette, vaid eeldab täiendavat panust, mida on eranditult võimalik õigustada teadmiste ja oskuste lisandumise ja täiенemisega ning innovatsiooni tulemustega. Seetõttu peaksid koostööprojektid hõlmama vaid neid osapooli, kes aitavad kaasa lisaväärtuse loomisele.

3.16 Seejuures ei ole küsimus mitte ainult vahendite jaotamise prioriteetides, vaid ka halduskoormuses. Kuigi programmi „Horisont 2020” Euroopa-sisest halduskoormust on loodetavasti võimalik vähendada kavandatud lihtsustamismeetmete abil⁽⁵⁾, võtab see endiselt olulise osa teadlaste ja teadusuurijate tööjõust. Täiendades seda nüüd võib-olla liiga formaalsete menetluste alusel toimuva globaalse koostööga, kätkeb see endas uue bürokraatliku paise ohtu.

3.17 Lisaks tekitab muret programmi „Horisont 2020” kahjuks endiselt liiga piiratud rahastamisvahendite kasutamine. Kui need voolavad väljaspool ELi asuvatesse kolmandatesse riikidesse, kaovad nad automaatselt Euroopa teadusruumist. Siin tuleb igal juhul hoolikalt kaaluda prioriteete, muu hulgas ka seoses ELi liikmesriikide märkimisväärse järelejätmise vajadusega. Seetõttu tuleks selliseid koostööprojekte, mis oma loomult kujutavad endast eelkõige arenguabi, eelistatult rahastada arenguabi eelarvest.

3.18 Komisjoni teatistes käsitletakse ka intellektuaalomandi küsimust ja nimetatakse seda nn Euroopa lähenemisviisi valiku

põhjuseks. Alusuuringute osas on küsimus esmajärjekorras uue avastuse või arusaama ajalise prioriteedi tunnustamises. Aga juba kasutusse üleminekul lisandub siia iseenesest mõistetavalt ka võimaliku leiutise patenteeritavuse küsimus.

3.19 Juba aastakümneid annab siin tunda Euroopa nõrk koht: endiselt puudub Euroopa Liidu patent. See toob ELis kõigile ettevõtjatele ja eelkõige VKEdele kaasa kas mitmekordsed kulud võrreldes nende väljaspool Euroopat (nt USAs) asuvate koostööpartneritega või isegi patendist loobumise, st patendi-kaitse kaotamise. Komitee kutsub parlamenti, komisjoni ja nõukogu⁽⁶⁾ üles täielikult toetama lähitulevikuks kavandatud samme ühtse mõjuga Euroopa patendi suunas töötamiseks ja lõpuks ometi ummikust välja murdma. Komitee tervitab Euroopa Parlamendi selleteemalisi resolutsioone⁽⁷⁾. Seejuures tuleks Euroopas sisse viia ka uudsust säilitav avaldamise ooteaeg⁽⁸⁾.

3.19.1 Lisaks tuleks rahvusvaheliste ühiste tehnoloogiaalga-tuste osas veelkord arutada intellektuaalomandi õigusi ja need läbi vaadata.

4. Komitee erimärkused

4.1 Komisjoni ettepaneku kohaselt tuleb loetelu riikidest, kelle teadlastel on õigus automaatselt toetust saada, piirata sellega, et lisaks praegusele üksnes kogurahvatulul inimese kohta põhinevale valikukriteeriumile kasutatakse kogu SKP-l põhinevat kriteeriumi, millega välistatakse teatud künnise ületanud riigid.

4.1.1 Komitee arvamuse kohaselt tuleks seda käsitleda eristatumalt. Esmane kriteerium ELi toetatavale koostööle väljaspool ELi asuvate riikide valitud kodanikega peaks eranditult olema Euroopa organisatsioonide, ettevõtjate ja VKEde, teadlaste ja teadusuurijate erihuvi või vajadus asjaomase oskusteabe omandamiseks. Esiplaanil peab olema Euroopa teadusruumi toetamine. Ka siis, kui mõne projekti jaoks vajatakse suurepärast eksperti kõrgema SKPga riigist, peaks olema võimalik teda toetada, kui puudub muu võimalus tema oskusi ja teadmisi Euroopa huvides kasutada. Otsustav juhtumite peab olema ELi enda huvi!

⁽⁶⁾ Euroopa Liidu Nõukogu, 23. juuni 2011 – 11328/11.

⁽⁷⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/et/pressroom/content/20121210IPRO4506/html/Parlament-v%C3%B5ttis-vastu-ELi-%C3%BChtse-patendi-v%C3%A4ljaandmise-eeskirjad>

⁽⁸⁾ Vt EMSK arvamust teemal „Teadusinfo kättesaadavus: avaliku sektori investeeringud teadustegevusse”, punkt 3.4. (Vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 48)

⁽⁵⁾ Vt ELT C 48, 15.2.2011, lk 129, punkt 1.2.

4.2 Komisjoni arvates on strateegilise lähenemisviisi rakendamiseks vajalik objektiivne teave. Komitee tervitab komisjoni esindaja suulist avaldust, et teatistes pakutud statistika koostamiseks ja andmete kogumiseks ei ole ettenähtud lisakulu, vaid et komisjon peab selleks kasutama juba olemasolevaid allikaid. Komitee soovib näiteks kasutada Euroopa poolaasta raames kogutavat teavet ⁽⁹⁾, et vältida täiendava koormuse tekitamist ettevõtjatele ja teadlastele.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_et.htm

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusinfo paremini kättesaadavaks: rohkem kasu avaliku sektori investeeringutest teadustegevusse”

COM(2012) 401 final

(2013/C 76/09)

Raportöör: **Gerd WOLF**

17. juulil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Teadusinfo paremini kättesaadavaks: rohkem kasu avaliku sektori investeeringutest teadustegevusse”

COM(2012) 401 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 151, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Teadusinfo kättesaadavus on edukate teadusuuringute ja innovatsiooni edendamise ning seega ka Euroopa konkurentsivõime oluline eeldus. Selle juurde kuulub teadmussiire teadlaste, ühisuuringute partnerluste – eelkõige teadlaste ja ettevõtjate – ning teadlaste ja kodanike vahel.

1.2 Järgmisi väiteid arvesse võttes toetab komitee komisjoni sõnastatud eesmärgid ja ettepanekuid; komitee näeb nendes – tehniliselt interneti kaudu võimalikku – teadustöö hõlbustamist ja selle tõhususe potentsiaalset suurendamist.

1.3 Nende eesmärkide edukaks elluviimiseks on oluline tagada jätkuvalt teadlaste ja nende organisatsioonide autorsus ja intellektuaalomand, säilitada teadus- ja uurimistegevuse vabadus ning säästa teadlasi tõhusust vähendavast lisatööst või täiendavast halduskoormusest.

1.4 Avatud juurdepääs teadusväljaannetele (interneti kaudu) laiendab või täiendab raamatukogusid vastavalt tänastele tehnilistele võimalustele. See on väga kasulik, praeguseks ulatuslikult kasutusel ning sellega tuleks edasi tegeleda ja seda täiendada. Eesmärgiks tuleb seada ülemaailmne sümmeetria Euroopa ja väljaspool Euroopat asuvate riikide vahel.

1.5 Teadusinfo säilitamine (uurimisandmete salvestamine) võimalikuks hilisemaks kasutamiseks on vajalik; praegusel ajal kuulub see hea teadustava hulka. Komitee tunneb heameelt komisjoni kavatsuse üle toetada selleks vajalikke taristuid ka tulevikus. Kui projektilepingutes on kavas andmete salvestamist

põhjalikult käsitleda, tuleb koos asjaomaste teadlastega võtta vastu otsused ulatuse, vormi, üksikasjalikkuse ja kirjelduse kohta (koos metaandmetega), lähtudes konkreetsest valdkonnast.

1.6 Sellest tulenevalt tekib küsimus avatud (s.t üldise, ülemaailmse, tasuta, kontrollita ja tingimusteta) juurdepääsu kohta salvestatud uurimisandmetele interneti kaudu. Sellel küsimusel on palju aspekte, see puudutab senist teaduskultuuri ning seda tuleb käsitleda väga diferentseeritult ja ettevaatlikult. Samal ajal kui on mõeldavad uurimisvaldkonnad, mille puhul võib avatud väline juurdepääs olla kasulik ja turvaline, räägivad paljudes teistes valdkondades otsustavad aspektid selle vastu. Seepärast hoiatatakse üldistamise eest.

1.7 Seepärast peaksid võimalikud lahendused valitud juhtumite puhul järkjärguliselt ja katseliselt lähtuma juba praegu tava- pärastst iseorganiseerunud andmevahetuse vabatahtlikest meetoditest (näiteks CERN, veeb) ning neid tuleks kokkuleppel uurimisprotsessis osalevate teadlastega katseprojekti raames empiiriliselt järele proovida. Siiski ei tohi uute ettekirjutuste või lisamenetluste kaudu nurjata äsja alanud jõupingutusi selle- alaste haldusmenetluste lihtsustamiseks.

1.8 Sellele vaatamata võiks avatud juurdepääs mõistlikule valikule sellistest andmetest, mis on aluseks vabalt juurdepääsetavatele väljaannetele, olla kasulik – eelkõige juhul, kui on tegemist ülemaailmse sümmeetriaga Euroopa ja väljaspool Euroopat asuvate riikide vahel.

1.9 Kõik need meetmed on teadlaste ja nende organisatsioonide jaoks seotud osalt märkimisväärsede lisakuludega. Neid tuleb eelarve kavandamisel ja eelarve jaotamisel igakülselt arvesse võtta.

2. Komisjoni teatise lühiülevaade

2.1 Teatis puudutab komisjoni kavandatud meetmeid, mille eesmärk on juurdepääsu parandamine teadusinfole ja suurema kasu saamine avaliku sektori investeeringutest teadustegevusse.

2.2 Meetmete eesmärgid on

— juurdepääs teadusväljaannetele;

— teadusinfo säilitamine;

— juurdepääs uurimisandmetele.

2.3 Teadusväljaannete kättesaadavusega seoses on praegu teadusväljaannete kirjastustega käimas läbirääkimised kahe mudeli üle:

— **Kuldne avatud juurdepääs:** kirjastamiskulud on viidud (tellivatelt) lugejatelt üle autorite kanda. Tavaliselt kannab neid kulusid ülikool või uurimisinstituut, mille juures teadlane töötab, või teadusuuringuid toetav rahastamisasutus.

— **Roheline avatud juurdepääs** (isearhiveerimine): teadlane arhiveerib avaldatud artikli või vastastikuse eksperimentaalse saanud lõpliku käsikirja võrgus asuvas repositooriumis enne või pärast avaldamist või sellega samaaegselt. Kirjastaja nõudel juurdepääs artiklile tavaliselt viibib (kinnipidamisperiood), et tellijatele jääks teatav lisahüve.

2.4 Lisaks esitatakse ajakava, kuidas neid eesmäärke programmi „Horisont 2020” käigus samm-sammult ellu viiakse.

3. Komitee märkused

Siinkohal käsitletakse interneti kaudu pakutavat avatud, s.t üldist, tasuta, ülemaailmset ja piiranguteta juurdepääsu tulevastele väljaannetele ja nende aluseks olevatele uurimisandmetele, mis praeguseks eksisteerivad tavaliselt ka digitaalselt kujul.

3.1 Varasemad märkused

Komitee käsitles siin arutusel olevat teemat juba oma arvamuses ⁽¹⁾ „Teadusasutuste, tööstuse ja VKEdes koostöö ja teadmusiire – innovatsiooni oluline eeldus” ning esitas selle kohta põhimõttelisi märkusi, mis kehtivad ka praegu. Märkuste eesmärk oli parandada teadmussiiret ühisuuringute partnerluste vahel (eelkõige teadlaste ja ettevõtjate vahel). Selles nähti olulist tegurit innovatsiooni ning seega ka Euroopa konkurentsivõime edendamiseks. Märkused puudutasid ka uurimis- ja innovatsiooniprotsessis tekkiva intellektuaalomandi haldamist ning kunsti- ja teadusvabadust ⁽²⁾ ⁽³⁾.

3.2 Autorsus ja intellektuaalomand

Teadlaste ja nende organisatsioonide autorsuse ja intellektuaalomandi puhul on ühelt poolt tegemist selle tunnustamisega, et esimesena tehti teadusavastus või -järelendus, mis tavaliselt dokumenteeritakse väljaandes autorsuse märkimise teel, teiselt poolt sellise loomeprotsessi tunnustamisega ja sellest tulenevate kasutusõigustega (või nende osadega), mille puhul tekivad uute järelduste alusel võib-olla innovatsioon ja leiutised, millele taotleatakse siis sageli ka patendikaitset. Komitee tunneb seetõttu heameelt komisjoni väite üle (punkt 4.1), et kavandatud „[a]vatud juurdepääsu poliitika ei mõjuta autori vabadust valida, kas avaldada või mitte. Sellega ei sekkuta ka patentimisse ega muudesse ärilise kasutuse vormidesse.”

3.3 Uudsust säilitav tähtajapikendus

Küsimuse puhul, kas avaldada teadustulemused varakult, aga kaotada samas õigus võimalike sellest tulenevate leiutiste uudsusele, või viimase vältimiseks viivitada esmalt avaldamisega ja kaotada sellega nt prioriteediõigus mõne avastuse suhtes, on tegemist raske ja kohati kaotustega seotud dilemmaga. Komitee kordab oma soovitusi kehtestada sellest dilemmast pääsemiseks nn uudsust säilitav tähtajapikendus ELi patendi kasutuselevõtul ⁽⁴⁾, millele on hoiatavalt viidatud.

3.4 Patendiõiguse näide

Kümneidepikkuse rahvusvahelise edasiarenduse käigus töötati patendiõiguses välja ja seati sisse sobiv tasakaal ühelt poolt esialgsete intellektuaalomandi konfidentsiaalsusnõuete ja teiselt poolt avatud juurdepääsu vahel sellega hõlmatud toodetele. Praegu avaldatakse patendinõuded 18 kuu pärast ja need on ka internetis kõigile kättesaadavad.

3.5 Uurimisandmed

Olenevalt teadusharust on tänastele toimumisviisidele rohkem või vähem iseloomulik,

⁽¹⁾ ELT C 218, 11.9.2009, lk 8, punkt 3.

⁽²⁾ Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 13 (märts 2010): „Akadeemilist vabadust austatakse”.

⁽³⁾ Nt Torsten Wilholt: FORSCHUNG & LEHRE, 19. aastakäik, lk 984; www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ ELT C 132, 3.5.2011, lk 39, punkt 3.9.

i. et uurimisprotsessis tekkivaid andmeid tuleb esmalt nn toorandmete alusel kalibreerida ning mõõtmisvigade suhtes kontrollida, analüüsida sisemises arvamuse kujundamise protsessis nende järjepidevust, hinnata nende tähendust ja vajaduse korral võrrelda või kombineerida neid teiste mõõteandmetega, enne kui need on võimalik lisada valideeritud, usaldusväärsete andmete kogumisse ja teatavaks teha, ning

ii. et sellega tegelevad teadlased on esimesed, kes sellest väljannetes aru annavad, tulemusi tõlgendavad ja järeldusi teevad.

3.6 Põhimõtteline heakskiit

Eespool esitatud märkusi silmas pidades toetab komitee komisjoni sõnastatud eesmärgi. Komitee näeb nendes teadustöö – tehniliselt interneti abil võimalikku – potentsiaalset hõlbustamist ja selle tõhususe suurendamist. Komitee soovib alustatud protsessi või käsitlusi samm-sammult edasi arendada, taotledes pidevalt tagasisidet uurimisprotsessis aktiivselt osalevalt teadlastelt. Seejuures tuleb arvesse võtta eri teadusharude eripära ning säästa teadlasi tõhusust vähendavast lisatööst ja täiendavast halduskoormusest. Järgmises punktis esitatakse selle kohta täiendavad kaalutlused ja piirangud.

4. Komitee erimärkused

4.1 Avatud juurdepääs väljaannetele

Avatud juurdepääs teadusväljaannetele (interneti kaudu) on raamatukogude tänastele tehnilistele võimalustele vastav täiendamine. See on kasulik ja otstarbekas, praeguseks ulatuslikult kasutusel ning sellega tuleks kindlasti edasi tegeleda ja seda täiendada.

4.1.1 Kuldsed või rohelised

Kas asjaomaste kirjastustega on võimalik või tahetakse jõuda kokkuleppele kuldses või rohelises juurdepääsus, on pigem pragmaatilise või kulude küsimus. Tähtis on põhimõtteline ja mitte liiga pika viivitusega internetipõhine juurdepääs teadus- ja tehnikaväljaannetele.

4.1.2 Ülemäärased kulud

Siiski on jäänud mulje, et tooniandvad kirjastused nõuavad selle eest liiga kõrgeid tasusid. Selles võiks lahenduse tuua ilmselt suurem konkurents autorite, väljaandjate ja kirjastuste koostöös. Teadustulemuse hindamisel on oma osa siiski selle ajakirja prestiižil, kus väljaanne avaldati. Seepärast ergutab komitee komisjoni algatama siin koos teadusorganisatsioonidega edasisi arutelusid selle üle, kuidas olukorda parandada. Seejuures ei tohi aga piirata autorite vabadust ajakirja valimisel.

4.1.3 Eeltrüki

Komitee juhib tähelepanu levinud tavale teha uued tulemused, mille avaldamine erialaajakirjades on veel välisekspertidepoolse

(referentidepoolse) hindamise etapis, erialaringkondadele kättesaadavaks eelnevate trükiste vormis – ka internetis. Sama kehtib sümpoosionidel ja erialakonverentsidel peetavate ettekannete kohta, mille siduv funktsioon on seetõttu väga oluline.

4.1.4 Rahvusvahelised kokkulepped – sümmeetria

ELi ja teiste riikide vahel ei tohiks rahvusvahelisel tasandil tekkida tugevat ühepoolsust. Kui kogu maailma teadlased või kodanikud pääsevad interneti kaudu tasuta juurde ELis koostatud teadusväljaannetele, on vajalik, et ka ELi teadlastele ja kodanikele tagatakse tasuta juurdepääs kõigile väljaspool ELi koostatud teadusväljaannetele. Komitee toetab komisjoni jõupingutusi kõnealuse sümmeetria saavutamiseks rahvusvaheliste kokkulepete kaudu. Alles ülemaailmne teadusvoog hõlbustab teadustööd tõeliselt.

4.1.5 Erialakonverentsid ja raamatukogud

Samaaegselt hoiatab komitee mõtte eest, et avatud juurdepääsuga võiksid teised teabe- ja mõttevahetuse vormid muutuda ülevõetavaks või ebaoluliseks. Arvuti taga töötamine ei asenda vestluste ja arutelude stimuleerivat mõju ega raamatukogu ja erialakonverentsi vaimset keskkonda.

4.2 Andmete säilitamine

Enamik suuri teadusorganisatsioone on lisanud andmete säilitamise juba oma hea teadustava eeskirjadesse. Praegusel ajal tekkivaid väga suuri andmekoguseid silmas pidades on ka see ülesanne esmajoonel kasutada olevate ressursside ja taristute, seega selliste märkimisväärse seadmete ja inimtööjõu kulu küsimus, mis on vajalik andmehulkade valideerimiseks, vajaduse korral toorandmete korrastamiseks, komprimeerimiseks, lühendamiseks või kustutamiseks ning metaandmete abil kirjeldamiseks, ilma et sealjuures läheks kaotsi olulist teavet. Sealjuures tuleb arvesse võtta vastavaid kulusid ja kasu.

4.2.1 Komisjoni toetus

Komitee tunneb heameelt komisjoni seniste ja kavandatud tulevaste meetmete üle uurimisandmete säilitamise ja selleks vajalike taristute edendamiseks.

4.2.2 Lahendused konkreetsete valdkondade jaoks

Komitee nõustub komisjoniga selles, et ei ole vaja otsida üldisi lahendusi, vaid et iga valdkond peab iseseisvalt otsustama, kui ulatuslikult ja milliste vahenditega andmeid säilitada ja millises ulatuses oleks vaja taotleda normeerimist. Koostalitluse võimaldamiseks tuleks kasutada võimalikult avatud ja rahvusvahelisi standardeid.

4.3 Väline avatud juurdepääs andmetele

Oma kavatsuses edendada avatud (digitaalset) juurdepääsu uurimisandmetele lähtuvad komisjon ja teised pooldajad ⁽⁵⁾ eelkõige järgmistest eesmärkidest:

- a) tõsta teadusliku arutelu kvaliteeti, kuna üldjuhul eeldab avaldatud uurimistulemustest arusaamine ja nende üksikasjalik hindamine juurdepääsu töödeldud andmetele ja nende töötlemiseks kasutatud vahenditele;
- b) suurendada andmete täiendava kasutamise kaudu andmete kogumiseks kasutatud avalike vahendite tulusust.

Komitee saab nõustuda kõnealuste eesmärkidega tervikuna.

Ent küsimus on selles, milliste vahenditega, kui diferentseeritult ja ulatuslikult see peab toimuma, millised täiendavad kulud – ka halduskulud – sellega seonduvad, kas oodatav kasu õigustab neid kulusid ja millised aspektid sellele vastu räägivad.

4.3.1 Senised toimimisviisid

See on teadustöö olemuslik tunnus, et järeldusteni jõudmise protsess koos selle käigus kogutud andmete ja allikatega peab olema jälgitav või reprodutseeritav ja et sellest tehtud järeldused peavad vastu pidama mis tahes arutelule ja debatile. Selleks on teaduskogukonnas enne ja pärast ajakirjades avaldamist ning sellega paralleelselt hästi sissetöötatud ja edukad menetlused, nagu seminarid, konverentsid, eksperdimenetlused, vastastikune hindamine, teabe- ja andmevahetus, personalivahetus jne. Selleks kasutatakse juba ka digitaalse tegevuskava nüüdisaegseid vahendeid. CERN ⁽⁶⁾ tegi ettepaneku kasutada veebi (www) ja arendas seda koos partneritega edasi just andmevahetuse eesmärgil.

4.3.2 Lisameetmed

Komisjoni ettepanekute puhul saab küsimus seega olla vaid selles, kuidas neid seni kasutatud enesekorralduse protsesse täiendada, parandada, lihtsustada ja tõhusamalt kujundada saaks. Konkreetselt sel eesmärgil kavandatud lisameetmed ei ilmne komisjoni teatisest piisava selgusega; ilmselt on muu hulgas kavas ka katseprojektid.

4.3.3 Probleemid – teostamise võimatus

Samal ajal kui ootusi avatud juurdepääsu suhtes juba nimetati, on oluline viidata ka lahendamist vajavatele probleemidele, eranditele või teostamise võimatusele. Viimane puudutab näiteks järgmist:

- konfidentsiaalsus innovaatiliste arenduste puhul, eelkõige koostöö puhul ettevõtete (VKEdega); patendiaspektid;

⁽⁵⁾ nt www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf, www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Euroopa Tuumauuringute Organisatsioon.

- patsiendiandmete konfidentsiaalsus meditsiiniuuringutes;

- andmete autorsuse (teadlased ja teadusorganisatsioonid) kaitsmine;

- arusaamatused andmepäringute tegemisel ja andmete tõlgendamisel koos tagajärgedega;

- võimalikud ekspordikontrolli käsitlevatest õigusaktidest tulevad tehnoloogiapiirangud;

- ülemaailmse sümmeetria tagamine ELi ja kolmandate riikide vahel;

- inimtööjõu ja seadmete kulu, mis on vajalik asjakohaste andmete väljasõelumiseks toorandmete sageli ebaülevaatlikust hulgast ja nende väljaspool seisjate jaoks arusaadavalt kasutusvalmiks muutmiseks.

Ilmselt takistavad kõnealused probleemid uurimisandmetele üldise avatud juurdepääsu andmist.

4.3.4 Eristamine

Seega on siinkohal vaja eristada. Komitee kinnitab, et on valdkondi, mille puhul võib avatud väline juurdepääs uurimisandmetele interneti kaudu olla kasulik, näiteks meteoroloogilised andmed, genofondid, demograafilised andmed või sarnased selgelt määratletud andmed (kusjuures ka siin on vaja veel selgitada, kuidas andmete mõistet määratleda).

Samal ajal soovib komitee tunduvalt ettevaatlikumat toimimist näiteks järgmistel juhtudel:

- i. väga keerukad eksperimendid, näiteks kiirendid või termotuumasünteesi katseseadmed, ja
- ii. igasugune koostöö tööstusuuringuid tegevate asutustega, sealhulgas VKEdega.

4.3.5 Eriti viimasel juhul näeb komitee eesmärkides sisemist vastuolu, nimelt ühelt poolt andmetele avatud juurdepääsu propageerimine ja teiselt poolt just innovatsiooni suurem edendamine, keskendudes seejuures avaliku ja erasektori partnerlustele jmt, kus konfidentsiaalsus on põhimure. Ent ka püüde saavutada nende vastandlike huvide vahel tasakaal, eristades ühelt poolt n-ö ohutuid andmeid, mida saadakse nt alusuuringute käigus, ja teiselt poolt innovatsiooni soodustavaid andmeid, mida saadakse nt rakendusuuringute käigus, ei ole riskideta. Sest selline *a priori* eristamine eeldab, et suudame tulevikku ette näha. Lõpeks võivad ju ka nn alusuuringute teedrajavad uued saavutused osutada iseäranis innovatsiooni soodustavaks ja

seega põhjustada liigvarajase avaldamise korral patendikaitsest ilmajäämise (vt ka punkt 3.3). Seepärast tuleks siinkohal leida pragmaatiline lahendus, mis sarnaneks nn tavaväljaannete puhul kasutatavaga (vt punkt 3.2 ja komisjoni teatise punkt 4.1).

4.3.6 Vabatahtlikkus

Uurimisprojekti osalevatele teadlastele tuleks seetõttu jätta vabad käed otsustamiseks, kas nad annavad projekti käigus kogutud andmetele teatud tingimustel avatud juurdepääsu, ning kui jah, siis millisest ajast alates ja millise üksikasjalikkusega. Eriti CERNi näitest ilmneb, et vabatahtlikud alt-üles protsessid soodustavad ka siin arutusel olevate probleemide lahendamist enam kui pealesunnitud reeglid. Komitee soovib teadussüsteemi enesekorralduse jõudu rohkem usaldada. Vältida tuleb mis tahes pealesunnitud sekkumist (vt selle kohta punkt 4.3.10) seni väga edukasse, aga ka tundlikku teaduskultuuri.

4.3.7 Väljaannetest pärit andmed

Kaaluda võiks näiteks võimalust valmistada paralleelselt väljaannetega elektrooniliselt ette valik (vt punkt 4.2) andmetest, mis on avatud juurdepääsuga väljaannete aluseks, ja anda neile avatud juurdepääs. Ent isegi siin on küsitav ja vajab igal konkreetsel juhul kontrollimist, kas andmete kasutamisel veebis kolmandate isikute poolt saadav tulu õigustab tõepoolest esmaautorite täiendavat koormamist, mis hoiab neid nende tegelikust uurimistööst eemal.

4.3.8 Katseprojekt

Komitee toetab komisjoni jõupingutusi käivitada vähem keerukas ja selleks sobivas erialavaldkonnas esmalt katseprojekt ja koguda selle kaudu kogemusi. Saavutatud lisaväärtuse kohta tuleks koostada aruanne.

4.3.9 Bürokratia ja heakskiit

Paljude teadlaste märkimisväärne rahulolematuse ülemäärase komisjonipoolse bürokraatiaga taotluste esitamise ja hankemenetlustes oli vahepeal toetusinstrumentide lihtsustamise ja järjepidevuse ⁽⁷⁾ nimel tehtavate jõupingutuste tulemusena juba veidi vaibunud. See võib alles tooreste uute eeskirjade, teadusuuringutesse sekkumiste ja uute bürokraatlike takistuste tõttu uuesti täie jõuga vallanduda.

4.3.10 Rahastaja huvi

Lisaks ülalpool kirjeldatud küsimustele on arutusel ka küsimus, kas ja mil määral peaks rahastaja või maksumaksja, keda siinkohal esindab komisjon, oma toetuse eeltingimuseks lihtsalt kehtestama nõude teha kõik saadud uurimisandmed internetis vabalt kättesaadavaks. Punktides 3.1 ja 3.2 öeldut kitsendamata

ei ole see küsimus käesoleva arvamuse keskmes. Komitee jaoks on küsimus eelkõige selles, millise lähenemisviisiga teadusuuringute edendamisele ja haldamisele on iseäranis just rahastaja huvides võimalik saavutada optimaalne teaduslik ja majanduslik edu.

4.4 Teaduseelarve lisakoormus

Kõik komisjoni kavandatud meetmed kergendavad teabe (väljaanded, andmed) saajate kohustust selle eest maksta. Selle asemel tuleb need kulud kanda andmete ja väljaannete loojatel, s.t teadlastel ja nende organisatsioonidel. Seega peavad need kulud sisalduma vastavates teadusuuringute eelarvetes – kui tegemist on ELi toetusega, siis programmi „Horisont 2020” eelarves. Seetõttu tuleb need kulud toetussummale lisada.

4.4.1 Avatud juurdepääsu korral teadusväljaannetele peab vastav teadusuuringu eelarve katma seega mitte üksnes uute teadustulemuste saavutamise, vaid ka nende üldsusele kättesaadavaks tegemise kulud.

4.4.2 Sama kehtib täiendavalt andmete laialdasema säilitamise ja sellega seotud personali- ja taristukulude kohta (muu hulgas punkti 4.4.3 eeltingimusena).

4.4.3 Ja see kehtib loomulikult seda enam täiendavate kulude kohta, mis on seotud vajaduse korral avatud juurdepääsu loomisega kõikidele või valitud uurimisandmetele.

4.5 Võimalik eksiarvamus

Komiteele on jäänud mulje, et poliitilises debatis põhinevad mõned nõudmised avatud juurdepääsule ja mõned avatud juurdepääsu alused ka tavakodaniku eksiarvamustel teadlaste ja uurijate tööviisi kohta ning tavakodaniku teadusspetsiifikast arusaamise võimel. Teadusväljaanded on tavaliselt arusaadavad ainult vastavas valdkonnas töötavatele ekspertidele; seetõttu on avatud juurdepääs neile ka ainult ekspertidel. Sama kehtib uurimisandmetele juurdepääsu kohta.

4.6 Kodanike ja poliitikute teavitamine

Seda olulisemad on kõik jõupingutused teha uute järelduste olulised väited arusaadavaks ka neile, kes ei ole asjatundjad. Komitee on korduvalt juhtinud tähelepanu seda laadi vahendite tähtsusele ja tunnustab komisjoni sellesuunalisi jõupingutusi, CORDIS ⁽⁸⁾ kaasa arvatud. Esile tuleb tõsta nende teadlaste tegevust, kellel on annet selgitada oma valdkonna järeldusi võimalikult üldarusaadavalt. Lõpuks on ka poliitikute jaoks oluline saada parimat võimalikku teavet teaduslike järelduste sisu ja tähtsuse ning edasise teadustöö potentsiaali kohta, et olla suutelised vastu võtma põhjendatud otsuseid.

⁽⁷⁾ ELT C 48, 15.2.2011, lk 129.

⁽⁸⁾ http://cordis.europa.eu/home_en.html

4.7 Eksperditeadmiste kättesaadavus

Kodanikuühiskonna ettevõtted ja organisatsioonid kaebavad sageli selle üle, et spetsiifilised eksperditeadmised ei ole neile piisavalt kättesaadavad. Seepärast on just iseäranis VKEde jaoks tähtis, et nende käsutuses oleks vähemalt sise- või välisekspert, kes suudab teaduslikke andmeid mõista, või siis oleks neil juurdepääs mõnele vastavale nõuandvale organisatsioonile. Lisaks sellele viitab komitee ühest küljest komisjonile (oma varasemas arvamuses ⁽⁹⁾) esitatud soovitudele luua konkreetselt selle valdkonna otsimootor ja teisest küljest Euroopa Patendiameti poolt

kasutusse antud otsimootorile ⁽¹⁰⁾, mille abil on praeguseks võimalik leida enamikku kogu maailma uuematest patendikirjeldustest.

4.8 Internetipõhine juurdepääs varasematele väljaannetele

Väljudes siin käsitletava teema raamidest, ollakse muu hulgas ka humanitaarteadustes huvitatud sellest, et vanemad originaalväljaanded oleksid internetis kättesaadavad ka elektroonilisel kujul. Komitee pooldab kahtlemata sellele suunatud püüdlusi, ent need ei ole käesoleva arvamuse teema.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ ELT C 218, 11.9.2009. lk 8, punkt 3.2.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta”

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD)

(2013/C 76/10)

Raportöör: **David SEARS**

Nõukogu otsustas 15. oktoobril 2012. aastal ja parlament 22. oktoobril 2012. aastal vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 273/2004 narkootikumide lähteainete kohta”

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav ühtse turu, tootmise ja tarbimise sektsioon võttis arvamuse vastu 8. jaanuaril 2013.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungi järgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 7.

1. Kokkuvõte ja soovitused

1.1 Käesoleva ettepanekuga püütakse kõrvaldada kehtivates ELi õigusaktides avastatud konkreetset kitsaskohad atsetaanhüdroiidiga kauplemise järelevalve ja kontrolli osas ELi ettevõtjate vahel; atsetaanhüdroiid on laiatarbekemikaal, millel on palju seaduslikke ja väga vajalikke rakendusi, kuid mida kõrvaltoimetamisel kasutatakse ka lähteainena heroini ebaseaduslikul valmistamisel morfiinist, peamiselt Afganistanis. Komitee tunnistab vajadust selle muutmismääruse järele ning toetab ettepanekut tugevalt.

1.2 Komitee toetab ka ettepanekut luua heakskiidetud ettevõtjate ja lõppkasutajate Euroopa andmebaas ning parandada aruannete kogumist liikmesriikidest kõigi nimekirjas loetletud ja loetlemata narkootikumide lähteainete ebaseaduslike saadetiste konfiskeerimise ja kinnipidamise kohta.

1.3 Kehtivate registreerimist reguleerivate õigusaktide laiendamine lisaks „ettevõtjatele” ka „kasutajatele” nõuab mõningaid uusi või läbivaadatud määratlusi; väiksemaid probleeme on märgatud ja soovitused tehtud. Lõppkasutajaid tuleb registreerimise eesmärgist ja kasust täielikult teavitada. Pädevatele asutustele tuleks anda samasugused juurdepääsuõigused lõppkasutajate tööruumidele, nagu praegu on sätestatud ettevõtjate puhul.

1.4 Komitee tunnistab, et uued ettepanekud saavad olla tõhusad üksnes siis, kui edastatakse nõuetekohaselt ja tarbetult

lisanduva finantskoormuseta kõigile asjaosalistele. Seepärast toetab komitee tugevalt ettepanekut mikroettevõtteid registreerimistasust vabastada.

1.5 Viimaks märgib komitee, et seoses soovitud eesmärkide saavutamiseks tehtava koostööga järgivad kõik osapooled Euroopa täielikult ÜRO 1988. aasta asjakohast konventsiooni, eelkõige selle artikli 12 nõudeid. See on aidanud kaasa edukale koostööle teistega nii Euroopa Liidus kui ka sellest väljaspool eesmärgiga võidelda kuritegevuse vastu, kaitsta kodanike tervist, võimaldada seadusliku kaubanduse jätkumist ning hoida asjaomaste organisatsioonide ja ettevõtete head mainet. Järgnenud protsessid, kujunenud vastastikune austus ja usaldus ning asjaosalistele saadetavate teatiste stiil ja sisu – kõik väärib tunnustamist hea näitena reguleerivast sekkumisest ja nõuetele vastavusest Euroopa Liidu või mis tahes muul tasandil. Loodetavasti järgivad psühhotroopsete ainete ja laborites loodud uute sünteetiliste uimastite (nn „designer drugs”) kontrollimeetmeteks kavandatud ettepanekud eelkõige ennetustegevuse valdkonnas ELi ja riiklikul tasandil tugeva, hästi läbimõeldud ja tõenditel põhineva rahvatervise poliitika raamistikus samasugust mudelit. Komitee ootab huviga võimalust anda neisse ettepanekutesse aegsasti oma panus.

2. Sissejuhatus

2.1 Narkootikumide lähteained on ained, mida kogu maailmas valmistatakse, millega kaubeldakse ja mida kasutatakse väga mitmesugustes seaduslikes ja olulistes protsessides, kuid mida saab ka kõrvale toimetada selliste narkootikumide nagu kokaiini, heroini, Ecstasy või metamfetamiini ebaseaduslikuks valmistamiseks. Pikka aega on väga oluliseks peetud jõupingutusi saada kontrolli alla kauplemine nende ainete, mis on nõutavad nende füüsiliste omaduste tõttu, näiteks ekstrahentidena toimeainete eraldamiseks taimsetest allikatest, või keemiliste mõjuritena, mis muudavad tulemuseks saadavate narkootikumide laadi ja toimet.

2.2 Rahvusvaheline tegevusraamistik on sätestatud ÜRO 1988. aasta narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastases konventsioonis. Artiklis 12 on rõhutatud, et soovitud tulemuste saavutamiseks on äärmiselt oluline reguleerivate asutuste ja ettevõtjate vaheline koostöö.

2.3 Euroopa Liidu tasandil on narkootikumide lähteainete kõrvalettoimetamise vähendamine tähtis eesmärk nii ELi uimastistrateegias (2005–2012) kui ka ELi uimastitevastase võitluse tegevuskavas (2009–2012). Sisekaubandust reguleeriv õigusraamistik on praegu sätestatud määruses (EÜ) nr 273/2004 ja seda korraldab ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraat, ning väliskaubandust reguleeriv raamistik nõukogu määruses (EÜ) nr 111/2005 ja seda korraldab maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat. Komisjoni määruses (EÜ) nr 1277/2005, mida on muudetud määrustega (EÜ) nr 297/2009 ja (EL) nr 225/2011, on sätestatud üksikasjalikud rakenduseeskirjad pädevatele asutustele ja ettevõtjatele.

2.4 Nende määruste kohaselt koguvad liikmesriigid andmeid ja esitavad aruande teatavate nimekirjas loetletud (st eriliselt jälgitavate ja kontrollitavate) ning loetlemata (vabatahtlikult jälgitavate) ainete koguste kohta, mis on kinni peetud (enne kohalettoimetamist) või konfiskeeritud (kohalettoimetamise ajal või pärast seda). Neid koguseid saab seejärel võrrelda selliste ainete üldkogustega, mis on kinni peetud või konfiskeeritud maailma mastaabis. Tuvastatud koguste mistahes ootamatu suurenemine või muutused kinnipidamiste ja konfiskeerimiste sageduses ja jaotuses võivad tuleneda paranenud järelevalvest, kuid võivad viidata ka konkreetse turu sagenenud kasutusele ebaseaduslikuks otstarbeks, mis tõenäoliselt johtub kohaliku kontrolli oletatavast või tegelikust nõrkusest.

2.5 2008. aasta konsolideeritud andmed näitavad ühe konkreetse lähteaine puhul seitsmekordset koguse suurenemist 2007. aastaga võrreldes; tegu on atsetaanhüdriidiga, mida kasutatakse (oopiumist saadud) morfiini muutmisel heroiiniks. Euroopa Liidus konfiskeeritud 241 tonni moodustasid üle 75 % kogu maailma konfiskeerimistest. See fakt põhjustas korduvat kriitikat ÜRO Rahvusvahelise Narkootiliste Ainete Kontrollinõukogult. Komisjoni aruandes COM(2009) 709 asjakohaste õigusaktide hindamise ja toimimise kohta jõuti järeldusele, et kuigi tegevus on üldiselt rahuldav, esineb siiski mõningaid kitsaskohti, ning tehti soovitusi, eelkõige seoses atsetaanhüdriidi müügi järelevalve ja kontrolliga Euroopa Liidus.

2.6 Selle protsessi käigus on komisjon ja kõik muud asjaosalised tõdenud, et atsetaanhüdriid on oluline alküüliv aine väga mitmesuguste kattematerjalide, kilede, plastide, ravimite (näiteks aspiriini) ja muude tarbekaupade sünteesil. Suurema osa maailma kogutoodangust (praegu umbes 1 miljon tonni aastas) kasutavad tootjad väidetavalt ära ettevõttesiselt; väiksem osa, alla kolmandiku üldkogusest, müüakse kolmandatele lõppkasutajatele. Ebaseaduslikuks kasutamiseks (põhiliselt Afganistanis) vajaminev kogus jääb hinnanguliselt vahemikku 380–570 tonni aastas. Sellest toodetakse omakorda umbes 380 tonni Afganistani heroini, millest 70 tonni tarnitakse narkootikumide kasutajatele Euroopas. Kuna Euroopas on ühe grammi keskmine tänavahind 40 eurot, on ebaseadusliku kaubanduse aastakäive umbkaudu 3 miljardit eurot. Vajamineva atsetaanhüdriidi turuväärtus on sellega võrreldes tühine – ning tühine võrreldes ka seadusliku müügiväärtusega või töötajate või firma hea maine kaotusega sellise ebaseaduslikuks kasutamiseks kõrvalettoimetamise tagajärjel. Keemiatööstuse ülemaailmne programm „Responsible Care“ aitab tagada, et need punktid oleksid arusaadavad seaduslikele ettevõtjatele, kes esmakordselt turule tulevad.

2.7 Samuti tuleb tunnistada, et isegi kui kõik kõrvalettoimetamise katsed õnnestuks Euroopas ära hoida, leiavad need aset mujal maailmas. Uimastitootjate kasum, nagu eespool märgitud, on lihtsalt liiga suur. Siiski on kontrollimeetmed täiesti õigustatud ning on teistele eeskujuks, mida järgida. Kuni neid meetmeid kulutõhusaks peetakse toetavad asjaomased tööstusharud neid täielikult, et nende seaduslik kaubandus Euroopa Liidus saaks jätkuda.

2.8 Eespool kirjeldatud olukorra tõttu on komisjon kaalunud mitut mõjuhinnaangus nimetatud alternatiivset lähenemisviisi ning konsulteerinud asjaomaste sektorite esindusorganitega – eelkõige tootjaid („ettevõtjaid“) esindava CEFICiga, mõne suure lõppkasutajaga ning tarnijaid ja väikesi lõppkasutajaid esindava FECCiga – aga ka liikmesriikide esindajatega, kes on kohustatud ettepanekuid rakendama. Jõuti üldisele kokkuleppele, et käesolev ettepanek on kõige eelistatum variant.

3. Komisjoni ettepaneku kokkuvõte

3.1 Komisjoni ettepanekuga laiendatakse atsetaanhüdriidi tootjate, tarnijate ja müüjate suhtes kehtivaid registreerimisnõudeid ka selle tööstuslikele lõppkasutajatele, st ettevõtetele, kes ostavad atsetaanhüdriidi enda tarbeks või Euroopa Liidus töötlemiseks.

3.2 Sellega püütakse veelgi piirata atsetaanhüdrodi tegelikku kõrvaltoimetamist ja kõrvaltoimetamise katseid Euroopa Liidus, et üritada vähendada selle ebaseaduslikku kasutamist väljaspool Euroopa Liitu ning luua ELis seaduslikult tegutseva-tele ettevõtetele suurem õiguskindlus.

3.3 Seepärast jaotatakse määruses (EÜ) nr 273/2004 esitatud olemasolev ainete 2. kategooria kaheks nõnda, et 2a. kategooriasse kuuluvad atsetaanhüdrodi ja 2b. kategooriasse ülejäänud neli laiatarbemikaali, mida see muudatus ei puuduta. 1. kategooria (väikesekoguselised erikemikaalid, mida kontrollitakse isegi rangemalt kui kõige tundlikumaid narkootikumide „võtme-lähteaineid“) ja 3. kategooria (mitmeotstarbelised lahtised kemi-kaalid) kohta käivad määratlused jäävad muutmata.

3.4 Ettepaneku eesmärk on luua ka narkootikumide lähteai-nete Euroopa andmebaas, et tagada tõhusam andmete kogumine konfiskeeritud ja kinnipeetud saadetiste kohta ning pidada loetelu ELis narkootikumide lähteainete seadusliku kauplemise, tootmise või kasutamisega tegelevate litsentseeritud või regist-reeritud ettevõtjate ja kasutajate kohta.

3.5 Ettepanekus muudetakse selgemaks ka mõned olemas-olevad määratlused, vabastatakse mikroettevõtet registreerimis-lõivudest, muudetakse komiteemenetlust käsitlevaid sätteid kooskõlas Lissaboni lepingu uute eeskirjadega ning jäetakse välja nõue ametliku vastuvõtmisprotsessi järele suuniste etteval-mistamisel. Ettepanekus selgitatakse ka liikmesriikide õigust võtta lisameetmeid teabe saamiseks ning vajaduse korral sise-neda ettevõtjate tööruumidesse seoses iga kahtlase nimekirjavä-liste lähteainete tellimusega.

3.6 Ettepaneku õiguslik alus on artikkel 114 (Euroopa Liidu toimimise leping) ning see vastab vähemalt oma praegusel kujul ELi nõuetele nii subsidiaarsuse kui ka proportsionaalsuse osas.

3.7 Määrus jõustuks kahekümnenadal päeval pärast Euroopa Liidu Teatajas avaldamist ning oleks tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Määrusega nähakse ette kuni 18-kuuline üleminekuperiood, et pädevad asutused jõuaksid nõutavad protsessid välja töötada ning teatavad lõppkasutajad end esimest korda registreerida. Kõigi kasutajate registreerimis-protsesse on karmistatud ning registreerimisest võidakse nüüd ka keelduda, kui pädevatele asutustele esitatud teave tunnis-tatakse ebarahuldavaks.

3.8 Ettepanekule on lisatud seletuskiri ja komisjoni talituste töödokument (mõjuhinna). Kättesaadav on ka mõjuhinna

kommenteeritud kokkuvõte. Ettevõtluse ja tööstuse peadirekto-raat ning maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat teevad kokku-võtte selliste ühenduse õigusaktide väljatöötamisest, milles käsit-letakse narkootikumide lähteainete järelevalvet ja kontrolli Euroopa Liidus ning ELi ja kolmandate riikide vahel, ning toovad ära kõigi asjassepuutuvate dokumentide, sidusrühmade ja asjaomaste organisatsioonide juurde suunavad lingid.

3.9 Komisjoni aruanded narkootikumide lähteainete kinnipi-damistest ja konfiskeerimisest, mis on koostatud liikmesriikidelt aastatel 2006–2010 saadud andmete alusel, õigustavad praegu tehtavaid ettepanekuid ja need on veebis kättesaadavad. Ettevõt-luse ja tööstuse peadirektoraadi 16. oktoobri 2012. aasta ette-kanne nõukogu tolliliidu töörühmale lisas taustateavet. Ettevõt-luse ja tööstuse peadirektoraat ning maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat andsid ühiselt välja suunised ettevõtjatele („Gui-delines for Operators“), mida liikmesriikide pädevad asutused jagavad ainult usaldusväärsetele ettevõtjatele, kes teevad pikaaja-lisi seaduslikke tehinguid nimekirjas loetletud ja loetlemata lähteainetega.

3.10 Muud aruanded, näiteks Rahvusvahelise Narkootiku-mide Kontrollinõukogu (INCB) 2011. aasta aruanne „Precursors and chemicals frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances“ ja USA riigidepar-temangu 2012. aasta aruanne „International Narcotics Control Strategy Report Chemical Controls“ pakuvad globaalsemat ülevaadet väljastpoolt. Praegu on näiteks kokkuleppele jõutud, et Afganistanis puudub seaduslik nõudlus atsetaanhüdrodi järele ja seetõttu on selle igasugune import ebaseaduslik. Koalitsioo-nijõud on teatanud umbes 20 tonni konfiskeerimisest 2011. aastal imporditud märksa suuremast üldkogusest. Peamised ebaseaduslikud allikad on väidetavalt Hiina, Lõuna-Korea, Euro-opa, Kesk-Aasia riigid ja India. On selge, et töö veel jätkub ning et endiselt on ülimalt olulised tihe rahvusvaheline koostöö ja raskelt saavutatud vastastikune usaldus.

4. Komitee üldised märkused

4.1 Komitee esitas oma arvamuse dokumendi COM(2002) 494 final kohta 26. veebruaril 2003, ⁽¹⁾ toetades täielikult komisjoni ettepanekuid narkootikumide lähteainete kontrolli-meetmete kohta. See oli nõuetekohaselt kirjas lõppversioonis, mis avaldati 2004. aasta veebruaris kui määrus (EL) nr 273/2004 ⁽²⁾.

⁽¹⁾ EÜT C 95, 23.4.2003, lk 6.

⁽²⁾ EÜT L 47, 18.2.2004, lk 1.

4.2 Komitee toetab tugevalt ka jõupingutusi narkootikumide kasutamise vähendamiseks Euroopa Liidus ja väljaspool seda, nagu ta on teinud selgeks oma 2012. aasta maikuu arvamuses vastuseks komisjoni teatisele „Euroopa uimastitevastase võitluse tugevdamine” (3). Selles arvamuses rõhutati, et on tarvis säilitada tasakaalustatud lähenemisviisi nii pakkumisele kui ka nõudlusele. Pakkumise vähenemist, mis saab olla ainult ajutine, tuleb ELi ja riiklikul tasandil toetada tugeva, hästi suunatud ja tõhusa rahvatervise poliitikaga eelkõige ennetustegevuse valdkonnas (ELi toimimise lepingu artikli 168 lõige 1). Ülimalt oluline on koostöö ja parimate tavade vahetamine liikmesriikide vahel. Poliitika peaks põhinema tabeli ja tõenditel, mitte vastupidil.

4.3 Seepärast toetab komitee tugevalt käesolevat ettepanekut tugevdada järelevalvet ja kontrolli atsetaanhüdroiidi kauplemise üle ELi ettevõtete vahel ning rakendada lisameetmeid narkootikumide lähteainete üldiseks järelevalveks ja kontrolliks, eelkõige luues Euroopa andmebaasi nii litsentsitud või registreeritud ettevõtjate ja lõppkasutajate kui ka liikmesriikidelt saadud teabest selliste ainete kinnipidamise või konfiskeerimise kohta, mis toimetati kõrvale ebaseaduslikuks kasutamiseks, eelkõige narkootikumide ja psühhotroopsete aine valmistamiseks, tavaliselt väljaspool Euroopa Liitu. Eriti teeb muret väikeste atsetaanhüdroiidi koguste kõrvaletoimetamine heroini valmistamiseks.

4.4 Komitee tunnustab ka komisjoni ja kõigi nende, kes olid kaasatud kehtivate õigusaktide rakendamisse ning pärastistesse läbivaatamis- ja konsulteerimisprotsessidesse, tihedat ja järjepidevat koostööd liikmesriikide, reguleerivate asutuste, õiguskaitseasutuste, tootjate, vahendajate ja lõppkasutajatega, nagu on nõutud ÜRO 1988. aasta konventsiooni artiklis 12. Selle tulemuseks on hästi fokuseeritud, informeeritud, dokumenteeritud ja kulutõhusad ettepanekud, mida kõik otsesed asjaosalised selgelt toetavad ning mida seetõttu tõenäoliselt ka täielikult rakendatakse.

4.5 See koostöö on juba kaasa toonud ELis kinnipeetud või konfiskeeritud narkootikumide lähteainete koguste drastilise vähenemise – mis loodetavasti näitab, et ELi ei peeta enam hõlpsaks märklauaks. Aruannete kohaselt on eriti tõhus olnud nimekirjaväliste lähteainete vabatahtlik järelevalve. Niisuguse innovaatilise, visa ja väga kasumliku kuritegevuse vastu võitlemisel on eriti oluline paindlikkus. Vähemalt selles valdkonnas on kõigil ühine eesmärk. Kõik asjaosalised on seda täielikult tunnistanud – ja niisuguse koostöö võiks arvatavasti seada ELi

kulutõhusate õigusaktide eeskujuks ka teistes valdkondades, kus tal on laiem mõju ettevõtjatele, töötajatele ja tarbijatele.

4.6 Õigusaktidel on mõju ka sellepärast, et asjaomased tootjad, tarnijad ja lõppkasutajad juba teostavad sarnaseid kontrollimeetmeid seoses radioaktiivsete materjalide, bioloogiliste mõjuritite, kahesuguse kasutusega kemikaalide, eelnevalt teatatud nõusolekut vajava ekspordi ja muu sellisega ning neil on asjakohased kogemused. Varsti võetakse vastu uus õigusakt lõhkeainete lähteainete kohta. Selleks on vaja aga, et need nõuded oleksid laias laastus ühesugused ning et registreerimisele või litsentsimisele kuuluvate lähteainete nimekiri oleks võimalikult lühike. Seepärast on käesolev ettepanek tõenäoliselt tõhus, vähemalt seoses selle üpris kitsalt määratletud eesmärgiga veelgi vähendada Euroopa Liidus atsetaanhüdroiidi ebaseaduslikuks kasutamiseks kõrvaletoimetamist sellega seadusliku kauplemise käigus. Teiste vähem sihipäraste või koormavamate alternatiivide puhul on ebaõnnestumise tõenäosus palju suurem.

4.7 Komitee nõustub komisjoniga ka selles, et käesolev ettepanek ei mõjuta üldiselt töötingimusi ettevõtetes ega tarbijate õigusi, välja arvatud ainult määral, mil nad üksikisikutena toetavad heroini ja heroiniiga seotud toodete kättesaadavuse vähendamist Euroopas ja väljaspool seda. Kui selline vähenemine peaks tõepoolest toimuma, on selle ulatust kahjuks raske mõõta. Käesolev ettepanek ei sõltu siiski sellisest kulude ja tulude tasakaalustamisest ning tuleks seepärast praegusel kujul võimalikult kiiresti rakendada.

4.8 Lõpetuseks ootab komitee huviga võimalust anda oma panus ELi edasistesse algatustesse selles valdkonnas ning innustab seepärast komisjoni esitada võimalikult kiiresti uusi kavandatud ettepanekuid, eelkõige psühhotroopsete ainete ja läbinisti sünteetiliste uimastite kohta, mis praegu asendavad üha enam niisuguseid traditsioonilisi narkootikume nagu heroini ja laiendavad samas ka üldist turgu.

5. Konkreetsete märkused

5.1 Komitee märgib, et „ettevõtja” ja „kasutaja” määratlused näivad kattuvat (kuna iga „ettevõtja” puhul võib juhtuda, et ta mõnda aega „omab nimekirjas loetletud lähteaineid”). Kuna neid kaht on tarvis selgelt eristada, saab seda teha, kui lisada artikli 2 uue punkti h esimesel real pärast sõnu „juriidilisi isikuid” sõnad „kes pole ettevõtjad, kuid”.

(3) COM(2011) 689 final, EMSKi arvamus: ELT C 229, 31.7.2012, lk 85.

5.2 Samuti on oluline sätestada, et see kehtib konkreetselt kasutajate kohta, kes on aktsiaseltsiks ühinenud ja tegutsevad ELi piires. Müük ja/või kohaletoimetamine kasutajatele väljaspool ELi on hõlmatud eraldi seadusaktidega. Siseturu sujuva toimimise tagamiseks tuleks ka liikmesriikides kindlaks määrata, kus nõutakse ettevõtjate ja kasutajate registreerimist, näiteks kas ettevõtja või kasutaja asukohariigis või riigis, kus toode (atse-taanhüdriid) turule viiakse.

5.3 Nõue, et lõppkasutajad peavad end esmakordselt registreerima, võib seaduslikus kaubanduses põhjustada lühiajalisi häireid. Neid saab minimeerida ettevõtjate ja tarnijate proaktiivse teavitamisega üleminekuks ette nähtud 18 kuu jooksul; teated võiksid eelistatavalt põhineda liikmesriikide pädevate asutuste väljaantud selgelt ja asjakohaselt sõnastatud suunistele. Olemasolevad suunised ettevõtjatele („Guidelines for Operators”) on selliste teadete suurepärane näide. Registreerimise otstarve ja sellest tulenev kasu tuleks registreerimisel selgeks teha, et nii lõppkasutajad kui ka ettevõtjad saaksid teadlikeks kõrvaletoimetamise võimalusest ja ohtudest ning saaksid seega nende minimeerimisele paremini kaasa aidata. Pädevatel asutustel peaks olema ühesugune õigus siseneda nii lõppkasutajate kui ka ettevõtjate tööruumidesse.

5.4 Komitee toetab komisjoni ettepanekut vabastada mikroettevõtted mistahes lõivu maksimisest registreerimisel, sest äärmiselt oluline on nii seadusliku kaubanduse jätkumine (mikroettevõtete ja nende palgatud töötajate huvides), vaid ka kontrollimeetmete võimalikult laialdane mõistmine ja rakendamine. Kuna ebaseaduslikuks kasutuseks vajalikud kogused on suhteliselt väikesed, on just väiksemate kasutajate puhul kõige suurem oht, et neile tehakse pakkumine, millest nad ei suuda

keelduda. Seepärast on eeskirjade järgimise toetamiseks hädavajalik korralik trükitud ja elektrooniline teave kõigis asjakohastes kohalikes keeltes.

5.5 Komitee märgib, et aruandluse ja muu teavitamise nõuded on nimekirjas loetlemata lähteainete puhul vabatahtliku iseloomuga, s.t liikmesriigid pigem „võivad” soovitatud menetlusest kinni pidada kui „peavad” seda tegema. On selge, et siseturu kaitseks pole see ideaalne, kuid võib olla eelistatav, kui soovitakse nimekirjas juba loetletud kindlaksmääratud lähteainetele veel aineid lisada. Kõik asjaosalised peaksid seetõttu olukorda hoolikalt kaaluma.

5.6 Komitee tervitab ettepanekut Euroopa andmebaasi kohta ja toetab tuliselt selle käivitamist, kuid ainult tingimusel, et sellel on piisavalt vahendeid, et kõik asjaomased osalised saaksid seda pikemaajaliselt ajakohastada ja kasutada ning et see andmebaas on loodud andma tulemusi, mitte lihtsalt koguma aegunud või puudulikke andmeid. Ühtviisi tähtis on kogutud andmete kvaliteet ja kvantiteet. Selle saavutamiseks on otsustav liikmesriikide õiguskaitseasutuste jätkuv toetus.

5.7 Muidugi peab ligipääs andmetele piirduma vaid nendega, kes kindlalt ja järjepidevalt tegelevad seadusliku kaubandusega – eeldatavasti on nad andmebaasis registreeritud. Kui vähegi võimalik, tuleks ühtlustada andmete sisestamise nõuded ettevõtjatele, tarnijatele, müüjatele ja lõppkasutajatele, samuti liikmesriikidele, et säilitada siseturg ja vähendada kulusid. See ei tohiks siiski sattuda vastuollu käesoleva ettepaneku peamise eesmärgiga – kindlaks teha narkootikumide lähteainete ebaseaduslik kõrvaletoimetamine ja seda piirata ning loodetavasti süüdlased vahis-tada.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Pilvandmetöötluse võimaluste kasutamine Euroopas””

COM(2012) 529 final

(2013/C 76/11)

Raportöör: **Eric PIGAL**

14. augustil 2012 otsustas Euroopa Komisjon vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 114 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Pilvandmetöötluse võimaluste kasutamine Euroopas” ”

COM(2012) 529 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektioon võttis arvamuse vastu 18. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungi järgul 16.–17. jaanuaril 2013 (16. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 158, vastu hääletas 2 ja erapooletuks jäi 7 komitee liiget.

1. Kokkuvõtte ja soovitused

1.1 Komitee näeb pilvandmetöötles majanduskasvu ja konkurentsivõime suurendamise võimalust Euroopa jaoks ning soovib käesoleva arvamusega esitada visiooni, mis erineb Euroopa Komisjoni teatises avaldatud visioonist ja täiendab seda. Komitee kutsub komisjoni üles ettepanekut tähelepanelikult kaaluma ja kohandama vastavalt oma pilvandmetöötluse strateegiat.

1.2 Komitee jagab komisjoni seisukohta seoses vajadusega arendada Euroopa pilvandmetöötluse kasutamist, et elavdada ELi majandust ning muuta seda tulemuslikumaks ja uuenduslikumaks. Seetõttu toetab ta komisjoni pakutud järgmist kolme meetet:

- tehniliste standardite rägastiku korrastamine ja sertifitseerimissüsteemide toetamine;
- „kindlate ja õiglaste” lepingutingimuste väljatöötamine pilvandmetöötluse lepingute jaoks;
- Euroopa partnerluse loomine liikmesriikide ja ettevõtjatega, et arendada pilvandmetöötlust avalikus sektoris.

1.3 Pilvandmetöötluse kasutamine suurendab vajadust kodanike, nende isikuandmete ja eraelu kaitsmise järele. Seetõttu innustab komitee Euroopa Komisjoni jätkama alustatud teed eelkõige rahvusvahelise koostöö ja õigusraamistiku tugevdamise kaudu eesmärgiga tagada

- isikuandmete ja eraelu kaitse;

- valitsuste juurdepääs andmetele;

- andmete kontroll ning tarbijate ja teenuseosutajate vaheliste konfliktide haldamine;

- andmete porditavus ja koosvõimelisus.

Komitee kordab samuti, et võetud kaitsemeetmed on maksimaalse tõhususega pilveteenuse osutajate salvestatud andmete jaoks Euroopa Liidu territooriumil.

1.4 Lisaks **pilvandmetöötluse lihtsustatud** kasutamisele ja paralleelselt sellega ning inspireerituna USA pilvandmetöötles tehtud edusammudest soovib komitee komisjonil püüda edendada digitaalse energia tootmise loomist Euroopas ehk Euroopa pilvandmetöötluse infrastruktuuri pakujate esilekerkimist ja toetamist (IaaS – *Infrastructure as a Service* („pilvandmetöötletaristu teenused“)).

Selleks on olemas mitu võimalust:

- innustada Euroopa osalejaid mobiliseerima ja investeerima digitaalse energia tootmise projektidesse. Sihtetevõtted võiksid muuhulgas olla telekommunikatsiooni operaatorid, tarkvara tootjad jms;
- suunata **struktuurifondidest eraldatavaid vahendeid või soodustada toetuste kasutamist** nii, et need soodustaksid Euroopa osalejate hallatavate ja juhitavate pilvandmetöötluse andmekeskuste teket. Pilvandmetöötluse rahastamise eeskujuks võiks võtta Euroopa lairibahenduse rahastamise;

— käivitada **Euroopa projektid**, mille kohta Euroopa konsortsiumid võiksid esitada võistlevaid pakkumisi, tõhustades nii oma tegevust, teenuseid, tooteid.

Eesmärk on **kasutada ära soodsaid tingimusi** (tugev andmekaitse Euroopas, kasutajate hirmud, mis on tingitud liiga kaugel asuvatest pakkujatest, vajadus tugevate turvatagatiste järele jms), võimaldamaks nii kohaliku, riikliku (*sovereign cloud*) või piiriülese tasandi (mitmes liikmesriigis tegutsevad konsortsiumid) **Euroopa pilvandmetöötluse pakkujate** esilekerkimist.

1.5 Pilvandmetöötlusega seotud infotehnoloogiateenuste **restruktureerimine, töökohtade kadumine, tootmise mujale viimine**, kasutajate ja andmetöötlejate virtualiseerumine ja distantseerumine on samuti negatiivsed aspektid, mida tuleks arvestada. Kuid komisjoni teatises ei mainita ega arvestata eespool kirjeldatud sotsiaalset mõju.

Toetudes välisekspertide ettevalmistavale uurimusele, teatas komisjon see-eest, et pilvandmetöötlus peaks võimaldama **2,5 miljoni uue töökohta** loomist. Komitee kahtleb kõnealuse eesmärgi saavutatavuses ning peab seda **IKT-valdkonnas ebareaalseks**.

1.6 Lisaks Euroopa pilvandmetöötluspartnerlusele peaks komisjon hakkama kiiremas korras tegelema nn **Cloud First poliitika** väljatöötamisega (võttes eeskujuna USAst või Uus-Meremaast), et edendada pilvandmetöötluse kasutamist ELi haldus- asutustes ja liikmesriikides. Eesmärk on kõrvaldada kultuuribarjäärid või üksikkasutajate hirmud ning saada loomulikult kasu kõnealuste teenuste suuremast paindlikkusest ja ka pilvandmetöötlusega seotud suurte kulude vähendamisest.

Loomulikult nõuab komitee, et komisjon lülitaks *Cloud First* poliitikameetmetesse pilvandmetöötluse kasutamise kaitsemeetmed avalike teenuste ja teatud tundlike erasektorite puhul, selleks et kontrollida ja isegi takistada selliste pakkujate veebimajutust, kes kujutavad riiklikele eeskirjadele ohtu, nagu nõuab näiteks „**Patriot Act**” USA pakkujate puhul, isegi kui nad asuvad Euroopas.

1.7 Kasutajate (eraisikute või ettevõtjate) pilvandmetöötluse kasutamisega seotud peamised probleemid ja hirmud seonduvad konfliktide lahendamise teistest riigist pärit tarnijaga.

Võttes eeskujuks e-kaubanduse, mis on pilvandmetöötlusega sarnaselt ülemaailmne ja rahvusvaheline, teeb komitee, olles avaldanud kõnealusel teemal arvamuse,⁽¹⁾ komisjonile ettepa-

neku võtta ka viimase puhul kasutusele vaidluste veebipõhise lahendamise (*Online Dispute Resolution*, ODR) mehhanism, mis võimaldaks kõrvaldada vahendamise teel suurema osa konfliktidest, sealhulgas need, mis hõlmavad mitut jurisdiktsiooni. Sellise vahendamise, mis peaks olema sõltumatu ja erapooletu, võiks usaldada juba olemasoleva või uue Euroopa ameti hooleks. Kõnealuse ameti ülesandeks oleks olla vahendaja pilvandmetöötluse pakkujate ja kasutajate vahel ning pidada nendega läbirääkimisi. Lisaks sellele võimaldaks see vahendustegevus määratleda peamised konfliktide põhjused, korduvad rikked, tavade ja eeskirjade kohandamise vajadused.

1.8 Ehkki komisjoni esindajad on oma eri sõnavõttudes (konverentsidel, pressiteadetes jne) kinnitanud komisjoni valmisolekut toetada potentsiaalsete pilvandmetöötluse kasutajate teavitamist, teadlikkuse tõstmist ja väljaõpet, ei tehta siin vaadeldavas teatises ettepanekut konkreetsete meetmete valimiseks.

Komitee ootab seega, et komisjon täiendaks oma teatist algustega, mis on suunatud eelkõige vähemteadlikele pilvandmetöötluse kasutajatele, st

- üksikisikutest kasutajate väljaõpe pilvandmetöötluse kasutamisega seotud kaitsemeetmete ja ettevaatusabinõude, üldtingimuste või lepingute, eraelu puutumatuse jms kohta;
- VKEde teadlikkuse tõstmine pilvandmetöötlusest saadava võimaliku kasu, kulude vähendamise, IT-arenduste paindlikkuse ja kiiruse jne kohta.

1.9 Komitee teeb ettepaneku, et komisjon lisaks teatises pilvandmetöötlusele spetsialiseerunud serverikeskuste **energiatarbimise standardite** väljatöötamise.

1.10 Seoses komisjoni kavandatud meetmetega teeb komitee ettepaneku koostada **täpne tegevuskava** ning panna paika **kindlad kuupäevad** ja koostada iga ettenähtud piirkonna kohta üksikasjalikud ja selged **eduaruanded**.

2. Komisjoni ettepanek

2.1 Meeldetuletuseks – pilvandmetöötluse võib lahti seletada teatise sissejuhatava lausega:

„Lihtsustatult tähendab pilvandmetöötlus andmete salvestamist, töötlemist ja kasutamist kaugemalasuvates arvutites [teadmata nende täpset asukohta], millele pääseb ligi interneti kaudu.”

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamused tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise (ELT C 181, 21.6.2012, lk 93) ja tarbijavaidluste veebipõhise lahendamise (ELT C 181, 21.6.2012, lk 99) kohta.

Lisaks sellele koostas komitee 2012. aastal arvamuse, milles käsitletakse üksnes pilvandmetöötlust⁽²⁾. USA Riikliku Standardite ja Tehnoloogia Instituudi (*National Institute of Standards and Technology*, NIST), Euroopa Parlamendi ja Euroopa andmekaitseinspektori tööd on samuti väga asjakohased.

Komisjon avaldas kaks järgmist dokumenti (komisjoni konsulteerimistaotlus komiteele kehtib üksnes esimese dokumendi kohta):

— teatis, milles esitatakse Euroopa Komisjoni pilveandmetöötuse strateegia;

— dokument mõjuhinna kohta.

2.2 Komisjon esitab kolm strateegilist meedet, mis aitaksid edendada pilvandmetöötuse kasutamist Euroopas:

— tehniliste standardite rägastiku korrastamine ja sertifitseerimissüsteemide toetamine ELi tasandil usaldusväärsete pilvandmetöötuste teenuste pakkujate jaoks;

— kindlate ja õiglaste lepingutingimuste väljatöötamine pilvandmetöötuse lepingute jaoks, kaasa arvatud teenuste taseme lepingute jaoks;

— Euroopa pilvandmetöötuspartnerluse loomine liikmesriikidega, et arendada koos pilvandmetöötusel põhinevaid avalike teenuste sektoreid.

3. Üldmärkused

3.1 Komitee teeb ettepaneku pilvandmetöötuse uue visiooni kohta, mida iseloomustab mõiste „**digitaalne energia**”, mida on hakatud järjest enam kasutama pilvandmetöötusjõudluse kirjeldamiseks (teabe säilitamine, töötlemine, edastamine).

Digitaalset energiat saab kasutada ilma, et tarbijatel tuleks muretseda tootmisviisi, andmekeskuse, asukoha, rakendatava tehnoloogia jne pärast. Tekkimas on ka **turu uus segmenteeritus**: nüüd lisanduvad teenuste kasutajatele ja pakkujatele digitaalse energia tootjad, kes suudavad teha väga suuri investeringuid (miljardites dollarites), et luua pilvandmetöötuse keskus.

3.2 Digitaalsest energiast saab **majanduslik ja strateegiline panus** sarnaselt muude energiaallikatega (fossiilkütused, elekter jne).

Esiteks on selle energia kasutamine (olgu tootmine või turustamine) kasvupotentsiaali ja töökohtade loomise aluseks, nagu on ette nähtud digitaalses tegevuskavas. Lisaks on vajalik aktiivne roll digitaalse energia tootmise raames, et tagada Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide **strateegiline sõltumatus ja isemajandamine** (vähemalt osaliselt).

3.3 Pilvandmetöötuse areng Euroopas nõuab seetõttu kogu digitaalse energia väärtusahela valitsemist (kasutamine, teenused ja tootmine) vastavalt järgmisele tabelile:

Arengutase	Kirjeldus	Poliitiline eesmärk	Kirjeldus
Kasutus	Pilvandmetöötuse lahenduste üha kasvav kasutamine eraisikute, ettevõtete ja avalike teenuste poolt	Pilvandmetöötuse sõbralik	Euroopa kasutab väljaspool oma piire välja arendatud tehnoloogiat ja toodetud digitaalset energiat.
Teenused	Uue pilvandmetöötuse infrastruktuuri tarkvara arendamisele spetsialiseerunud pilvandmetöötuse ökosüsteemi tekkimine;	Pilvandmetöötuse alal aktiivne (*)	Euroopa ei ole üksnes kasutaja, vaid ka aktiivne osaleja digitaalse energia valdkonnas uuendustegevuse ja uute teenuste arendamise kaudu
Väljund	Teenuse osutajate ja kasutajate jaoks kättesaadava salvestusvõimsuse loomine (nt pilvandmetöötuse infrastruktuuri moodustavate tohutu suurte kobarserverite loomine).	Pilvandmetöötuses osalev tootja (**)	Euroopa ei paku ainult teenuseid (pilvandmetöötuse alal aktiivne), et kasutada teiste toodetud digitaalset energiat, vaid on ka ise tootja ja isemajandaja.

(*) Euroopa Komisjoni asepresident ja digitaalarengu tegevuskava eest vastutav volinik **Neelie Kroes** on kaitsnud sellisel tasemel arengut mitmes sõnavõtus.

(**) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee esitas selle ambitsioonikama poliitilise eesmärgi oma eelmises arvamuses pilveandmetöötuse kohta (toimik TEN7452).

⁽²⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pilvandmetöötus (*cloud computing*) Euroopas” (omaalgatuslik arvamus), ELT C 24, 28.1.2012, lk 40.

Viimastel aastakümnetel on olnud võimalik hinnata, kui suurel määral sõltuvad liikmesriigid või isegi kogu Euroopa erinevatest energiaallikatest: naftast, gaasist, elektrist jms. Kui tulevikus majutavad, haldavad ja kontrollivad Euroopa kodanike, ettevõtjate ja avalike teenustega seotud andmeid ELi välised pilvandmetöötuse osalejad, võib õigustatult küsida, **millist mõju selline sõltuvus avaldab** järgmistele aspektidele:

- kõige tundlikumate andmete kaitse, kui need andmed on Euroopa ja muude kui Euroopa riikide strateegilise konkurentsi aluseks, näiteks lennundus-, auto-, farmaatsiatööstus, teadus jne;
- andmete kättesaadavus rahvusvaheliste pingete korral „võõrustajariikide” ja liikmesriikide vahel;
- digitaalse energia tarbijate võrdne kohtlemine, kui nad on „sõbraliku” või mittesõbraliku riigi kodanikud või organisatsioonid;
- töökohtade ja rikkuse loomine digitaalse energia tootmise, aga ka kogu teenuste ökosüsteemi arengu abil võõrustajariikides; see võib kahjustada tavakasutajatest riike, kes on üksnes pilvandmetöötlussõbralikud.

3.4 Euroopa on juba niigi väga sõltuv Euroopa-välistest pakkujatest, mis puudutab riistvara, tarkvara ja võrkude pakku-mist. Sotsiaalsete võrgustike tipptegijad on pärit USAst. Kõige populaarsemad otsingumootorid on USAs või Hiinas paiknevate ettevõtete käes. Infotehnoloogilised arendusi tehakse üha enam allhankena Indias ja teistes madalamate kuludega riikides.

Praegu on digitaalse energia tootmine maailmas peaaegu täielikult oligopolistlike tootjate kontrolli all. Esimene Euroopa ettevõtja on mõningatele uuringute kohaselt OVH (lühend sõnadest „On Vous Héberge” (Teid majutatakse) – www.ovh.com), kuid ta ei ole sama nähtav ja tal puudub ülemaailmne haare. Mõned algatused on käivitatud selliste telekommunikatsiooni ettevõtete poolt, nagu T-Systems, Telefonica Digital, Cloud Sigma, Numergy/SFR või Cloudwatt/Orange, olemata siiski võimelised konkureerima selliste turuliidritega nagu Amazon, Microsoft ja Google.

3.5 Olgugi et praegu esineb liikmesriikide õigusaktides mõningaid erinevusi, on need ELi dokumentide, standardite ja direktiividega suhteliselt sarnased – asjaolu, mis tekitab kasutajates mõnikord õigustatud hirmu, kuna nende andmete paigu-

tamine väljapoole Euroopat võib vaidluse korral kaasa tuua õiguslikke probleeme ja takistusi.

Lisaks sellele suurendab enamiku kasutajate hirme veel USA terrorismivastane seadus „**Patriot Act**”. See on seadus, mis võeti vastu terrorirünnaku järel (pärast Maailma Kaubanduskeskuse kaksiktornide ründamist) ja mis võimaldab USA valitsusel või föderaalkohtunikul kasutada mis tahes teavet; hoolimata sellest, kas andmete omanik on ameeriklane või mitte, kehtib tingimus, et neid majutab ja neid kontrollib USA ettevõtte, ka siis, kui andmed on majutatud Euroopas asuvas keskuses. Eelkõige ei saa kõnealuse teabe omanikku teavitada sellest, et andmete haldaja on majutatud andmed avalikustanud.

3.6 Majanduslikult peaks sektor komisjoni arvamuse kohaselt aitama luua Euroopas 2,5 miljonit uut töökohta järgmise kaheksa aasta jooksul ja tema panus ELi SKPsse on kuni 160 miljardit eurot aastas (umbes 1 %).

Komitee seab nende arvuliste eesmärkide asjakohasuse kahtluse alla. Tegelikult nähtub pilvandmetöötuse mõju üksikasjalikust analüüsist, et

- pilvandmetöötlusteenuste klientide vahel hakatakse „jagama” rakendusteenuseid, millega kaasneb tavaliselt tööjõu koon-damine, isegi ümberpaigutamine;
- pilvandmetöötlus edendab standardse tarkvara kasutamist (vt SaaS) täiustatud arenduste kahjuks, mis nõuavad ka rohkem arendajaid. Nii et ka seal on oodata töökohtade kadumist.

Aga teatistes ei mainita ega arvestata eespool kirjeldatud sotsiaalset mõju ega ka pilvandmetöötusega seotud infotehnoloogiateenuste restruktureerimist, töökohtade kadumist, mujale viimist, kasutajate ja andmetöötajate virtualiseerumist ja distant-seerumist.

3.7 Üksnes juba pilvandmetöötuse kasutamine võimaldab infotehnoloogiavahendite pealt energiat säästa. Lisaks peamistele pilvandmetöötuse pakkujatele (elektrooniline salvestusruum ja sellega seotud teenused) kasutavad kobarservereid, suuremal osal neist on protsessorid, mis tarbivad umbes 100 W/ühiku kohta, mille saaks lühikese või keskmise ajaga jagada 10-ga. Mõned mikroprotsessorite tootjad pakuvad odavaid protses-soreid, mis eraldavad vähem soojust (mis on serveritubade klii-maseadmete seisukohast suur probleem) ja tarbivad vähem ener-giat.

4. Konkreetsete märkused

4.1 Komisjon on eelkõige huvitatud avalikust pilvest (pilvandmetöötlusteenuse pakkumisest kõigile), pööramata tähelepanu privaatsilve (kliendi- või ettevõtjapõhine pilvandmetöötlus) turu kontseptsioonile. Siiski on siinkohal tegemist lähene-misviisiga, mida peetakse kriitilise teabe jaoks turvaliseks ja vaja-likuks enne üleminekut üldkasutatava pilvandmetöötlusena.

Tuleb märkida, et avalikku pilve tuleb mõista „üldkasutatava pilvandmetöötlusena” ja mitte „avalike teenuste pilvandmetöötlusena”.

4.2 Sissejuhatavas osas märgitakse, et pilvandmetöötluse tehnoloogiaga võivad kaasneda täiendavad riskid, mis ei kajasta tingimata tegelikkust, sest pilvandmetöötlus toob küll kaasa uusi riske, aga ka kõrvaldab teatavad riskid.

4.3 Mõningaid ingliskeelseid mõisteid, nagu „cloud-friendly” või „cloud-active” on keeruline teistesse keeltesse tõlkida, mõnel juhul on teatise tõlge täielikult moonutanud esialgset versiooni.

Näiteks on punktis 3.1 ja 3.2 „cloud-friendly” ja „cloud-active” (mõnes keeles) tõlgitud ühtemoodi, ehkki nad kajastavad eri eesmäärke.

5. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee analüüs

5.1 Komisjoni ettepanekud pilvandmetöötluse kasutamise edendamiseks:

— täiustada tarbijate ja digitaalse energia tarnijate lepinguid; kehtestada (või vältida) teatavaid sätteid, et kaitsta paremini erakliente ja väikeettevõtjaid, kes seisavad vastamisi teatud tootjate võimuga;

— luua kooskõlastatud ja kõigi poolt tunnustatud standardid, mis hõlbustaksid andmete koostalitlust ja isegi nende teisel-damist kahe pilvandmetöötluse platvormi vahel;

— määratleda Euroopa pilvandmetöötluse ühtne turg ühtse õigusraamistiku alusel, mis võiks eri liikmesriikides olla võimalikult sarnane.

Kõik need ettepanekud on konkreetsed, realistlikud ja vajalikud, seega toetab komitee neid täielikult. Ta märgib siiski, et kaks esimest ettepanekut ei käsitle Euroopa konkreetseid raskusi. Seega oleks komitee eeldanud, et komisjon käsitleb oma teatise peamiselt Euroopa probleeme.

5.2 Komitee on samuti jätkuvalt pühendunud digitaalarengu tegevuskava põhieesmärkidele:

— tõsta Euroopa, liikmesriigid ja ettevõtjad infotehnoloogia- ja telekommunikatsioonisektorite liidriks;

— saavutada sõltumatus teiste majanduspiirkondade praegustest või uutest liidritest;

— ja mis kõige tähtsam, luua töökohti ja rikkust Euroopas.

5.3 Pilvandmetöötluse kasutamise arendamise kohta mainitakse punktis 3.1 eesmärgina kaks korda ingliskeelset mõistet „cloud-friendly”. Digitaalarengu tegevuskava volinik on aga mitmes oma pilvandmetöötlust kaitsvas sõnavõtus rääkinud eemärgist muuta Euroopa pilvandmetöötluse alal aktiivseks („cloud-active”).

Euroopa Komisjoni asepresident Neelie Kroes märkis Davosis (27/1/2011): „I want to make Europe not just „cloud-friendly” but „cloud-active”” ja teavitas ametlikult teatisest oma blogis „Making Europe cloud active” (27/9/2012). Neelie Kroes toetas oma sõnavõttudes pilvandmetöötlussõbralikkusest kaugemale ulatuvaid eesmäärke.

Komiteed üllatab seetõttu Euroopa Komisjoni asepresidendi õigusega kaitstud eesmärkide ning teatise välja pakutud reaalse meetmete vaheline lõhe. Lisaks meenutab komitee, et on ühes oma varasemas arvamuses ⁽³⁾ julgustanud komisjoni olema ambitsioonikam Euroopale seatud „cloud-active” eesmärgist, tehes ettepaneku, et EL võiks olla pilvandmetöötluse alal tootlik („cloud-productive”).

5.4 Teatise ei tehta ettepanekut luua digitaalse energia tootmiseks Euroopa ettevõtet, nn **Euroopa superpilve**. Arvestades kommunikatsioonivõrkude, sisu ja tehnoloogia peadirektoraadi missiooni ja sellise „hiiglase” loomisega seonduvaid raskusi, mõistab ja toetab komitee kõnealust seisukohta. Komiteega kohtunud erinevad sidusrühmad (telekommunikatsioonivõrgu operaatorid, tarkvara tootjad, süsteemide koostajad jt) on samuti üksmeelel ja kinnitavad seda seisukohta.

Siiski on **Euroopa kuldne kesktee olemas** ja see asub kusagil ebarealaalse Euroopa „hiiglase” ja Euroopa nišiturgudega piirneva „mikropilve”, mida ümbritseb võimas globaalsete ja Euroopa-väliste äri- ja finantsettevõtjate turg, vahepeal.

Komitee ettepaneku eesmärk on luua ja tugevdada megakeskusi toetavaid suuri Euroopa osalejaid, **Euroopa tulevast digitaal-tööstust**. Need osalejad võivad olla kohalikud, riiklikud (suve-räanne pilv) või piiriüleised (konsortsiumid mitmes liikmeriigis).

⁽³⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Pilvandme-töötlus (cloud computing) Euroopas” (omaalgatuslik arvamus), ELT C 24, 28.1.2012, lk 40.

5.5 Komitee juhib samuti tähelepanu sellele, et omamata juhtivate ettevõtete mõõtmeid turul on Euroopa pilvandmetöötuse osalejatel mitmed **konkurentsieelised**:

- pilvandmetöötlusteenuste kliendid on ikka veel väga ettevaatlikud ja eelistavad lähedal asuvaid pilvandmetöötuse pakkujaid, kui võimalik oma riigist või samast piirkonnast, isegi kui selline konservatiivsus ei võimalda vähendada maksimaalselt pilvandmetöötuse kulusid;
- andmekaitse määrad Euroopas ja liikmesriikides on kasutajate jaoks endiselt keerulised ja nendes eelistatakse riigisese pilvandmetöötuse pakkuja valimist;
- tuntuim näide rahvusvahelistest eeskirjadest, mida järgivad muude kui Euroopa riikide pakkujad, on USA „Patriot Act”, mis ei ole praegu pilvandmetöötuse jaoks sobiv.

Euroopa osalejate loomiseks soodsad tingimused ei ole püsivad. Seega on **oluline ja kiireloomuline, et komisjon tegutseks** Euroopa osalejate loomise toetamise nimel sel perioodil, mis on veel soodne.

5.6 Teatise punktis 2 on öeldud: „riigi tasandil omapäi võetavad meetmed saavad vaevalt kaasa tuua optimaalset kulu- tõhusust”. Komitee julgustab komisjoni läbi vaatama oma seisukohta suveräänse pilve küsimuses.

Esiteks ei toeta seda väidet ükski faktiline tõendusmaterjal teatistes või mõjuhinnangus, asjaolu, mis on päris üllatav, arvestades väite tõsidust.

Teiselt poolt **on nn suveräänsete või kohalike pilvede kriitika karm** ning võib seada ohtu kõik alternatiivsed lahendused jõulise, jätkusuutliku ja konkurentsivõimelise pilvandmetöötuse loomiseks, seistes vastamisi teiste piirkondade (India, Hiina või USA) hiidudega.

5.7 Pakutav meede, mis seisneb Euroopa pilvandmetöötuspartnerluses, on suuresti keskendunud avalike teenuste sektorile, kelle soov on (vt lõiget 3.5) „**avaliku sektori ühise juhtrolli edendamine**”.

Komitee tunnustab ja toetab komisjoni seisukohta avalike teenuste tähtsuse kohta Euroopa sotsiaalmajanduslikes mudelites. Neil on oma roll pilvandmetöötuse arendamisel.

Kuid komitee ei leia siiski, et eelarvepiirangute üldisel taustal võiksid Euroopa avalikud teenused olla pilvandmetöötuse inno-

vatsiooni mootoriks. Ta juhib tähelepanu ka sellele, et Euroopa kõige **tähelepanuväärsemad edusammud** on tehtud kas **erasektoris** (nt mobiiltelefonid, kiipkaardid) või **riiklikku toetust saavas erasektoris** (nt Airbus, Ariane Espace jms).

Komitee soovib komisjonil väljenduda selgemalt seoses selle partnerlusega ette nähtud „juhtrolliga”.

5.8 Komisjoni esitatud vaatenurk on osa „**ülalt alla**” **mudelist**, mis tähendab *kasutuse* lihtsustamist, *teenuste* tekkimise ja võimaluse korral digitaalse energia *tootmise* julgustamist.

Komitee toetab seda nõudlusest tingitud järkjärgulist mastaapsuse kasvu keskkonnas, kus puudub domineeriv osaleja või kus valitseb tasakaal Euroopa ja Euroopa-väliste osalejate vahel. Kahjuks seda keskkonda enam ei eksisteeri, ning pilvandmetöötuses on põhiosalejateks Euroopa-välised oligopolistlikud ettevõtted. Pilvandmetöötuse üha laialdasem kasutamine võib seega avaldada soovitud vastupidist mõju, tugevdades taas nende liidrite positsiooni.

Seda suundumust eitamata, kutsub komitee komisjoni üles looma „tagatist”, et viimase meetmed tuleksid Euroopa osalejatele kasuks ja võimaldaksid neil tulla toime Euroopa-väliste osalejate valitseva positsiooniga.

5.9 Komitee soovib julgustada komisjoni pakkuma paralleelselt eespool kirjeldatud „**ülalt alla**” lähenemisviisiga ja selle täienduseks välja konkreetseid meetmeid, mis oleksid kooskõlas „**alt üles**” **lähenemisviisiga**. See tähendab pilvandmetöötuse tootjate loomist piirkondlikul, riiklikul või piiriülesel tasandil, et seejärel edendada pilvandmetöötlusteenuste arengut ja kasutamist.

Muud sektorid nagu auto- või mobiiltelefonitööstus on näidanud, kuidas tugev ja võimas tööstuslik tootmine Euroopas võib mõjutada ka kõrgemaid tasandeid (sealhulgas teenused ja kasutusviisid). Nende sektorite stiimuleid võib taaskasutada digitaalse energia tootmiseks.

Teine näide, mida võiks arvesse võtta, on USA. Selle riigi pilvandmetöötuse arendamisel on algusest peale rakendatud „**alt üles**” meetodit ja seda väga edukalt.

Komitee kasutab seda head näidet pilvandmetöötuse ulatuslikust arengust, et teha komisjonile ettepanek sellest eeskuju võtta ja osaleda sarnaste edusammude raames Euroopas.

5.10 Komisjon, nagu ka teised Euroopa institutsioonid, **kasutavad intensiivselt infotehnoloogiavahendeid**. Siiani põhinevad aga väljatöötatud lahendused harva pilvandmetöötlusel. Samal ajal kehtestas USA seaduse „Cloud First Act”, milles nõutakse, et asjaomased asutused otsustaksid esmajoonel pilvandmetöötluse kasuks.

Seda edu silmas pidades teeb komitee ettepaneku, et komisjon kohustaks ennast ja teisi institutsioone rakendama „**Cloud First policy**” alaseid meetmeid, mis võimaldaks arendada Euroopa pilvandmetöötluse ökosüsteemi ja vähendada oluliselt tegevuseelarveid.

5.11 Varem on komisjon välja töötanud ja rakendanud kohalikke meetmeid, nt lairibaga ja digitaalse ajakohastamisega seotud meetmeid. Need on järgmised:

- **info- ja kommunikatsioonitehnoloogia programmid**, mille eesmärk on tõsta kohalike sidusrühmade teadlikkust ja pakkuda neile väljaõpet;
- **innovaatiliste projektide arengukavad**, mille eesmärk on arendada kohalikke ökosüsteeme, sealhulgas sellistes piirkondades, mis on innovatsioonitegevusest eemale jäänud.

— **toetused** selliste **avalike teenuste ajakohastamiseks** nagu e-haldus.

Arvestades nende varasemate programmide edu, julgustab komitee komisjoni planeerima ja koostama eelarvet sarnase pilvandmetöötluse programmi jaoks.

Komitee kutsub üles institutsioonilisi ja turvatud andmebaase reguleeritult ja järk-järgult, kuid nii kiiresti kui võimalik pilvandmetöötluse keskkonda lisama. See võimaldaks kodanikel lihtsamini kriitilisi andmeid hallata (kooskõlas ELi ja asjaomase riigi õigusega) ning samal ajal suurendada usaldust pilvandmetöötluse vastu.

5.12 Komisjon teeb ettepaneku mitme meetme väljatöötamiseks pilvandmetöötluse arendamise eesmärgil. Ent teatistes ei ole esitatud nende meetmete **täpset ja kokkuvõtlikku ajakava**.

Komitee kutsub komisjoni üles avaldama kõnealuse ajakava võimalikult peatselt. Pilvandmetöötluse tehnoloogiaga seonduv areng on kiire; seega on oluline viivitamatult tagada kõigile **osalejatele võimalus kooskõlastada ja viia vastavusse oma strateegia Euroopa Komisjoni meetmetega**.

Brüssel, 16. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ja Vaikse ookeani piirkonna arengupartnerluse uutmise”

JOIN(2012) 6 final

(2013/C 76/12)

Raportöör: **Carmelo CEDRONE**

21. märtsil 2012 otsustasid Euroopa Komisjon ning Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ühisteatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi ja Vaikse ookeani piirkonna arengupartnerluse uutmise”

JOIN(2012) 6 final.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav välissuhete sektsioon võttis arvamuse vastu 19. detsembril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 486. istungjärgul 16.–17. jaanuaril 2013 (17. jaanuari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 139, vastu hääletas 13, erapooletuks jäi 14.

1. Järeldused ja ettepanekud

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peab ELi seatud eesmärgi, mis moodustavad ELi ja Vaikse ookeani piirkonna uue arengupartnerluse aluse, kõrgeleennulisteks ja ulatuslikeks, kuid leiab, et need ei ole eriti selged rakenduskorra osas, milles keskendutakse eelkõige kõnealusel piirkonnas keskkonnakaitsele ja bioloogilise mitmekesisuse hoidmisele. Komitee on nõus, et kliimamuutuste mõjuga, mis mõjutab läbivalt kõiki riikliku ja mitmepoolse arengupoliitikavaldkondi ning millel on mitte ainult majanduslikud, vaid ka sotsiaalsed tagajärjed, on vaja tegeleda teiste organisatsioonidega koostöötades. Kliimamuutuste mõjuga seotud probleemid tuleks kõikjal piirkonna keskkonnapoliitikasse nii kaasata, et tegevus ja meetmed oleksid sidusad.

1.2 Ent komitee arvates on kõnealusel eesmärgi saavutamiseks vaja võtta asjaomastes riikides säästvat arengut soodustavaid integreeritud meetmeid ja tegutseda terviklikult, et tagada abimeetmete maksimaalne mõju, ning kasutada koostöös kõiki meetmeid, kaasates aktiivselt ka kohalikud sidusrühmad ja järgides keskpikale perspektiivile suunatud programmilist lähenemisviisi.

1.3 Komitee peab oluliseks, et ühisteatises tunnistatakse, et õiguste täielik kasutamine ja demokraatia stabiilsus on esmatähtsad mis tahes riigi majandusliku arengu seisukohast. Kahjuks käsitletakse vaid pealiskaudselt Fidži olukorda, kus endiselt valitseb diktaatorlik süsteem ja riigi kodanikud jäetakse jätkuvalt põhiõigusteta, kuigi olukorra kohta tuleks Euroopal asuda kindlamale ja kooskõlastatemale seisukohale.

1.4 Tuleks ära kasutada uue arengupartnerluse määratlemisega avanevat võimalust viidata põhimõtetele ja tingimustele, mis peaksid moodustama ELi juhtnööri liidu abimeetmetest kasu saavatele riikidele, ning alustada võiks Cotonou lepingu täielikust rakendamisest. Lisaks peab kõikides riikides olema tagatud tegeliku demokraatia elluviimine tänu põhi- ja tööõiguste täielikule kasutamisele ja demokraatlikus elus osalemisele.

1.5 Eritähelepanu tuleks selle piirkonna kõigis riikides pöörata naiste rõhutud ja murettekitavale olukorrale, sest neil puuduvad kõige põhilisemad õigused. Naiste õigustel ja kaitsel peaks olema keskne roll kõigis ELi ja Vaikse ookeani piirkonna suhetega seotud küsimustes. Soolise vägivalla kõrge tase ning naiste vähenenud kaasatus otsuste tegemisse ja kõrgetele ametikohadele teeb komiteele ja ta partneritele muret ning sellele probleemile tuleks komisjoni dokumentides ja edasises tegevuses rohkem tähelepanu pöörata.

1.6 Komitee jaoks on ka edaspidi määrava tähtsusega sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna tugevnemine tervikuna nii kõnealusel kui ka teistes, ELiga sõlmitud kokkulepetega hõlmatud piirkondades. Selleks on esmatähtis edendada ja rakendada sobivaid meetmeid, mis võimaldavad nimetatud eesmärgi saavutamist praktikas. Kuigi komitee on teadlik geograafilisest asendist tulenevatest raskustest, mis piiravad ka struktureeritud kahepoolseid suhteid, leiab ta, et eriti kasulik oleks moodustada kohalikul, piirkondlikul, riigi ja soovitatavalt kogu piirkonna tasandil võrgustik ja ühiskomitee. Need osalemise vahendid peaksid sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna jaoks lihtsustama aktiivselt kokkulepete väljatöötamist, elluviimist ja jälgimist kõigis faasides osalemist. Sellest peaks saama

tõeline põhimõte. Samuti oleks vaja algatust, mis toetaks piirkonna tõelise majandus- ja sotsiaalnõukogu loomist, sh selleks, et tugevdada konkreetset selleks ette nähtud rahaliste vahenditega sotsiaal- ja kodanikuühiskonna dialoogi ning suurendada kõigi kohalike osaliste suutlikkust.

1.7 Komitee peab prioriteetseks ELi mitmesuguste meetmete kooskõlastamist riikide programmidesse kaasatud komisjoni peadirektoraatide ja Euroopa välisteestuse kaudu, samuti Maailma Kaubandusorganisatsiooni kaasamise kaudu selles piirkonnas. Koordineerimine on hädavajalik asjaomaste riikide väikeste haldusorganite tõttu. Selline suund võib pakkuda Euroopa välisteestusele võimaluse otsustavaks tegevuseks, lootuses, et EL tugevdab ELi riikide seisukohti rohkem kooskõlastades oma välispoliitilist tegevust.

1.8 Euroopa Komisjoni teatistes asetatakse suurt rõhku kliimale. Komitee märgib aga, et majandusareng on hädavajalik kliimaprobleemi ületamiseks. Selleks, et piirkonna arengu toetamiseks oleks majanduskasv kaasav, jätkusuutlik ja terviklik peab komitee esmatahtsaks tagada ühtsus arengupoliitika, kliimakaitse meetmete ja muude valdkondade vahel, nagu kaubandus, kalandus, põllumajandus, toiduga kindlustatus, teadusuuringud ning inimõiguste ja demokraatia toetamine. Abi andmise kriteeriumid peaksid põhinema selgelt määratletud ja eelnevalt kehtestatud näitajatel, pidades silmas ka programmide elluviimise hilisemat jälgimist. Selleks võiksid abiandjad oma tegevust kooskõlastada.

1.9 Komitee nõustub, et tuleb diferentseerida AKV riikidele ja ülemereriikidele suunatud meetmeid ning võtta arvesse riikide erinevat institutsioonilist ülesehitust ja arengut, et optimeerida piirkondliku integratsiooni võimalusi. Samuti tuleks hinnata nende ülemereterritooriumite olukorda, mis on teistest riikidest rohkem arenenud ja mis juba saavad abi Euroopa Arengufondist ja kahepoolsetest abimeetmetest. Neid meetmeid tuleks piirkonna teistele riikidele suunatud programmidega kooskõlastada. Need piirkonnad võiksid olla õiguste, väärtuste ja kaasavat majanduskasvu taotleva ELi poliitika heade tavade levitamise tähtsaks eeskujuks.

1.10 Praegusi raskusi arvestades oleks kaubanduslepingute osas kohane võtta suund piirkondlikule kokkuleppele, loobudes kahepoolsetest kokkulepetest ning võtta siiski arvesse, et tegemist on kaubanduse seisukohast väikese majandusega riikidega, v.a kalanduses.

1.11 Komitee peab mh asjakohaseks, et EL jälgiks tähelepanelikult MANDRILAVAGA seotud meresõidu õiguste üle käivaid läbirääkimisi ÜRO vastavas komisjonis, eelkõige seoses käesolevas arvamuses käsitletud piirkonnaga.

2. Sissejuhatus

2.1 Nagu teada, on Euroopa Liit sõlminud Vaikse ookeani piirkonnaga mitmesuguseid partnerluslepinguid. Siin vaadeldav uus partnerlus hõlmab 15 sõltumatut saareriiki ⁽¹⁾, nelja ülemeremaad ja -territooriumi ⁽²⁾, Vaikse ookeani saarte foorumi, foorumi peamisi liikmeid ja samu põhimõtteid jagavaid koostööpartnereid Austraaliat ja Uus-Meremaad. Kooskõlas 2006. aasta strateegiaga on eesmärk konsolideerida ELi rolli sellepärast, et EL on osutatava abi mahult teisel kohal pärast Austraaliat, ja selleks, et aidata kaasa kogu piirkonna majanduslikule ja sotsiaalsele arengule, tunnistades vajadust tagada ka täiel määral õiguste austamine ja demokraatlike institutsioonide tugevdamine.

2.2 Cotonou lepingust lähtudes teeb EL vaadeldava teatise näol ettepaneku keskendada kooskõlas oma muutuste kavaga ⁽³⁾ tegevus Vaikse ookeani piirkonnas teatavatele põhieesmärkidele:

- parandada arengu, keskkonnakaitse meetmete ja muude ELi poliitikavaldkondade, nagu kaubanduse, keskkonna, kalanduse, teadusuuringute või inimõiguste ja demokraatia tunnustamise ja täieliku kasutamise toetamise ühtsust;
- kohandada ja ratsionaliseerida ELi ametliku arenguabi andmise kanaleid, nähes ette rohkem rahalisi vahendeid kliimamuutustega seotud ohtude vastu võitlemiseks, et suurendada Vaikse ookeani piirkonnas lisaväärtust, mõju, tõhusust ja parandada tulemusi;
- toetada Vaikse ookeani ülemeremaade ja -territooriumide edukat lõimumist piirkonnas ja parandada nende suutlikkust edendada ELi väärtusi ning saada inimarengut toetavaks kaasava ja jätkusuutliku majandusskasvu mootoriks piirkonnas;
- panna Vaikse ookeani piirkonna riikidega ÜROs ja muudel rahvusvahelistel foorumitel paika konstruktiivne tegevuskava ühist huvi pakkuvates küsimustes;
- ühendada jõud ELi seisukohti jagavate partneritega, et tegeleda peamiste inimõiguste küsimustega ja aidata kindlustada demokraatia protsessi piirkonnas.

⁽¹⁾ Cooki saared (ÜROs hääleõiguseta), Mikroneesia Liiduriigid, Fidži, Kiribati, Marshalli Saared, Nauru, Niue (ÜROs hääleõiguseta), Belau, Paapua Uus-Guinea, Samoa, Saalomoni Saared, Ida-Timor, Tonga, Tuvalu ja Vanuatu.

⁽²⁾ Prantsuse Polüneesia, Uus-Kaledoonia, Pitcairn, Wallis ja Futuna.

⁽³⁾ Komisjoni teatis „Muutuste kava ELi arengupoliitika mõju suurendamiseks”; COM(2011) 637, 13.10.2011.

Olles kohalike koostööpartnerite ja läbirääkimistes osalejate silmis kliimamuutuste ja selle mõju vastu võitlemise liider, on ELil kavas oma kohalolekut piirkonnas vastutustundlikult kinnistada.

2.3 Tegemist on elanikkonna mõttes siiski väikse, ent selle geograafilisi mõõtmeid arvestades suure ja eripalgelise piirkonnaga, kus esineb nii mõnigi probleem seoses piirkonna geograafilise asendi eripäraga, moodustades hapra ja tundliku terviku, mille üheks ühendajaks on mere ökosüsteem, millel on tähelepanu ja kaitsmist vääriv unikaalne väärtus.

2.4 Tegemist ei ole kergelt saavutatava eesmärgiga, mitte ainult teatistes toodud põhjuste pärast, vaid ka majanduskriisist tulenevate ELi välispoliitika piirangute tõttu, mis võivad mõjutada ka tulevast Cotonou lepingut pärast 2020. aastat. Ent kõnealuste riikide geograafiline asend muudab piirkonna ka ELi jaoks geostrateegiliseks, arvestades selliste riikide nagu Hiina ja Jaapani lähedust. Selleks oleks ELi poliitika, programmide rakendamise ja õiguskultuuri levitamiseks väga kasulik ülemeremaid ja -territooriume rohkem kaasata ja paremini kasutada, sest sellel on mõlemale poolele vaieldamatud eelised.

3. Positiivsed punktid

3.1 Tähelepanu juhitakse kliimamuutuste mõjule ja kogu piirkonnas esinevatele tõsistele tagajärgedele ökosüsteemi stabiilsuse ja üha suureneva tasakaalustamatuse ohtude suhtes asjaomaste riikide säästvas arengus, mitte ainult puhtalt majanduslikust või eelarvealasest, vaid ka poliitilisest ja sotsiaalsest seisukohast, millega kaasneb võimendav mõju, mis piirab ka ÜRO aastatuhande eesmärkide saavutamist.

3.2 Tähelepanu juhitakse vajadusele, et nii kahepoolset kui ka mitmepoolset abi andvad mitmesugused rahvusvahelised osalejad integreeriks võetavad meetmed, mis on praegu liiga killustatud, takistades meetmete täielikku tõhusust. Tuleb väärtustada heakskiidetud finantsvahendeid ja antava abi omaenda mõju.

3.3 Tegevust tuleb rahvusvaheliste institutsioonidega koostööst koolastada. Komisjoni teatistes viidatakse seoses kliimamuutuste mõjuga iseäranis ÜROle.

3.4 Tähelepanu juhitakse piirkondlikule koostööle ja vajadusele tõhustada (või isegi välja töötada) valdkondlikke programme ja arengukavasid, mida toetavad piirkondlikud organisatsioonid, et soodustada integreeritud lähenemist osutatavale abile ja selle haldamisele lisaks piirkonna arengustrateegiatele.

3.5 Olulisel kohal on dialoog kohalike institutsiooniliste osalejatega, et määratleda abiprogrammid ja jagada vastutust nende elluviimise eest.

3.6 Tähelepanu juhitakse meetmete tõhustamisele, rõhutades vajadust omada abisaajariikidega ühiseid järelevalve-, juhtimis- ja rakendusmehhanisme. Selle kohta oleks vaja rohkem konkreetset teavet.

3.7 Analüüsitakse mitmepoolsete ja kahepoolsete rahastajate abimeetmete rakendamise viise, väljendades oma pühendumust kohandada Vahemere piirkonna saareriikide ja -territooriumide väiksemate ametiasutuste probleemidele lahenduse leidmiseks abimeetmete rakendamise viise. Tähelepanu juhitakse abisaajariikide raskustele kaasata abi riiklikesse arengukavadesse, milles eeldatakse sihipäraseid meetmeid riigiasutuste suutlikkuse suurendamiseks.

3.8 Väljendatakse muret Fidžil valitseva põhiõiguste rikkumise pärast, mida komisjon kavatseb jälgida, kuid jättes viitamata võimalikule sidumisele abi andmise täiendavate eeltingimustega.

4. Puudujäägid

4.1 Komisjoni teatis ei ole eelkõige selge selles suhtes, kuidas EL kavatseb otsida ja parandada lühiajalistest eesmärkidest kaugemale minevaid meetmeid, mis on olulised, ent ebapiisavad, kui soovitakse avaldada mõju piirkonna tulevasele säästvale arengule. Tegemist on suure ja ainulaadse piirkonnaga, mis hõlmab paljusid elanikkonna poolest väikesi ja väga väikesi, ent suurte geograafiliste mõõtmetega riike. Kõnealused riigid järgivad erinevaid käsitusviise, neil on erinevad arusaamad vajadusest rakendada pikaajalisele säästvale arengule suunatud meetmeid ning erinevad nägemused riigi tasandil ja riikidevahelisi piire moodustavates territoriaalsetes ja rahvusvahelistes vetes kohaldatavatest eeskirjadest.

4.2 Komitee peab vajalikuks integreeritud ja pikale perspektiivile suunatud käsitusviisi, kus kõik piirkonnas tegutsevad osalejad – kas tegemist on rahvusvaheliste institutsiooniliste osalejate, teiste riikide või kohalike osalejatega – jagaksid vastutust. Komisjoni partnerluse ettepanekus tuleb arvestada uue ELi eelarve läbivaatamise üle toimunud läbirääkimiste tulemustega, uute prioriteetidega, mis määratletakse 2015. aasta järgsetes aastatuhande eesmärkides, ja protsessiga, mis käivitatakse Cotonou lepingu uute läbirääkimistega.

4.3 Teatistes esitatud eesmärkides oleks kasulik pöörata rohkem tähelepanu Vaikse ookeani piirkonna integreeritud arengule, arengupoliitikale ja tegevusvaldkondadele, nt põllumajandust ja toiduga kindlustatust mainitakse üksnes seoses kliimamuutuste mõjuga piirkonnas. Põllumajandus on maapiirkondade elujõulisuse alus. Isegi kui põllumajandus täidab peamiselt enda riigi vajadusi (ainult suhkruroo ja palmiõli toodangut eksporditakse teatud määral) esineb probleeme loodusvarade majandamise ning põllumaa jätkusuutliku kasutusega. Tuleb märkida, et 2006. aastal toimunud Euroopa reformi tõttu suhkrupoliitikas kaotasid mõned asjaomased riigid oma eelisseisundi ja seega kahanes nendes ka tööhõive.

4.4 Teatistes keskendutakse peamiselt kliimamuutustest tulenevatele ohtudele, mis on mõnede riikide ja ökosüsteemide ellujäämise jaoks eluliselt tähtis küsimus (meretaseme tõus, metsade vähenemine, soolased põhjaveekihid, mere veetemperatuuri tõus jne). Seetõttu teeb komisjon ettepaneku eraldada ressursse peamiselt kõnealusele valdkonnale. Tegelikult tuleks toetada integreeritud ja sidusaid säästva arengu ja majanduskasvu soodustamise kavasid, millega kaasneksid abisaajariikide määratletavad kohustused. Selleks oleks hea kaasata ka erasektor, eelkõige VKEde jaoks.

4.5 Komitee arvates on vaja abi integreeritud strateegilist käsitlust ja teatis on selleks hea algus. Tuleks soodustada komisjoni peadirektoraatide, eelkõige arengu, merenduse ja kalanduse, kaubanduse, tervise- ja tarbijaküsimuste ning teadusuuringute peadirektoraadi ja Euroopa välisteenistuse koostööd. Kuigi on tehtud edusamme, tuleks nende tööd rohkem kooskõlastada⁽⁴⁾, et muuta ELi poliitika sidusamaks.

4.6 Meetmetes tuleks suuremat tähelepanu pöörata eelkõige kalanduse sektorile, mis on esmatähtis kõigi Vaikse ookeani riikide jaoks, ent ka ELi jaoks, arvestades ELi liikmesriikidesse eksporditava kala (eriti tuunikala) olulist mahtu, et säilitada tootmise ja ökosüsteemi jätkusuutlikkus ning takistada üleksploateerimist, mis võiks ohtu seada kalanduse tuleviku. Komitee

⁽⁴⁾ Vaikse ookeani riikide ning ülemeremaadele ja -territooriumidele on aastatel 2008–2013 antud arengu- ja kliimamuutuste abi kokku umbes 785 miljonit eurot, millest 730 miljonit tuli kümnendast Euroopa Arengufondist (EAF) ja 56 miljonit eurot ELi eelarvest. Riiklike programme arvestamata hõlmab Vaikse ookeani piirkonna ja ELi piirkondlik koostöö 2008.–2013. aastal u 95 miljonit eurot algeid rahalisi vahendeid, mis lisanduvad arengukoostöö rahastamisvahendi temaatilise programmi rahalistele vahenditele. ELi ja Vaikse ookeani piirkonna piirkondliku programmi eesmärk on tugevdada piirkonna suutlikkust majandusliku integratsiooni ja piirkondliku kaubanduse vaatevinklist (45 miljonit eurot), toetada kodanikuühiskonda ja tugevdada riigi rahanduse juhtimise võimet (10 miljonit eurot) ning edendada loodusvarade säästvat majandamist (40 miljonit eurot). Komisjon on teatanud, et ta loob peamistesse taristutesse investeerimiseks rahastamisvahendi „Pacific Investment Facility”, et muuta piirkond maailma turul konkurentsivõimelisemaks, elavdada majanduskasvu, vähendada vaesust ning rahastada nn rohelisi ja kliimamuutustega kohanemise meetmeid.

hindab ELi tegevust ebaseadusliku kalanduse vastu võitlemisel tänu ELi määrase kohaldamisele, mille eesmärk on vältida, ära hoida ja lõpetada ebaseaduslik, teatamata ja reguleerimata kalapüük. Komisjon on määrase alusel teavitanud kahte piirkonna riiki (Vanuatu ja Fidži) võimalusest, et nad kuulutatakse ebaseadusliku, teatamata ja reguleerimata kalanduse vastu võitlemisel koostööd tegemast keelduvateks kolmandateks riikideks.

4.6.1 Seetõttu peaks EL jätma alles soodustusrežiimid AKV piirkonnaga, nagu on hiljuti juhtunud piirkonna mõne riigi puhul⁽⁵⁾, isegi kui ELi puhul tasub arvestada konkurentsi moonutamise ohtu sektori teiste osalejate suhtes.

4.6.2 Komitee tunnistas sektoris esinevaid objektiivseid raskuseid ja hindab Kiribati, Saalomoni Saarte ja Mikroneesia liiduriikidega sõlmitud kokkuleppeid, ent loodab, et kõigi asjaomaste riikidega jõutakse kõnealuse piirkonna territoriaalse ja rahvusvahelistes vetes kohaldatavate eeskirjade osas ulatuslikule kokkuleppele.

4.7 Kaubandusabimeetmete kooskõlastamisega seoses, mida teatistes õigusega esile tuuakse, ei maini komisjon kordagi Maailma Kaubandusorganisatsiooni tegevust piirkonnas, isegi kui kuus riiki Vaikse ookeani saartest on kõnealuse organisatsiooni liikmed ning saavad konkreetsetest programmidest ja erisoodustustest kasu.

4.8 Kaubandus (Maailma Kaubandusorganisatsioon): Fidži, Paapua Uus-Guinea, Saalomoni Saared, Tonga, Samoa ja Vanuatu kuuluvad liikmena Maailma Kaubandusorganisatsiooni, mis ühinemislepingute kaudu üritab piirkonnas tagada stabiilse ja integreeritud kaubandussüsteemi, et võimaldada maksimaalset kasu, tõhustada ressursside kasutust ja saavutada mastaabisääste.

4.8.1 Maailma Kaubandusorganisatsioon töötas selle nimel, et asutada 2004. aastal Genfis Vaikse ookeani saarte esindusbüroo (Pacific Islands Forum Representative Office) eesmärgiga aidata kaasa haldussüsteemide paremale integreerimisele ja edendada suutlikkuse arendamist kaubandus- ja mitmepoolse tegevuskava küsimustes, mis on määrava tähtsusega väikese majandusega riikide jaoks.

⁽⁵⁾ Vt NAT/459, „Euroopa Liidu troopilise tuuni püügi laevastiku olukord ja probleemid”, raportöör: Gabriel Sarró Iparraguirre, ELT C 48, 15.2.2011, lk 21–26.

4.8.2 Euroopa Liidu jaoks on väga oluline prioriteet luua – tuginedes seejuures ka uuendatud Cotonou lepingule – tihedad ja struktureeritud sidemed Genfis asuva esindusbüroo ja Maailma Kaubandusorganisatsiooniga. Koordineeritud lähenemine on hädavajalik, eelkõige seetõttu, et mitme kõnealuse riigi haldusorganid on väikesed. Nii on võimalik viia kõnealuste riikide majanduse toetamiseks võetavad algatused kooskõlla juba käivitatud, ent seni mitmepoolsel tasandil kooskõlastamata tehnilise abi andmise programmidega. Kõigele eespool toodule lisandub juba pikka aega kestev vähene ebastabiilne majanduskasv suurte erinevustega riikide vahel: Paapua Uus-Guinea ja Saalomoni Saared on tänu kaupade hindadele saanud kasu kõrgemast kasvutasemest, samal ajal pidid juba niigi nõrga majandusega Fidži ja Samoa toime tulema looduskatastroofide tagajärgedega ⁽⁶⁾.

4.8.3 Lisaks vääriskid erilist tähelepanu VKEdes areng ning VKEsid abistavate piirkondlike teenistuste loomine – neid tuleks taotleda ja need tuleks luua mitmepoolsel tasandil, kasutades Maailma Kaubandusorganisatsiooni, Rahvusvahelise Valuutafondi ja Maailmapanga olemasolevaid ressursse ja programme, pidades silmas ka maaelu arengut.

4.9 Komisjoni teatistes viidatakse õigustatult kõnealuste saarte vähese majandusliku arenguga kaasnevatele sotsiaalsetele ohtudele, väljarände tasemetele oskustöölise hulgas, kes ei leia kohapeal võimalusi töö tegemiseks ning kliimamuutuste sotsiaalsetele tagajärgedele. Maailmapanga andmetel kuuluvad Saalomoni Saared, Vanuatu, Samoa, Kiribati, Ida-Timor ja Tuvalu vähim arenenud riikide hulka, kus vaesuse tase on kõrge. Vaikse ookeani riikidest kõige suuremas riigis Paapua Uus-Guineas elab üle 40 % elanikkonnast allpool vaesuspiiri. Need andmed mõjutavad aastatuhande arengueesmärkide saavutamist ja nõuavad rahvusvahelisel tasandil kooskõlastatud tegevust. Kuid teatistes ei viidata mitmesuguste ÜRO allasutuste tööle majandusliku ja sotsiaalse arengu toetuseks.

4.9.1 ÜRO allasutuste mitmesugused programmid on hädavajalikud ja komisjonil tuleks neid toetada, kuna nad aitavad luua vajalikku teadlikkust ja suurendada suutlikkust, et vastu võtta ja tõhustada erinevatelt abisaajatelt, nende hulgas ELilt, saabunud abi. Lisaks suunatakse programmide kaudu suurem osa vastutusest riigiasutustele, sotsiaalpartneritele ja kodanikuühiskonna esindajatele ning edendatakse osalusdemokraatia institutsioonide loomist.

5. Õigused, demokraatia, ametiühingute vabadused ja olukord Fidžil

5.1 Rahvusvahelised rahandusorganisatsioonid loevad Vaikse ookeani saared maailma kõige ebasoodsamate tingimustega

saarte hulka. Need on isoleeritud, alaaustatud, kõrge rändemäära ning tagasihoidliku haridus- ja koolitustasemega, saartel esineb erioskuste olulisi puudujääke kaubanduse ja rahvusevahelise majandustegevuse vallas.

5.1.1 Eriti noorte olukord näib olevat äärmiselt probleematuuline, mille põhjuseks on mitu tegurit, nt geograafiline eraldatus, majandusarengu piirangud (väikse majandusega riigid, kes on majanduslikult omavahel vähe integreeritud ja kelle siseturud on piiratud), demograafiline areng, mida iseloomustab noorte töötajate osakaalu kiire suurenemine ⁽⁷⁾. Austraalia on loonud ebasoodsamas olukorras olevatele Vaikse ookeani riikidele hooajalise töö abiprogrammi. Seda liiki meedet tuleks toetada ja arendada ka teistes piirkonnas riikides.

5.1.2 Naiste olukord on tõsine ja murettekitav, kuna on levinud ekspluateerimine ja häbistamine ning tõhusate lahenduste leidmisel ei ole peaaegu üldse edusamme tehtud. Naisi diskrimineeritakse laialdaselt: nad ei osale praktiliselt üldse seaduslikul tööturul ja poliitilises elus ning nende põhiõigusi rikutakse ulatuslikult kõikides riikides jätkuvalt esinevate vägivallaaktidega. Tegemist ei ole pelgalt kultuurilise küsimusega, vaid ka sellega, et pakkuda neile võimalusi töötada, integreeruda ja osaleda. Tuleks viidata selgesõnaliselt ELi tegevuskavale soolise võrdsuslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamise kohta arengukoostöös (2010–2015), mis nõuab mh täpsete näitajate kasutamist selleks, et hinnata naiste osalemist riigiasutustes.

5.2 Inimõiguste ja demokraatia austamine on ELi abi andmise ja koostööpoliitika vältimatud eeltingimused. Kõnealused õigused hõlmavad muu hulgas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni kaheksa põhikonventsiooni alusel rahvusvahelisel tunnustatud ametiühingute õigusi.

5.3 Ka Cotonou lepingus tunnistatakse inimõiguste ja demokraatlike institutsioonide austamise põhjanevat väärtust stabiilse ja õitsva majanduse loomise seisukohast. Kuigi teatistes käsitletakse piirkondlikku strateegiat, ei pöörata selles piisavalt tähelepanu jätkuvatele tõsistele rikkumistele, eelkõige **Fidžis, mis on teatavasti piirkonnas geograafiliselt suuruselt ja elanikkonna arvult teine saar.**

⁽⁶⁾ Rahvusvaheline Valuutafond: Regional Economic Outlook, Asia and the Pacific, „Navigating an Uncertain Global Environment while building inclusive Growth”, oktoober 2011.

⁽⁷⁾ Samoas leiavad 4 000-st tööturule siseneda soovivast noorest tööd vaid 500 noort, Vanuatus on suhtarv 700 noort 3 000-st, Fidžil ulatub noorte tööpuudus u 46 %-ni. Vt ka UNICEFi dokumenti „Investing in Youth Policy”, UN Asia-Pacific Interagency Group on Youth, 2011.

5.4 Fidži olukord on tõepoolest vastuvõetamatu: 2006. aastal toimunud riigipöördest saadik sõjalise hunta juhitud riigi valitsus lõi 2011. aastal agressiivse kampaania ametiühinguliikumise likvideerimiseks ja Fidži töötajate jätmiseks ilma nende põhiõigusteta, rikkudes valitsuse ratifitseeritud ILO konventsioone nr 87 ja 98. Sõna-, ühinemis- ja kogunemisvabaduse kaotamine, piinamised ja väärkohtlemised, naiste- ja alaealiste vastane vägivald ning töötajate kõige elementaarsete õiguste likvideerimine muudavad olukorra ELi jaoks sümbolse tähendusega juhtumiks, mille suhtes ei tohi enam tolerantne olla. Hoolimata Cotonou lepingu artikli 96 kohaldamisest peab komitee vajalikuks võtta Fidži suhtes karmimaid meetmeid, eriti 2014. aasta valimisi ja uue põhiseaduse koostamist silmas pidades.

5.5 Olukorda Fidžil arutati uuesti 2012. aasta novembris toimunud ILO juhatuse koosolekul, mil võeti vastu selletemaline resolutsioon, arvestades ka Fidži valitsuse hiljutist otsust saata ILO juhatuse volitusel tegutsev ILO delegatsioon riigist välja⁽⁸⁾. ELil tulebki tegeleda kõnealuse küsimusega kooskõlas liikmesriikidega, kes nõustusid olukorra hukkamõistmisega ILOs.

5.6 Kodanikuühiskonna toimimise tingimused on antud juhul keerulised, kui mitte olematud. Kodanikuühiskonna kõige elementaarsemad õiguseid rikutakse ilmselt vastuolus mis tahes demokraatliku põhimõttega ning komitee ei saa heaks kiita selliste rikkumiste lahendamise edasilükkamist. Komitee peab oma seisukohta ELi teiste institutsioonide juures propageerima ja vastavalt tegutsema asuma⁽⁹⁾.

5.7 Sekkuda tuleb kindlameelselt, nt otse kahepoolset tasandil ELilt abi saamiseks vajalike tingimuste määratlemisel, ja kinnitades, et inimõiguste osas räägivad ELi liikmesriigid ühel häälel ja jagavad ELi asutamise mittevaidlustatavate põhimõtetele kooskõlas olevat seisukohta.

6. Sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna roll

6.1 Komitee jaoks on organiseeritud kodanikuühiskonna kaasamine alus, mille ümber tuleb arendada partnerluse eri viise, et saavutada majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse eesmärgid. Tema roll on seda olulisem õiguste ja demokraatia kaitsmisel, kuna õiguste ja demokraatia austamine on ELi arenguabi ja koostööpoliitikast kasu saamise tingimus.

6.2 Organiseeritud kodanikuühiskonna osalemine on ka kõnealuses piirkonnas prioriteetne eesmärk, vaatamata vähemalt kahele objektiivsele piirangule: esimene on eriline geograafiline paigutus, saarte haavatavus ja elanikkonna hajutatuse, mis muudab kõnealuse õiguse kasutamise tõepoolest väga keeruliseks. Teine piirang puudutab demokraatia elluviimist ja organiseeritud kodanikuühiskonna aktiivset osalemist asutuste tegevuses.

6.3 Komitee kutsub siiski üles tegema kõik endast sõltuva, et kaasata kohalike kogukondade esindused ELi projektide koostamisse, rakendamisse ja nende üle teostatavasse järelevalvesse, eelkõige projektide puhul, mis on seotud keskkonnakaitse, sotsiaalse ja kodanikuühiskonna dialoogiga ning õiguste ja demokraatia arendamise ja kaitsmisega.

6.4 Komitee kutsub üles looma organiseeritud kodanikuühiskonna osalusel lähiajal ELi ja Vaikse ookeani piirkonna partnerlus, et leida senisest tõhusamalt lahendusi piirkonna kõigile probleemidele⁽¹⁰⁾ ja näha osalemise põhisana ette programmide erijärelevalvekomitee loomise.

7. Tähelepanekud teatistes soovitatud meetmete kohta

7.1 ELi soovitatud meetmetega, milles eelistus antakse Vaikse ookeani piirkonnas kliimamuutuste ohtude probleemile, saab nõustuda vaid osaliselt, kuna neis jääb puudu integreeritud lähenemisest piirkonna säästvate arengule.

7.2 Tuleb soodustada ja taotleda Euroopa välisteenistuse ja komisjoni peadirektoraatide vahel kooskõlastatud paremat lähenemisviisi, et välja töötada järjepidevad programmid ja strateegiad, mille abil suunatakse olemasolevad vahendid keskkonnakaitsele ja kalandusele, ent ka säästva arengu ja maaelu arengu integreeritud programmidele.

7.3 Komitee nõustub vajadusega tugevdada dialoogi kohalike asutustega, aga tagada tuleb kodanikuühiskonna regulaarsem kaasamine alalise vaekogu näol, et hinnata antavat abi ja analüüsida abi mõju.

⁽⁸⁾ Fidži Ametiühingute kongressi 19. septembri 2012. aasta pressiteade ja sellele järgnenud, koostamisel olev ILO aruanne.

⁽⁹⁾ Vt nõukogu kiri.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus „Kodanikuühiskonna roll ELi, Colombia ja Peruu vahelises mitmepoolses kaubanduslepingus“, ELT C 299, 4.10.2012, lk 39–44.

7.4 Komitee peab vajalikuks jätkata kõigi rahastajate ja abisaajariikide kohtumisi, et tagada komisjoni rõhutatud programmide kooskõlastatus. Abi suunamine ja tõhususe hindamine on endiselt esmatähtis. Sellega seoses on lisaks ennetavale teavitamis- ja koolitamistegevusele oluline järelevalve, millega tegeleks sotsiaalpartneritel ja kodanikuühiskonna esindajatel põhinev ühiskomitee.

7.5 Nagu eespool öeldud, tuleks hinnata karmimalt põhiliste inimõiguste austamist, naiste vastuvõetamatut olukorda piirkonnas, noorte piiratud töövõimalusi ja kodanikuühiskonna rolli kõikides riikides, eriti arvestades Fidži eriolukorda.

Brüssel, 17. jaanuar 2013

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president

Staffan NILSSON

Tellimishinnad aastal 2013 (ilma käibemaksuta, sisaldavad tavalise saatmise kulusid)

<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	1 300 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria paberkandjal + DVD-l aastane väljaanne	ELi 22 ametlikus keeles	1 420 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L-seeria väljaanne ainult paberkandjal	ELi 22 ametlikus keeles	910 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> L- ja C-seeria igakuiselt ja kumulatiivselt DVD-l	ELi 22 ametlikus keeles	100 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) kord nädalas DVD-l	mitmekeelne: ELi 23 ametlikus keeles	200 eurot aastas
<i>Euroopa Liidu Teataja</i> C-seeria – värbamiskonkursid	konkursside keeled	50 eurot aastas

Euroopa Liidu Teatajat saab tellida Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles. Teataja on jaotatud L-seeriaks (õigusaktid) ja C-seeriaks (teave ja teatised).

Iga keeleversioon tuleb tellida eraldi.

Vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 920/2005, mis avaldati ELTs L 156 18. juunil 2005 ja milles sätestatakse, et Euroopa Liidu institutsioonid ei ole ajutiselt kohustatud koostama ja avaldama kõiki õigusakte iiri keeles, müüakse ELT iirikeelseid väljaandeid eraldi.

Euroopa Liidu Teataja lisa (S-seeria – avalikud hanked ja pakkumismenetlused) tellimus sisaldab kõiki 23 keeleversiooni ühel mitmekeelsel DVD-l.

Soovi korral saab koos *Euroopa Liidu Teataja* tellimusega mitmesuguseid *Euroopa Liidu Teataja* kaasandeid. Kaasannete ilmumisest teavitatakse tellijaid teadaande vahendusel, mis avaldatakse *Euroopa Liidu Teatajas*.

Müük ja tellimused

Erinevate tasuliste perioodikaväljaannete tellimusi, k.a *Euroopa Liidu Teataja* tellimust, saab vormistada meie edasimüüjate kaudu. Edasimüüjate nimekiri on kättesaadav järgmisel veebilehel:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_et.htm

EUR-Lexi (<http://eur-lex.europa.eu>) kaudu pakutakse otsest ja tasuta juurdepääsu Euroopa Liidu õigusaktidele. Nimetatud veebilehel saab tutvuda *Euroopa Liidu Teatajaga* ning ka lepingute, õigusaktide, kohtupraktika ja ettevalmistatavate õigusaktidega.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab veebilehelt <http://europa.eu>

Euroopa Liidu Väljaannete Talitus
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

ET